

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра іноземних мов**

LINGUA LATINA MEDICA AD MAGISTROS
методичний посібник для викладачів
I курсів медичних факультетів

(спеціальностей 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 224 «Технології медичної діагностики та лікування» спеціалізація «Лабораторна діагностика», 227 «Фізична терапія, ерготерапія», 228 «Педіатрія»)

**Запоріжжя
2018**

*Затверджено на засіданні Центральної методичної ради ЗДМУ
та рекомендовано для використання в освітньому процесі
(протокол № 1 від 27.09.2018 р.)*

Рецензенти:

Т. В. Богослав – канд. мед. наук, доцент кафедри внутрішніх хвороб №1 ЗДМУ;

О. В. Сидоренко – канд. філол. наук, доцент кафедри культурології та українознавства ЗДМУ

Укладачі:

А. В. Олексієнко - ст. викладач кафедри іноземних мов ЗДМУ;

М. Ю. Калашникова - викладач кафедри іноземних мов ЗДМУ;

М. Є. Мартьянова - викладач кафедри іноземних мов ЗДМУ;

Ю. С. Скрипник - викладач кафедри іноземних мов ЗДМУ.

L36

Lingua latina medica ad magistros=Медична латина для викладачів : методичний посібник для викладачів I курсів медичних факультетів (спеціальностей 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 224 «Технології медичної діагностики та лікування» спеціалізація «Лабораторна діагностика», 227 «Фізична терапія, ерготерапія», 228 «Педіатрія») / уклад. : А. В. Олексієнко, М. Ю. Калашникова, М. Є. Мартьянова, Ю. С. Скрипник. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 129 с.

Методичний посібник для викладачів містить розроблені практичні теми з дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» для студентів I курсу галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 224 «Технології медичної діагностики та лікування» спеціалізація «Лабораторна діагностика», 227 «Фізична терапія, ерготерапія», 228 «Педіатрія», які розроблені згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Методичний посібник є однією з форм допомоги викладачам у проведенні та організації навчальних занять в рамках даного курсу .

©Олексієнко А.В., Калашникова М.Ю.,
Мартьянова М.Є., Скрипник Ю.С, 2018
©ЗДМУ, 2018

Передмова

Збірник методичних рекомендацій для викладачів складений на підставі існуючих вимог, поставлених вищою школою до викладання латинської мови та медичної термінології у медичних ВНЗ і відповідає типовій навчальній програмі з латинської мови за кредитно-модульною системою організації навчального процесу.

Також збірник призначений для викладачів при підготовці до практичних занять з латинської мови у студентів I курсу фармацевтичних факультетів галузі знань (для спеціальностей 226 «Фармація, промислова фармація» та 226 «Фармація, промислова фармація» освітня програма «Технологія парфумерно-косметичних засобів»)

Згідно з навчальним планом латинська мова та медична термінологія вивчається студентами в I чи I та II семестрах. Програма з латинської мови включає 2 тематичні частини: «Анатомічна термінологія», «Клініко-фармацевтична термінологія».

Посібник містить 32 розроблених практичних заняття, що поділяються на такі змістові модулі «Фонетика. Структура анатомо – гістологічних термінів», «Системне вивчення іменників і прикметників як засіб побудови анатомо – гістологічних термінів», «Системне вивчення іменників III, IV, V відмін іменників та прикметників III відміни, а також ступенів порівняння прикметників у медичній термінології», «Клінічна термінологія (I та II мідуль)», «Лексичне забезпечення вивчення теми “Рецептура”», «Поняття про рецепт. Державна Фармакопея».

Викладачами кафедри розроблена структура кожного практичного заняття, контрольних та самостійних робіт. Зміст розроблених занять, їх цілі та завдання відповідають сучасним вимогам викладання латинської мови та медичної термінології при підготовки студентів медичних факультетів.

Розроблені методичні рекомендації забезпечують розвиток умінь та навичок студентів утворювати анатомічні терміни за заданим лексичним матеріалом, знати лексику і граматичний матеріал для побудови клінічного діагнозу латинською мовою в основних галузях медицини, перекладати діагноз на латинську мову, виділяти змістовні морфеми в складених клінічних термінах, знати назви лікарських форм, фармацевтичних препаратів та хімічну номенклатуру, грамотно оформляти латинську частину рецепту.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні: **знати** та розуміти, свідомо і грамотно застосовувати медичні терміни анатомо-гістологічного, клінічного та фармацевтичного спрямування та елементи античної міфології; **вміти** аналізувати і утворювати клінічні терміни та розуміти їх зміст, утворювати латинською мовою назви кислот, солей, оксидів, ефірів тощо, виділяти у назвах ліків частотні відрізки, знати їх інформацію хімічного, терапевтичного, анатомічного чи фізіологічного характеру, грамотно оформляти латинську частину рецепту, грамотно користуватись рецептурними скороченнями а також **мати поняття про** базові знання щодо структур медичних термінів, граматичну модель парадигми іменників та прикметників з різними формами означень, порядок слів в терміні, основи узгодження прикметників з іменниками, правила, вживання цих термінів в анатомічній, клінічній та фармацевтичній термінології, оволодіти основною номенклатурою лікарських засобів, ознаками мотивації у назвах препаратів, тривіальних назвах ліків, частотними відрізками у назвах лікарських засобів, що несуть інформацію хімічного, терапевтичного, фізіологічного характеру, а також способами словотвору у тривіальних назвах, структурою багатослівних назв, назв хімічних елементів, кислот, солей, оксидів, складних ефірів.

Зміст

Передмова	3
Розділ I. Анатомічна термінологія	12
Тема 1. Вступ. Фонетика. Алфавіт. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Буквосполучення.	14
Тема 2. Фонетика. Довгота і короткість. Наголос.	17
Тема 3. Поняття “науковий термін”. Структура анатома – гістологічних термінів. Граматичні категорії іменника, характеристика відмін, словникова форма іменників, визначення основи іменника, називний і родовий відмінок, їх роль у побудові термінів. Неузгоджене означення, способи перекладу.	19
Тема 4. Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Узгоджене означення.	22
Тема 5. Морфологічна і синтаксична структура багатослівного анатомічного терміна з різними типами означень.	24
Тема 6. Іменники I відміни. Лексика. Вирази. Грецькі іменники I відміни. Найбільш вживані прийменники з Acc. і Abl. Практичні вправи.	28
Тема 7. Іменники II відміни, чоловічий, середній рід. Лексика: сталі вирази, суфікси.	31
Тема 8. Системне вивчення прикметників I групи. Лексика. Дієприкметники минулого часу пасивного стану (PPP). Лексика. Суфікси. Сталі вирази.	35
Тема 10. Іменники III відміни. Знаходження основи, типи, парадигми всіх родів. Узгодження іменників III відміни з прикметниками I-II відмін.	38
Тема 11. Іменники III відміни. Чоловічий рід. Винятки. Сталі вирази. Лексика.	41
Тема 12. Іменники III відміни. Жіночий рід. Винятки. Лексика. Сталі вирази. Особливості відмінювання іменників на -sis.	44
Тема 13. Іменники III відміни. Середній рід. Винятки. Сталі вирази. Лексика. Особливості відмінювання іменника <i>vas, vasis n</i> та іменників грецького походження на - <i>ma</i> .	47
Тема 14. Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану, їх вживання в анатомічній термінології. Ступені порівняння прикметників в медичній термінології.	51
Тема 15. Вивчення іменників IV – V відміни. Винятки. Лексика. Сталі вирази.	53
Тема 16. Поняття «клінічна термінологія». Види клінічних термінів. Структура термінів-комполітів латинською та українською мовами. Грецькі дублети іменників I відміни. Кінцеві терміоеlementи I відміни.	60
Розділ II. Клініко-фармацевтична термінологія	60
Тема 1. Грецькі дублети іменників II відміни. Кінцеві терміоеlementи II відміни.	60
Тема 2. Грецькі дублети прикметників I-II відміни. <i>Participium perfecti passivi</i> у клінічній термінології.	63
Тема 3. Грецькі дублети іменників III відміни чоловічого роду.	68
Тема 4. Грецькі дублети іменників III відміни жіночого роду. Суфікси <i>-itis; -ōsis; -iasis</i> .	70
Тема 5. Грецькі дублети іменників III відміни середнього роду. Кінцеві терміоеlementи III відміни. Суфікси <i>-oma; -ema</i> .	72
Тема 6. Грецькі дублети прикметників III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану.	75
Тема 7. Грецькі дублети іменників IV-V відміни.	78
Тема 8. Словотвір. Латинські та грецькі префікси. Числівники в ролі префіксів. Грецькі дублети латинських займенників і прислівників.	81
Тема 11. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, солей, оксидів, складних ефірів.	86
Тема 12. Відомості про фармацевтичну термінологію. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів.	89
Тема 13. Рецепт, його структура. Розгорнуті і скорочені прописи рецептів. Латинська номенклатура лікарських форм. Додаткові написи в рецептах. Найуживаніші дієслівні форми у рецепті.	95
Тема 14. Рецепт. Виписування рецептів на рідкі лікарські форми. Скорочення в рецептах.	103

Тема 15. Рецепт. Виписування рецептів на м'які лікарські форми. Скорочення в рецептах.	114
Тема 16. Рецепт. Виписування рецептів на тверді лікарські форми. Скорочення в рецептах.	118
Список використаних джерел	126
Список рекомендованих джерел	127
Інформаційні ресурси	128

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» для спеціальності 222 «Медицина» та 228 «Педіатрія» (68 годин практичних занять, 22 години самостійної роботи, 3 кредити ЄКТС):

Програма складається з наступних змістових модулів:

I семестр. Анатомічна термінологія.

Змістовий модуль 1: Фонетика. Структура анатома – гістологічних термінів.

Змістовий модуль 2: Системне вивчення іменників і прикметників як засіб побудови анатома – гістологічних термінів.

Змістовий модуль 3: Системне вивчення іменників III, IV, V відмін іменників та прикметників III відміни, а також ступенів порівняння прикметників у медичній термінології.

Змістовий модуль 4: Клінічна термінологія.

II семестр. Клініко-фармацевтична термінологія.

Змістовий модуль 1: Клінічна термінологія.

Змістовий модуль 2: Лексичне забезпечення вивчення теми “Рецептура”.

Змістовий модуль 3: Поняття про рецепт. Державна Фармакопея.

Тематичний план практичних занять, I навчальний семестр.

1. Вступ. Фонетика. Алфавіт. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Буквосполучення.
2. Фонетика. Довгота і короткість. Наголос.
3. Поняття “науковий термін”. Структура анатома – гістологічних термінів. Граматичні категорії іменника, характеристика відмін, словникова форма іменників, визначення основи іменника, називний і родовий відмінок, їх роль у побудові термінів. Неузгоджене означення, способи перекладу.
4. Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Узгоджене означення.
5. Морфологічна і синтаксична структура багатослівного анатомічного терміна з різними типами означень.
6. Іменники I відміни. Лексика. Вирази. Грецькі іменники I відміни. Найбільш вживані прийменники з Acc. і Abl. Практичні вправи.
7. Іменники II відміни, чоловічий, середній рід. Лексика: сталі вирази, суфікси.
8. Системне вивчення прикметників I групи. Лексика. Дієприкметники минулого часу пасивного стану (PPP). Лексика. Суфікси. Сталі вирази.
9. Контрольна робота (практичні навички тем 1 — 8).¹
10. Іменники III відміни. Знаходження основи, типи, парадигми всіх родів. Узгодження іменників III відміни з прикметниками I-II відмін.
11. Іменники III відміни. Чоловічий рід. Винятки. Сталі вирази. Лексика.
12. Іменники III відміни. Жіночий рід. Винятки. Лексика. Сталі вирази. Особливості відмінювання іменників на -sis.
13. Іменники III відміни. Середній рід. Винятки. Сталі вирази. Лексика. Особливості відмінювання іменника vas, vasis n та іменників грецького походження на -ma.
14. Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану, їх вживання в анатомічній термінології. Ступені порівняння прикметників в медичній термінології.

¹ Контрольні роботи та залікові матеріали для студентів не входять до збірки навчально-методичних рекомендацій, але включені до відповідних збірок матеріалів для заліків/поточного контролю

15. Вивчення іменників IV – V відміни. Винятки. Лексика. Сталі вирази.
16. Поняття «клінічна термінологія». Види клінічних термінів. Структура термінів-комполітів латинською та українською мовами. Грецькі дублети іменників I відміни. Кінцеві терміноелементи I відміни.
17. Підсумковий контроль

Тематичний план практичних занять, II навчальний семестр.

1. Грецькі дублети іменників II відміни. Кінцеві терміноелементи II відміни.
2. Грецькі дублети прикметників I-II відміни. Participium perfecti passivi у клінічній термінології.
3. Грецькі дублети іменників III відміни чоловічого роду.
4. Грецькі дублети іменників III відміни жіночого роду. Суфікси –itis; ōsis; iasis.
5. Грецькі дублети іменників III відміни середнього роду. Кінцеві терміноелементи III відміни. Суфікси –oma; -ema.
6. Грецькі дублети прикметників III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану.
7. Грецькі дублети іменників IV-V відміни.
8. Словотвір. Латинські та грецькі префікси. Числівники в ролі префіксів. Грецькі дублети латинських займенників і прислівників.
9. Структура діагнозів та їх переклад. Найуживаніші європейські скорочення в клінічній термінології.
10. Контрольна робота (практичні навички тем 1 — 10).²
11. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, солей, оксидів, складних ефірів.
12. Відомості про фармацевтичну термінологію. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів.
13. Рецепт, його структура. Розгорнуті і скорочені прописи рецептів. Латинська номенклатура лікарських форм. Додаткові написи в рецептах. Найуживаніші дієслівні форми у рецепті.
14. Рецепт. Виписування рецептів на рідкі лікарські форми. Скорочення в рецептах.
15. Рецепт. Виписування рецептів на м'які лікарські форми. Скорочення в рецептах.
16. Рецепт. Виписування рецептів на тверді лікарські форми. Скорочення в рецептах.
17. Залік

² Контрольні роботи та залікові матеріали для студентів не входять до збірки навчально-методичних рекомендацій, але включені до відповідних збірок матеріалів для заліків/поточного контролю

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» для спеціальності 222 «Медицина», студенти, які попередньо здобули ОКР «молодший спеціаліст» за спеціальністю 5.12010101 «Лікувальна справа» та 5.12010102 «Сестринська справа» (68 годин практичних занять, 22 години самостійної роботи, 3 кредити ЄКТС):

I семестр. Анатомічна термінологія.

Змістовий модуль 1: Фонетика. Структура анатома – гістологічних термінів.

Змістовий модуль 2: Системне вивчення іменників і прикметників як засіб побудови анатома – гістологічних термінів.

Змістовий модуль 3: Системне вивчення іменників III, IV, V відмін іменників та прикметників III відміни, а також ступенів порівняння прикметників у медичній термінології.

Змістовий модуль 4: Клінічна термінологія.

II семестр. Клініко-фармацевтична термінологія.

Змістовий модуль 1: Клінічна термінологія.

Змістовий модуль 2: Лексичне забезпечення вивчення теми «Рецептура».

Змістовий модуль 3: Поняття про рецепт. Державна Фармакопея.

Тематичний план практичних занять, I навчальний семестр.

1. Вступ. Фонетика. Алфавіт. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Буквосполучення.
2. Фонетика. Довгота і короткість. Наголос.
3. Поняття «науковий термін». Структура анатома – гістологічних термінів. Граматичні категорії іменника, характеристика відмін, словникова форма іменників, визначення основи іменника, називний і родовий відмінок, їх роль у побудові термінів. Неузгоджене означення, способи перекладу.
4. Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Узгоджене означення.
5. Морфологічна і синтаксична структура багатослівного анатомічного терміна з різними типами означень.
6. Іменники I відміни. Лексика. Вирази. Грецькі іменники I відміни. Найбільш вживані прийменники з Acc. і Abl. Практичні вправи.
7. Іменники II відміни, чоловічий, середній рід. Лексика: сталі вирази, суфікси.
8. Системне вивчення прикметників I групи. Лексика. Дієприкметники минулого часу пасивного стану (PPP). Лексика. Суфікси. Сталі вирази.
9. Контрольна робота (практичні навички тем 1 — 8).³
10. Іменники III відміни. Знаходження основи, типи, парадигми всіх родів. Узгодження іменників III відміни з прикметниками I-II відмін.
11. Іменники III відміни. Чоловічий рід. Винятки. Сталі вирази. Лексика.
12. Іменники III відміни. Жіночий рід. Винятки. Лексика. Сталі вирази. Особливості відмінювання іменників на -sis.
13. Іменники III відміни. Середній рід. Винятки. Сталі вирази. Лексика. Особливості відмінювання іменника vas, vasis n та іменників грецького походження на -ma.
14. Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану, їх вживання в анатомічній термінології. Ступені порівняння прикметників в медичній термінології.

³ Контрольні роботи та залікові матеріали для студентів не входять до збірки навчально-методичних рекомендацій, але включені до відповідних збірок матеріалів для заліків/поточного контролю

15. Вивчення іменників IV – V відміни. Винятки. Лексика. Сталі вирази.
16. Поняття «клінічна термінологія». Види клінічних термінів. Структура термінів-комполітів латинською та українською мовами. Грецькі дублети іменників I відміни. Кінцеві терміноелементи I відміни.
17. Підсумковий контроль

Тематичний план практичних занять, II навчальний семестр.

1. Грецькі дублети іменників II відміни. Кінцеві терміноелементи II відміни.
2. Грецькі дублети прикметників I-II відміни. Participium perfecti passivi у клінічній термінології.
3. Грецькі дублети іменників III відміни чоловічого роду.
4. Грецькі дублети іменників III відміни жіночого роду. Суфікси –itis; ōsis; iasis.
5. Грецькі дублети іменників III відміни середнього роду. Кінцеві терміноелементи III відміни. Суфікси –oma; -ema.
6. Грецькі дублети прикметників III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану.
7. Грецькі дублети іменників IV-V відміни.
8. Словотвір. Латинські та грецькі префікси. Числівники в ролі префіксів. Грецькі дублети латинських займенників і прислівників.
9. Структура діагнозів та їх переклад. Найуживаніші європейські скорочення в клінічній термінології.
10. Контрольна робота (практичні навички тем 1 — 10).⁴
11. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, солей, оксидів, складних ефірів.
12. Відомості про фармацевтичну термінологію. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів.
13. Рецепт, його структура. Розгорнуті і скорочені прописи рецептів. Латинська номенклатура лікарських форм. Додаткові написи в рецептах. Найуживаніші дієслівні форми у рецепті.
14. Рецепт. Виписування рецептів на рідкі лікарські форми. Скорочення в рецептах.
15. Рецепт. Виписування рецептів на м'які лікарські форми. Скорочення в рецептах.
16. Рецепт. Виписування рецептів на тверді лікарські форми. Скорочення в рецептах.
17. Залік

⁴ Контрольні роботи та залікові матеріали для студентів не входять до збірки навчально-методичних рекомендацій, але включені до відповідних збірок матеріалів для заліків/поточного контролю

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» для спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія» (34 годин практичних занять, 56 годин самостійної роботи, 3 кредити ЄКТС):

Програма складається з наступних змістових модулів:

Змістовий модуль 1: Анатомічна термінологія.

Змістовий модуль 2. Клінічна термінологія.

Змістовий модуль 3: Фармацевтична термінологія

1. Латинський алфавіт. Вступ. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Диграфи. Буквосполучення. Наголос. Довгота і короткість голосних.
2. Загальні відомості про латинські іменники. Граматичні категорії, характеристика відмін, словникова форма іменників. Неузгоджене означення
3. Загальні відомості про прикметники. Розділ на 2 групи. Граматичні категорії. Узгоджене означення.
4. Ступені порівняння прикметників. Вищий ступінь. Ступені порівняння прикметників. Найвищий ступінь. Неправильні ступені порівняння.
5. Іменники III відміни чоловічого, жіночого, середнього роду. Родові закінчення. Узгодження прикметників 2 груп з іменниками чоловічого роду
6. Форми називного відмінку множини. Відмінкові закінчення іменників та прикметників.
7. Форми родового відмінку множини. Відмінкові закінчення іменників та прикметників
8. Формулювання клінічних діагнозів. Узгоджене та неузгоджене означення.
9. Словотворення засобом складення. Грецькі терміноелементи – назви органів, частин тіла, тканин.
10. Словотворення засобом складення. Терміноелементи – назви внутрішніх органів. Кінцеві терміноелементи – назви патологічних процесів, засобів та методів досліджень та лікування, хірургічних операцій
11. Словотворення засобом складення. Грецькі терміноелементи – назви органів та тканин
12. Словотворення засобом складення. Грецькі терміноелементи – назви функцій організму.
13. Назви лікарських форм та рослинної сировини. Порядок слів у фармацевтичному терміні.
14. Назви ліків, особливості вживання грецьких морфем з важкою орфографією. Назви комбінованих препаратів. Фармакологічні групи.
15. Рецепт та його структура. Додаткові написи на рецепті. Вживання прийменників у рецептах. Граматичні структури з прийменниками..
16. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів Принципи будовання назв солей. Назви складних ефірів. Особливості орфографії деяких назв катіонів солей.
17. Залік

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни «Латинська мова та медична термінологія» для спеціальності 224 «Технології медичної діагностики та лікування» спеціалізація «Лабораторна діагностика» (34 годин практичних занять, 56 годин самостійної роботи, 3 кредити ЄКТС):

Програма складається з наступних змістових модулів:

Змістовий модуль 1: Анатомічна термінологія.

Змістовий модуль 2. Клінічна термінологія.

Змістовий модуль 3: Фармацевтична термінологія

1. Латинський алфавіт. Вступ. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Диграфи. Буквосполучення. Наголос. Довгота і короткість голосних.
2. Загальні відомості про латинські іменники. Граматичні категорії, характеристика відмін, словникова форма іменників. Неузгоджене означення
3. Загальні відомості про прикметники. Розділ на 2 групи. Граматичні категорії. Узгоджене означення.
4. Ступені порівняння прикметників. Вищий ступінь. Ступені порівняння прикметників. Найвищий ступінь. Неправильні ступені порівняння.
5. Іменники III відміни чоловічого, жіночого, середнього роду. Родові закінчення. Узгодження прикметників 2 груп з іменниками чоловічого роду
6. Форми називного відмінку множини. Відмінкові закінчення іменників та прикметників.
7. Форми родового відмінку множини. Відмінкові закінчення іменників та прикметників
8. Формулювання клінічних діагнозів. Узгоджене та неузгоджене означення.
9. Словотворення засобом складення. Грецькі терміноелементи – назви органів, частин тіла, тканин.
10. Словотворення засобом складення. Терміноелементи – назви внутрішніх органів. Кінцеві терміноелементи – назви патологічних процесів, засобів та методів досліджень та лікування, хірургічних операцій
11. Словотворення засобом складення. Грецькі терміноелементи – назви органів та тканин
12. Словотворення засобом складення. Грецькі терміноелементи – назви функцій організму.
13. Назви лікарських форм та рослинної сировини. Порядок слів у фармацевтичному терміні.
14. Назви ліків, особливості вживання грецьких морфем з важкою орфографією. Назви комбінованих препаратів. Фармакологічні групи.
15. Рецепт та його структура. Додаткові написи на рецепті. Вживання прийменників у рецептах. Граматичні структури з прийменниками..
16. Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів Принципи будування назв солей. Назви складних ефірів. Особливості орфографії деяких назв катіонів солей.
17. Залік

РОЗДІЛ I. Анатомічна термінологія.

ТЕМА №1

Вступ. Фонетика. Алфавіт. Класифікація голосних і приголосних. Дифтонги. Буквосполучення.-2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Запам'ятати назви та написання букв латинського алфавіту;
- Навчитися вимовляти звуки, що позначаються цими буквами;
- Навчитися вимові буквосполучень.

Загальноосвітня:

- Навчити використовувати на практиці матеріал;
- Навчити осмислювати отриману інформацію;
- Ознайомити із цікавими аспектами життя за темою

Розвиваюча:

- Розвивати навички використання пройденого фонетичного матеріалу;
- Розвивати навички читання;
- Розвивати увагу, мислення

Виховна:

- Виховати інтерес до вивчення іноземної мови;
- Виховати зацікавленість до оточуючої дійсності.

Додатковий матеріал:

1. Латинський алфавіт
2. Картки із правилами вимови звуків латинської мови
3. Картки із вправами на закріплення фонетичного матеріалу

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (15 хв.)

- Привітання
- Перевірка відсутніх
- Ознайомлення студентів з організацією учбового процесу.

II. Основна частина

1. Введення нового фонетичного матеріалу (30 хв.)
2. Закріплення фонетичного матеріалу (35 хв.)

III. Заключна частина (10 хв.)

- пояснення домашнього завдання
- підведення підсумків, виставлення оцінок.

Хід заняття:

I. Початок заняття- організаційний момент.

- Привітання *Salvēte, studentes!* (у відповідь *Salvēte, magistra!*).
- Вступна бесіда. Постановка цілі заняття. Викладач знайомить студентів з ціллю та планом заняття:
 - вимоги до студентів згідно КМС навчання;
 - вивчення латинського алфавіт;
 - правил читання, особливостями вимови голосних та приголосних звуків.

II. Основна частина

1. Введення нового фонетичного матеріалу (30 хв.). Підручник, с. 7-12, § 1-7.

Латинський алфавіт.

У латинському алфавіті 26 літер. (Латинський алфавіт читаємо хором за мною і повторюємо будь ласка, потім по одному).

<i>Написання</i>	<i>Назва</i>	<i>Написання</i>	<i>Назва</i>
A a	а	M m	ем
B b	бе	N n	ен
C c	це	O o	о
D d	де	P p	пе
E e	е	Q q	ку
F f	еф	R r	ер
G g	ге	S s	ес
H h	га	T t	те
I i	і	U u	у
J j	йота (йот)	V v	ве
K k	ка	X x	ікс
L l	ель	Y y	іпсилон
Z z	зета (зет)		

Літери **a, e, i, o, u, y** передають голосні звуки.

Літери **b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, z** передають приголосні звуки.

Далі ознайомимося з правилами читання. (Картки із правилами вимови звуків латинської мови)

Додаток Читання голосних (і приголосного j).

«E e» читається як [e]: *vertebra* [вэ'ртэбра] – хребець, *medianus* [мэдіа'нус] – серединний. На відміну від російських латинські приголосні перед звуком [e] не пом'якшуються: *anterior* [антэ'ріор] – передній, *arteria* [артэ'рія] – артерія. «I i» читається як [i]: *inferior* [инфэ'ріор] – нижній, *internus* [интэ'рнус] – внутрішній. На початку слова або складу перед голосними і читається як дзвінкий приголосний [й]: *iugularis* [югуля'ріс] – яремний, *iunctura* [юнкту'ра] – з'єднання, *maior* [ма'йор] – великий, *iuga* [ю'га] – підвищення. В

зазначених позиціях в сучасній медичній термінології замість і використовується буква Jj – йот: jugularis [югуля'рис], junctura [юнкту'ра], major [ма'йор], juga [ю'га]. Буква j не пишеться тільки в словах, запозичених з грецької мови, тому що в неї не було звуку [й]: iatria [иа'трия] – лікування, iodum [ио'дум] – йод.

Дифтонги, особливості вимови:

ae - (е) - vertebrae	au-(ay)- auris
oe - (йо [ë]) -oedema	eu-(ey)- neuritis

Потім викладач пояснює особливості вимови та читання приголосних в латинській мові (робота з роздатковим матеріалом).

Диграфи зустрічаються в словах грецького походження:

ch - (х) - chiasma	th - (т) - thorax
ph - (ф) -pharynx	rh - (р) - rhaphe

Після пояснення матеріалу студенти читають слова на закріплення фонетичного матеріалу на практиці (робота з картками -вправи на вимову латинських звуків-роздатковий матеріал). Далі студенти знайомляться з особливостями вимови та правопису слів грецького походження. Підручник: § 1-7, с. 5-10 та додатковий матеріал з вправами.

2. Закріплення фонетичного матеріалу (35 хв.). Підручник: с. 12-15, впр. I-X (усно). Студенти читають один за одним, викладач здійснює контроль читання, вимови латинських звуків

III. Заключна частина

а) Пояснення домашнього завдання:

- засвоїти матеріал § 1-7.
- зробити с. 12-15, впр. I-X(читати усно), с. 15, впр.XI (письмово)

б) Підведення підсумків, виставлення оцінок.

ТЕМА №2

Наголос. Довгота і короткість голосних. - 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Оволодіння з особливостями читання слів латинської мови
- Ознайомлення з наголосом у словах латинської мови
- Активізація фонетичних навичок студентів під час читання медичних термінів;
- Активізація пасивного словникового запасу студентів у запозиченнях з латинської мови та інтернаціоналізмах - похідних від латинської мови;

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв.)

- Привітання
- Перевірка відсутніх

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання (25 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (35 хв.)
3. Закріплення нового матеріалу (20 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент.

- привітання *Salvēte, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Non est via in medicīna sine lingua Latina. – Нема шляху в медицині без латинської мови.

Usus magister est optīmus. – Звичка – найкращий вчитель.

Si vis amari, ama! – Якщо бажаєш бути коханим, кохай!

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (25 хв.)

- перевірка алфавіту
- контрольне читання вправ – роздатковий матеріал
- перевірка вправ для читання - підручник впр. I-X, с. 12-15 – вибіркоче читання з метою перевірки засвоєного матеріалу.
- перевірка впр. XI, с. 15 – біля дошки

2. Пояснення нового матеріалу (35 хв.)

За підручником: § 8, с. 16-18 (довгота та короткість складу, правила наголосу) та роздатковий матеріал.

В латинській мові наголос ніколи не падає на останній склад. Він може падати на другий або третій склад з кінця слова. Наголос в латинських словах залежить від довготи чи

короткості передостаннього складу. Якщо він довгий, то наголос подає на нього. Якщо ж передостанній склад короткий, то наголос падає на третій склад з кінця слова. Тому рахуватимемо склади, починаючи від кінця.

Наприклад: *medicamentum* - ліки

*me*⁵ – *di*⁴ – *ca*³ – *men*² – *tum*¹

У слові стільки складів, скільки в ньому голосних. На письмі довгота голосного позначається знаком ¯, а короткість – знаком ˘, які ставляться над голосними.

Склади можуть бути довгими або короткими з природи (ex natūra). В таких випадках в словниках і підручниках над другою голосною з кінця слова поставлено значок довготи (¯) або короткості (˘).

Наприклад: *tinctūra, spiritus, sirūpus, antidōtum, hyoscyāmus*.

В інших випадках для правильної постановки наголосу необхідно знати правила довготи чи короткості передостаннього складу, що залежить від його положення в слові (ex positōne).

Два основні правила довготи:

Склад довгий, якщо:

1) Він виражений дифтонгом:

Наприклад: *gangraena* – гангрена

2) Після голосної передостаннього складу стоять дві або більше приголосних, х або z.

Наприклад: *tabulēta* – таблетка

Oryza – рис

Однак, склад не вважається довгим, якщо після голосної передостаннього складу є збіг приголосних, перша з яких b, c, d, p, t, g, а друга l або r.

Наприклад: *vertebra* – хребець

thermometrūm – термометр

cerēbrum – мозок

Склад короткий, якщо після голосного стоїть ще один голосний або h. В таких випадках наголошується третій склад з кінця слова.

Наприклад: *regio* – ділянка

éxtrahe – видаляю

Проте, деякі слова грецького походження зберігають свою довготу чи короткість другого складу.

Наприклад: *trachéa* – трахея

therapía - терапія, лікування

Передбуквосполученнями ch, ph, rh, th голоснікороткі, оскількицісполученнямаютьвартістьодногозвука.

Наприклад: *stomāchus* – шлунок

philósōphus – філософ

3.Закріплення нового фонетичного матеріалу (20 хв.). Підручник: с. 18-19, впр. I-III.

Студенти читають один за одним, викладач здійснює контроль читання, вимови латинських звуків та наголосу.

III.Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків:

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) подача домашнього завдання:

- вивчити правила наголосу
- зробити с. 19, впр. IV, V, VI (письмово).

в) виставлення оцінок. *Valete, studentes! – Vale, magistra!*

ТЕМА №3

Поняття “науковий термін”. Структура анатомо-гістологічних термінів. Граматичні категорії іменника, характеристика відмін, словникова форма іменників, визначення основи іменника, називний і родовий відмінок, їх роль у побудові термінів. Неузгоджене означення, способи переклад. – 2 год

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Закріплення правил постановки наголосу та правил читання голосних, приголосних звуків, дифтонгів
- Вивчити правила розподілення іменників на 5 відмін
- Вивчити поняття категорії роду іменника та відповідні закінчення
- Вивчити структуру медичного терміну у латинській мові
- Активізація пасивного словникового запасу студентів у запозиченнях з латинської мови та інтернаціоналізмах - похідних від латинської мови;

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв.)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання (25 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (35 хв.)
3. Закріплення нового матеріалу (20 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Sine irā et studio. – Без гніву та пристрасті.

Omnis cellūla ex cellūla. – Усяка клітина з клітини.

Charta non erubescit. – Папір не червоніє.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (25 хв.)

-перевірка алфавіту (з метою закріплення літер)

-контрольне читання вправ (з метою перевірки засвоєного матеріалу з правил читання та правил постановки наголосу) – Підручник: с. 19, впр. IV, V, VI.

2. Пояснення нового матеріалу (35 хв.), використовуючи роздатковий матеріал та схему на дошці (Підручник - § 9-14).

Грамматичні категорії іменника

1) У латинській мові іменники мають категорію роду. Виділяють 3 роди:

чоловічий *masculinum, m*

жіночий *femininum, f*

середній *neutrum, n*

2) Також іменники змінюються за числами:

однина *singularis – sing.*

множина *pluralis – pl.*

3) У латинській мові іменники змінюються за відмінками, яких нараховується 6:

Nominatīvus(N) – називний відмінок

Genetīvus(G) – родовий відмінок

Datīvus(D) – давальний відмінок

Accusatīvus(Acc) – знахідний відмінок

Ablatīvus(Abl) – орудний відмінок

Vocatīvus(V) – кличний відмінок

4) Словникова формавключає 3 компонента:

1. Саме слово у називному відмінку однини

2. Закінчення цього слова у родовому відмінку

3. Скорочене позначення роду

Наприклад: *costa, aef*

musculus, im

ligamentum, in

Визначення відміни іменника

Ознака – закінчення Родового відмінку однини. Всього – 5 відмін

<i>Відміна</i>	<i>Рід іменника</i>	<i>Закінчення род.в.</i>	<i>Словникова форма</i>
I	f	ae	<i>costa, ae, f</i>
II	m,n	i	<i>musculus, i, m</i>
III	f, m, n	is	<i>foramen, inis n</i>
IV	m, n	us	<i>genu, us, n</i>
V	f	ei	<i>facies, ei, f</i>

Визначення основи іменника.

Основа – частина слова без закінчення

Щоб правильно визначити основу необхідно поставити слово в родовий відмінок однини та відкинути закінчення.

Наприклад: *corpus, oris, n – corporis - corpor+is*

Структура анатомічного терміну

однослівні	двослівні		багатослівні
musculus	узгоджені	неузгоджені	processus articularis superior
	ім.. (Nom) + прикм	ім. (Nom) +ім.(Gen).	
	vertebra cervicalis	collumcostae	

!N.B. Медичний термін починається з іменника

3. Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу (20 хв.). Підручник:с. 28-30, впр. I-V (усно).Студенти один за одним визначають граматичні категорії іменників.

III.Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків:

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) подача домашнього завдання:

- Засвоїти матеріал § 9-14
- § 13 – вивчити лексику
- С.30, впр. VI, VII (письмово)

в) виставлення оцінок.Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №4

Грамматичні категорії прикметника, поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Узгоджене означення. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред.. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ;под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторення та закріплення вивченого матеріалу з теми іменник. Актуалізація знань з теми структура медичного терміну у латинській мові.
- Вивчити основні характеристики прикметника як частини мови.
- Вивчити граматичні категорії прикметника у латинській мові.
- Активізація пасивного словникового запасу студентів у запозиченнях з латинської мови та інтернаціоналізмах - похідних від латинської мови;

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв.)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (35 хв.)
3. Закріплення нового матеріалу (15 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Vivère est cogitare. - Жити значить мислити.

Pervì cete. –Покращуй себе.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування з теми «Медичний термін у латинській мові. Іменник» (§ 9-12)

- Перевірка вивчених термінів (§ 13)– диктант.

- Перевірка домашнього завдання (Підручник: с.30, впр. VI, VII)

2. Пояснення нового матеріалу (35 хв.). Підручник: §15-17, с. 32-37.

Прикметники у латинській мові узгоджуються з іменником, до якого вони відносяться. Прикметники змінюються за родами, числами та відмінками. Роди: чоловічий, жіночий, середній.

longus – (m) – довгий;

longa – (f) – довга;

longum – (n) – довге

Числа: однина, множина. Відмінки – 6. Відміни – I, II, III.

У словниках прикметники записуються у формі Н.в ч.р., потім уточнюються закінчення ж. р. та с.р.

<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
<i>longus -a</i>	<i>-um</i>	
<i>liber -a</i>	<i>-um</i>	
<i>dexter -tra</i>	<i>-trum</i>	

Велика група прикметників має однакові закінчення у ч.р та ж.р. - *-is*. Словникова форма таких прикметників включає два компоненти - однакову форму для чол та жін. роду і закінчення с.р. -*e*:

<i>m, f</i>	<i>n</i>	
<i>vertebralis</i>	<i>-e</i>	<i>хребетний</i>
<i>frontalis</i>	<i>-e</i>	<i>лобний</i>

Невелика група прикметників має однакове закінчення для всіх родів. У словниковій формі таких прикметників вказується повна форма для Nom. sing для всіх родів та форма Gen. sing.

simplex, icisпростий

Отже, в латинській мові існують прикметники з 3, 2 і 1 закінченням.

Закінчення прикметників

Кількість закінчень	NOM. SING.			Приклад
	m	f	n	
3	-us	-a	-um	longus, a, um (довгий)
	-er	-a	-um	liber, a, um (вільний)
	-er	-a	-um	dexter, tra, trum (правий)
	-er	-is	-e	celer, is, e (швидкий)
	-er	-is	-e	saluber, bris, bre (цілющий)
2	-is	-is	-e	frontalis, e (лобний)
1	-s	-s	-s	teres, etis (круглий)
	-x	-x	-x	simplex, icis (простий)

Дві групи прикметників

Залежно від характеру родових закінчень в Nom. sing. прикметники в лат. мові поділяються на 2 групи. Залежно від того, до якої групи належить прикметник, визначається його відміна.

ГРУПИ ПРИКМЕТНИКІВ	
Закінчення в NOMINATIVUS SINGULARIS	
I ГРУПА	II ГРУПА
-us, -a, um	-er, -is, -e
	-is, -e
-er, -a, -um	-s или -x
<i>m, f, n</i> longus, longa, longum liber, libera, liberum dexter, dextra, dextrum	<i>m, f, n</i> saluber, salubris, salubre frontalis, frontalis, frontale teres, teres, teres

Прикметники на *-us, -a, um* и на *-is, -e*

• Якщо у прикметника в чол. р. закінчення *-us*, то у жін.. роді буде закінчення *-a*, а у сер. р. *-um*.

medius media medium

• Якщо у прикметника в чол. р. закінчення *-is*, то у жін. роді буде закінчення *-is*, а у сер. р. *-e*.

dorsalis *dorsalis* *dorsale*

Відмінювання прикметників:

- Прикметники I груп відмінюються за I – Пвідмінами.
- Прикметники II груп відмінюються за III відміною, і у в Gen. sing. мають однакове закінчення для всіх родів.

Таким чином, більшість латинських прикметників в Nom. sing. и Gen. sing. мають наступні закінчення:

	m	f	n	m, f	n
NOM. SING.	-us	-a	-um	-is	-e
GEN. SING.	-i	-ae	-i	-is	-is

Узгодження прикметника з іменником

Узгодити прикметник з іменником означає поставити його у тому ж роді, числі, відмінку, що і іменник.

Наприклад: *vertebra* (f, Nom. sing.) *thoracica* (f, Nom. sing.)
vertebra (f, Nom. sing.) *cervicalis* (f, Nom. sing.)

3. Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу (15 хв.). Підручник: с. 38-39, впр. I-IV (усно).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків:

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) подача домашнього завдання:

- Засвоїти матеріал §15-17
- С. 39-40, впр. V, VI
- Вивчити лексику § 15-16

в) виставлення оцінок. *Valete, studentes!* – *Vale, magistra!*

ТЕМА №5

Морфологічна і синтаксична структура багатослівного анатомічного терміна з різними типами означень. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шегга та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.

2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторення та закріплення вивченого матеріалу з теми прикметник.
- Актуалізація знань з теми структура медичного терміну у латинській мові.
- Вивчити основні характеристики прикметника як частини мови.
- Вивчити граматичні категорії прикметника у латинській мові.
- Активізація пасивного словникового запасу студентів у запозиченнях з латинської мови та інтернаціоналізмах - похідних від латинської мови;

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Ad impossibilia lex non cogit. – Закон не вимагає неможливого.

Aequitas enim lucet per se. – Справедливість світить сама по собі.

Dum spiro, spero. – Пока дихаю, сподіваюсь.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування з теми «Прикметник» (§ 15-17)

- Перевірка вивчених термінів (§ 15-16) – диктант.

- Перевірка домашнього завдання (С. 39-40, впр. V, VI)

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.):

Анатомічний термін рідко складається з одного слова. Частіше доводиться мати справу з термінами, що складаються з двох або більше слів. Головним словом у терміні, безумовно, є іменник.

NB! Будь-який латинський медичний термін починається зі слова-іменника у називному відмінку (однини чи множини).

Як правило, головне слово має при собі визначення (одне або декілька), що можуть виражатись прикметниками (узгоджені означення) або іменниками у родовому відмінку (неузгоджені означення).

Наприклад:

facies costalis - реброва поверхня

cavitas oris – порожнина рота

Конструкція “іменник + іменник у родовому відмінку” в анатомо-гістологічній номенклатурі зустрічається дуже часто, і навчитись правильно будувати термін з неузгодженим зв’язком – означає вміти утворювати багато анатомічних термінів. Порядок слів у неузгоджених лавосполученнях не відрізняється від порядку в подібній конструкції української мови.

Наприклад:

шийка (іменник у називному відмінку) + *лопатки* (іменник у родовому відмінку) – *collum* (Nom. Sg.) + *scapulae* (Gen. Sg.)

Іноді називний відмінок іменника можна перекласти українською мовою як прикметник:
vena portae – ворітна вена (вена воріт)

Правила перекладу медичних термінів:

- 1) Прикметник завжди стоїть після означуваного іменника: *суглобова поверхня*– *facies articularis*; *гостре запалення* – *inflammatio acuta*
- 2) У багатьох термінах неузгоджене означення стоїть у препозиції щодо означеного: *кісткова перегородка носа* – *septum nasi osseum*
- 3) Прикметники, що визначають простір (правий, лівий, бічний, передній, задній, верхній, нижній, тощо), форму (круглий, овальний, квадратний), величини (великий, малий), колір, зазвичай ставляться на останньому місці: *нижній отвір таза* – *apertura pelvis inferior*
- 4) Якщо іменник має декілька узгоджених означень, то перекладати термін слід у зворотному порядку: *периферична нервова система* – *systema nervosum periphericum*
- 5) Якщо до складу багаточленного терміну входять декілька іменників, кожен з яких має своє узгоджене означення, термін слід поділити на блоки за кількістю іменників: *суглобова поверхня п'ятково-човноподібної частини роздвоєної зв'язки*– *facies articularis partis calcaneonavicularis ligamenti bifurcati*

Викладач пропонує ознайомитись з прикладами перекладу анатомічних термінів (§ 19-22).

3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.): Підручник: с. 45, впр. I (усно), с. 46, впр. II (письмово).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків:

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал §18-22.

- С. 46, впр. III(письмово)

- С. 47, впр. 2 (письмово)

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №6

Іменники I відміни. Лексика. Вирази. Грецькі іменники I відміни. Найбільш вживані прийменники з Acc. і Abl. Практичні вправи. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шегга та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторення та закріплення вивченого матеріалу з теми прикметник: рід, число, відмінки, ступені порівняння
- Повторення та закріплення вивченого матеріалу з теми граматичні категорії іменника.
- Навчитися визначати іменники I відміни.
- Вивчення винятки іменників I відміни.
- Вивчення перекладу латинських речень.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (35 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Historia magistra vitae est. – Історія – вчителька життя.

Amor et tussis non celatur. – Любов і кашель не приховаєш.
Actum ne agas. – Зробленого не переробляй.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (35 хв.)

- Усне опитування на тему «Морфологічна та синтаксична структура дво- і багаточленного анатомічного терміна з різними типами означень».
- Перевірка домашнього завдання (С. 46, впр. III, с. 47, впр. 2). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.
- Самостійна робота з теми «Морфологічна та синтаксична структура дво- і багаточленного анатомічного терміна з різними типами означень» (15 хв.).

ВАРІАНТ 1

1. Перекласти анатомічний термін на українську мову:
 - 1) foramen apicis dentis
 - 2) facies costalis scapulae
 - 3) sulcus sinus petrosi (камянистий) superioris
2. Написати анатомічний термін в правильному порядку:
 - 1) brevis musculus digiti minimi flexor – короткий м'яз згинач (flexor) мізинця
 - 2) venosum rete (n) pedis dorsale – дорсальна венозна сітка (rete, is) ніжки
3. Перекласти анатомічний термін на латинську мову:
 - 1) нижня реброва ямка
 - 2) верхня хребтова вирізка
 - 3) правий верхній міжреберний м'яз

ВАРІАНТ 2

1. Перекласти анатомічний термін на українську мову:
 - 1) septum (перегородка) nasi osseum
 - 2) ductus glandulae oris (os, oris n – рот)
 - 3) membranaintercoastalisinterna
2. Написати анатомічний термін в правильному порядку:
 - 1) facies temporalis ossis articularis – суглобова поверхня скроневої кістки
 - 2) vagina abdominis recti musculi – піхва прямого м'яза живота (abdomen, inis)
3. Перекласти анатомічний термін на українську мову:
 - 1) поверхнева вена
 - 2) дорсальний горбок кістки
 - 3) грудинна (thoracicus, a, um) суглобова поверхня

ВАРІАНТ 3

1. Перекласти анатомічний термін на українську мову:
 - 1) sulcus palatinus major
 - 2) canalis nervi facialis
 - 3) bursa musculi teretis
2. Написати анатомічний термін в правильному порядку:
 - 1) bursalatissimidorsisubtendineamusculi – підсухожилкова сумка широкого м'яза спини
 - 2) venaeplicascavaeinferior – нижня складка полої вени
3. Перекласти анатомічний термін на українську мову:
 - 1) задня поверхня
 - 2) нижня кістка голови
 - 3) передня суглобова поверхня зуба

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

Перша відміна іменників

До I відміни належать іменники жіночого роду, які в називному відмінку однини мають закінчення **-a**, в родовому **-ae**.

Наприклад: *aqua, ae f*— вода;

capsula, ae f— капсула.

До I відміни відноситься також невелика кількість слів жіночого роду грецького походження, які в називному відмінку однини мають закінчення **-e**, а в родовому **-es**, їх необхідно запам'ятати у словниковій формі.

Наприклад: *Aloë, es f*— алое;

chole, es f— жовч.

Відмінкові закінчення іменників I відміни

	Sing.		Plur.	
Nom.	-a	<u>vena</u>	-ae	<u>venae</u>
Gen.	-ae	vena e	-arum	vena rum
Dat.	-ae	vena e	-is	vena is
Acc.	-am	vena m	-as	vena s
Abl.	-a	<u>vena</u>	-is	<u>vena</u> is

Найуживаніші суфікси іменників I відміни:

Суфікс	Значення	Приклад
-ul- -ol- -cul-	Зменшеність, пестливість	1) <i>flosculus</i> , i m - квіточка (<i>flos, floris</i> m- квітка) 2) <i>foliolum</i> , i n - листочок (<i>folium</i> , i n - лис-ток) 3) <i>radicula</i> , aef- редиска, букв. "корінчик" (<i>radix</i> , Icis f - корінь)
-in-	Заняття, місце заняття	<i>medicina</i> , aef - аптека
-ur-	Діяльність, наслідки діяльності	<i>cultura</i> , aef культура (<i>colo, cultum, ere</i> - обробляти, вирощувати)
-ia- -ntia-	Абстрактні поняття	1) <i>notitia</i> , aef - знання (<i>notus, a, um</i> - відомий) 2) <i>substantia</i> , aef - речовина (<i>substo, are</i> - існувати)

Прийменник

Accusativus керують

Ad – до, при, в

Ante – пред, до

Apud – біля, при

Contra – проти

Super – над, вище

Inter – між

Intra – всередині

Per – через, протягом

Post – після

Ablativus керують

A(перед приголос.)//**ab** – від

E(перед приголос.)//**ex** – з, із(кого? чого?)

De – про, за

Cum – з (ким? чим?)

Pro – для, за, на, користь

Sine– без

Прийменники *in* - на, у, в та *sub* - під керують *Ablativus i Accusativus*
Accusativus – при питанні куди?
inaquam – у воду
Ablativus - при питанні де?
inaqua – у воді

3. Виконання тренувальних вправ (25 хв.): Підручник: с. 53, впр. I, III (письмово), с. 53-54, впр. IV, V (усно).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 23-27.
- Вивчити лексичний мінімум (§28, 30)
- с. 54, впр. VI, VII (письмово).

в) виставлення оцінок. *Valete, studentes!* – *Vale, magistra!*

ТЕМА №7

Іменники II відміни, чоловічий, середній рід. Лексика: сталі вирази, суфікси. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми I відміна іменників.
- Навчитися визначати іменники II відміни.

- Навчитись відмінювати іменники II відміни
- Вивчити грецькі іменники II відміни
- Засвоїти лексичний мінімум

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
 - Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Periculum in mora. – Небезпека у затримці.

Omne nimium nocet. – Кожен надмір шкодить.

Verba volant, scripta manent. – Слова летять (зникають), написане залишається.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «I відміна іменника. Прийменники»
- Перевірка домашнього завдання (с. 54, впр. VI, VII). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.
- Самостійна робота з теми «I відміна іменника» (15 хв.)

ВАРІАНТ 1

1. Вибрати правильний відмінок слова та його перекласти:

- *Retinas* –
 - a) Dat.Sing.
 - b) Acc.Sing.
 - c) Acc.Plur.
 - d) Dat. Plur.
- *Arteriae* –
 - a) Nom.Plur.
 - b) Gen. Plur.
 - c) Abl.Sing.
 - d) Acc.Sing.
- *Costa* –
 - a) Abl.Sing
 - b) Abl. Plur.
 - c) Gen.Sing.
 - d) Gen.Plur.

2. Напишіть прийменники:

- 1) під язиком – ... *linguam*
- 2) в лопатці – ... *scapula*
- 3) всередині вени – ... *venam*

3. Перекласти анатомічні терміни:

- 1) різцевий шов
- 2) слизова сумка
- 3) лімфатична заслінка

ВАРІАНТ 2

1. Вибрати правильний відмінок слова та його перекласти:

- Palmarum –
a) Dat.Sing. b) Acc.Sing. c) Gen.Plur. d) Dat. Plur.
- Fibras –
a) Dat.Plur. b) Gen. Plur. c) Abl.Sing. d) Acc.Plur.
- Linguam –
a) Abl.Sing b) Abl. Plur. c) Acc.Sing. d) Gen.Plur.

2. Напишіть прийменники:

- 1) через трахею – ... tracheam
- 2) над лопаткою – ... scapulam
- 3) у воді – ... aqua

3. Перекласти анатомічні терміни:

- 1) язичок нижньої щелепи
- 2) різцевий шов
- 3) глибока вена

ВАРІАНТ 3

1. Вибрати правильний відмінок слова та його перекласти:

- Ala –
a) Dat.Sing. b) Nom.Plur. c) Abl.Sing. d) Acc.Plur.
- Gingivas –
a) Acc.Plur. b) Gen. Plur. c) Abl.Sing. d) Acc.Sing.
- Fissurae –
a) Abl.Sing b) Nom.Plur. c) Acc.Sing. d) Gen.Plur.

2. Напишіть прийменники:

- 1) у клапані – ... valva
- 2) під крилом – ... alam
- 3) через сітківку – ... retinam

3. Перекласти анатомічні терміни:

- 1) вирізка нижньої щелепи
- 2) глоткове шво
- 3) кам'яниста ямочка

2. Пояснення нового матеріалу (20 хвилин)

Друга відміна іменників

До другої відміни чоловічого роду належать такі іменники, які мають в Nom. sing. закінчення **-us** або **-er**, а в Gen. sing. – закінчення **-i**,

Наприклад: *medicus, im* – лікар;

morbus, im – хвороба;

succus, im – сік;

paediatra, trim – педіатр,

дитячий лікар;

cancer, crim – рак.

До другої відміни належить також іменник **vir, viri m** – чоловік, муж.

До другої відміни середнього роду належать іменники, які в Nom. sing. мають закінчення **-um** та іменники грецького походження із закінченням **-on**. В Gen. sing. вони мають закінчення **-i**.

Наприклад: *membrum, i n* – кінцівка;

infusum, i n – настій;

organon, i n – орган.

Відмінкові закінчення іменників II відміни

	Sing.				Plur.			
	m	n	m	n	m	n		
Nom.	-us/er	-um/on	<u>oculus</u>	<u>labium</u>	-i	-a	<u>oculni</u>	<u>labia</u>
Gen.	-i	-i	<u>oculi</u>	<u>labii</u>	-orum	-orum	<u>oculorum</u>	<u>labiorum</u>
Dat.	-o	-o	<u>oculo</u>	<u>labio</u>	-is	-is	<u>oculis</u>	<u>labiis</u>
Acc.	-um	-um	<u>oculum</u>	<u>labium</u>	-os	-a	<u>oculos</u>	<u>labia</u>
Abl.	-o	-o	<u>oculo</u>	<u>labio</u>	-is	-is	<u>oculis</u>	<u>labiis</u>

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 61, впр. I, с. 62, впр. IV, с. 63, впр. VI (усно), с. 62, впр. III (письмово).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 31-35
- Вивчити лексичний мінімум (§ 36)
- С. 62-63, впр. V, с. 64, впр. VII (письмово).

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №8

Системне вивчення прикметників 1 групи. Лексика. Дієприкметники минулого часу пасивного стану (PPP). Лексика. Суфікси. Сталі вирази. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми II відміна іменників;

- Вивчити словникову форму прикметників 1-ї групи;
- Вивчити парадигму відмінювання прикметників;
- Зазначити принципи узгодження;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Aliēna vitia in oculis habēmus, a tergo nostra sunt. – Чужі недоліки у нас на очах, наші – за спиною.

Pallet aut amat, aut studet. – Блідий – або закоханий, або старанно вчиться.

Disce, sed a doctis, indoctos ipse docēto. – Учись, але у вчених, а сам навчай невігласів.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «II відміна іменника».
- Перевірка домашнього завдання (с. 62-63, впр. V, с. 64, впр. VII). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.
- Самостійна робота з теми «II відміна іменника» (15 хв.)

ВАРІАНТ 1

1. *Вибрати правильний відмінок слова та його перекласти:*

- *Cerebri* –
a) Dat.Sing. b) Gen.Sing. c) Acc.Plur. d) Dat. Plur.
- *Bulbo* –
a) Nom.Plur. b) Gen. Plur. c) Abl.Sing. d) Acc.Sing.
- *Atriorum* –
a) Abl.Sing b) Abl. Plur. c) Gen.Sing. d) Gen.Plur.

2. *Напишіть прийменники:*

1. ... *collum* - біля шєї
2. ... *labioetbuccas* – між губами та щоками
3. ... *capitulumcostae* - за головою ребра

3. *Перекласти анатомічні терміни:*

- 1) М'язи спини
- 2) Вузол зв'язки
- 3) Пластинка дуги хребта

ВАРІАНТ 2

1. Вибрати правильний відмінок слова та його перекласти:

- Dorso –
a) Abl.Sing. b) Acc.Sing. c) Gen.Plur. d) Dat. Plur.
- Membrorum –
a) Dat.Plur. b) Gen. Plur. c) Abl.Sing. d) Acc.Plur.
- Labia –
a) Abl.Sing b) Nom. Plur. c) Acc.Sing. d) Gen.Plur.

2. Напишіть прийменники:

- 1) ... rectum – через пряму кишку
- 2) ... collum – перед шиєю
- 3) ... coronamdentis – між коронкою зуба

3. Перекласти анатомічні терміни:

- 1) частина великого мозку
- 2) вирізка променевої кістки
- 3) поперечна ободова кишка

ВАРІАНТ 3

1. Вибрати правильний відмінок слова та його перекласти:

- Ostium –
a) Dat.Sing. b) Nom.Plur. c) Acc.Sing. d) Acc.Plur.
- Trunci –
a) Acc.Plur. b) Gen. Plur. c) Abl.Sing. d) Gen.Sing.
- Loborum –
a) Abl.Sing b) Nom.Plur. c) Acc.Sing. d) Gen.Plur.

2. Напишіть прийменники:

- 1) ...fissuramossis – через тріщину кістки
- 2) ...oculos – перед очима
- 3) ...ventriculum – над шлуночком

3. Перекласти анатомічні терміни:

- 1) борозна сіноса
- 2) скелет кінцівки
- 3) випини ободової кишки

2. Пояснення нового матеріалу (20 хвилин)

Прикметники I-II відмін Відмінкові закінчення

	Sing.				Plur.		
	m	f	n		m	f	n
Nom.	-us/er	-a	-um		-i	-ae	-a
Gen.	-i	-ae	-i		-orum	-arum	-orum
Dat.	-o	-ae	-o		-is	-is	-is
Acc.	-um	-am	-um		-os	-as	-a
Abl.	-o	-a	-o		-is	-is	-is

Вивчення назви кишок – субстантиватів від прикметників (які відносяться до II відміни середнього роду):

Intestinum, i n – кишка
Caecum, in – сліпа кишка
Rectum, in – пряма кишка
Duodenum, in – дванадцятипала кишка
Ileum, in – клубова кишка
Jejunum, in – порожня кишка
Colon, in - ободова кишка
Intestinum crassum – товста кишка
Intestinum tenue - тонка кишка

Найуживаніші суфікси прикметників 1 групи:

- os -	- Насиченість, достатня кількість - походження предмета	squamosus mucosus
- ic-	Належність, відношення до предмета	ischiodicus zygomatikus
- in-	Належність, відношення до предмета	palatinus pelvinus
- e-	- Матеріал з якого зроблено предмет - ознака предмета	pharyngeus cutaneus trapezoideus
- ide-	- подібність	mastoideus hyoideus, - подъязычный (кость)

Прикметники, які виступають у ролі префіксів

Infero-	Під	<i>inferolateralis e</i> нижнелатеральний <i>inferomedialis e</i> нижнемедиальний
Infra-	Під (розташування нижче анатомічного утворення)	<i>infraglotticus, a, um</i> подголосовой <i>infrahyoideus, a, um</i> подподъязычный <i>infralobaris, e</i> поддолевой
Inter-	Між (розташування між анатомічними утвореннями)	<i>interatrialis, e</i> межпредсердный <i>intercalatus, a, um</i> вставочный <i>intercapitalis, e</i> межголовковый
Intra-	Всередині (розташування всередині тканин анатомічного утворення)	<i>intrajugularis, e</i> внутрияремный <i>intralaminaris, e</i> внутрипластинчатый <i>intralobartis, e</i> внутридолевой <i>intraoccipitalis, e</i> внутризатылочный
Pre-	Перед (перед анатомічним утворенням)	<i>premolaris, e</i> малый коренной (премоляр) <i>preoccipitalis, e</i> предзатылочный <i>preopticus, a, um</i> предзрительный;
Super-	Над	<i>superciliaris, e</i> надбровный <i>superolateralis, e</i> верхнелатеральный

Supra-	Над (вище анатомічного утворення)	<i>supracristalis, e</i> надгребневої <i>supraduodenalis, e</i> наддуоденальний <i>supraglenoidalis, e</i> надсугавної
Sub-	Під (під анатомічним утворенням)	<i>subtalaris, e</i> подтаранний <i>subtendineus, a, um</i> подсухожильний <i>subthalamicus, a, um</i> субталамічний

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 72-73, впр. I, II, III, V(усно), с. 73, впр. (письмово), с. 75, впр. IX (усно).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 39-45
- Вивчити лексичний мінімум (§43, 45, 46), знати нові слова (§ 39)
- С. 74, впр. VI, VII, VIII(письмово)

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №10

Іменники III відміни. Знаходження основи, типи, парадигми всіх родів. Узгодження іменників III відміни з прикметниками I-II відмін. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинський язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] / под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми прикметники 1-ї групи;
- Сформулювати вміння
 - визначати іменники III відміни;
 - визначати тип іменників III відміни;
 - узгоджувати прикметники I-II відмін з іменниками III відмін;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Medicus amicus et servus aegrotorum est. – Лікар – товариш і раб хворих.

Amoris vulnus sanat idem, qui facit. – Любовну рану зцілює той, хто її завдає.

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «Прикметники 1-ї групи»
- Перевірка домашнього завдання (с. 74, впр. VI, VII, VIII). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.
- Самостійна робота з теми «Прикметники 1-ї групи» (15 хв.)

ВАРІАНТ 1

1. *Узгодити іменники з прикметниками:*

- 1) *processus, us (calcaneus, a, um; mastoideus, a, um);*
- 2) *ligamentum, i (deltoideus, a, um; fibrosus, a, um; pubicus, a, um)*
- 3) *vena, ae (coronaries, a, um; gastricus, a, um; cavus, a, um)*

2. *Перекласти словосполучення на латинську мову:*

- 1) поверхнева (вена, м'яз, зв'язка)
- 2) поперечна (пазуха, відросток, перегородка)

ВАРІАНТ 2

1. *Узгодити іменники з прикметниками:*

- 1) *venosus, a, um (valvula, ae; plexus, us, sinus, us);*
- 2) *zygomaticus, a, um (arcus, us; os, ossis);*
- 3) *transversus, a, um (sulcus, i; ligamentum, i; linea, ae)*

2. *Перекласти словосполучення на латинську мову:*

- 1) виличний (шов, нерв, відросток)

2) мечоподібний (відросток, хрящ cartilago, inis, f)

ВАРІАНТ 3

1. Узгодити іменники з прикметниками:

- 1) palatīnus, a, um (sulcus, i; os, ossis; processus, us)
- 2) internus, a, um (facies, ēi; ganglion, i)
- 3) pterygoīdēus, a um (muscūlus, i; fossa, ae; canalis, is)

2. Перекласти словосполучення на латинську мову:

- 1) під'язичний (нерв, проток – ductus, us, канал);
- 2) міжкісткова (артерія, зв'язка, простір - spatium, i)

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

III відміна іменників

До III відміни належать іменники всіх родів, які в Gen. Sing мають закінчення –is, а у Nom. Sing. різні закінчення.

Відмінкові закінчення

	Sing.			Plur.		
	m	f	n	m	f	n
Nom.	Os, or, o, er es	s, x, do, go, io	en, us, ur, ma, l	es	es	a, ia
Gen.	is	is	is	um (ium)	um (ium)	um (ium)
Dat.	i	i	i	ibus	ibus	ibus
Acc.	em	em	=Nom.	es	es	=Nom
Abl.	e(i)	e(i)	e(i)	ibus	ibus	ibus

Іменники 3-ї відміни можна розділити на 3 типи:

1) **Приголосний:** нерівноскладові слова, що мають у Gen. sg. на один склад більше ніж в Nom. sg. і основа яких закінчується на один приголосний.

Наприклад: *libertas, libertātis* (3:4); *virgo, virgīnis* (2:3); *tempus, tempōris* (2:3).

А також такі іменники: *mater, matris; pater, patris; frater, fratris; juvēnis, juvenis; canis, canis; parens, parentis.*

N.B! Іменники середнього роду мають закінчення **-a** у мн., Gen. pl – **um**.

2) **Голосний:** іменники середнього роду, що закінчуються в Nom. sg. на **-e, -al, -ar**.

Наприклад: *rete, retis; animal, animalis; exemplar, exemplaris.*

N.B! Nom. pl. – **ia**, Gen. pl – **ium**, Abl. sing – **i**

3) **Мішаний:** іменники чоловічого і жіночого родів (N.B! Gen. pl – **ium**):

- рівноскладові (з однаковою кількістю складів в nom. і gen. sg.): *nubes, nubis* (2:2); *canalis, canalis* (2:2)
- нерівноскладові, основа яких закінчується на групу приголосних: *pars, partis; urbs, urbis;*

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 82, впр. I (усно), с. 83, впр. III (усно), с. 84, впр. IV (письмово), VI (усно).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 47-51
- Вивчити лексичний мінімум (§52-53), знати нові слова (§47)

- С. 84, впр. V, VII (письмово), с. 85, впр. 2 (письмово)
в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №11

Іменники III відміни. Чоловічий рід. Винятки. Сталі вирази. Лексик. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми III відміна іменників;
- Вивчити словникову форму іменників III відміни чоловічого роду;
- Вивчити парадигму відмінювання іменників III відміни;
- Зазначити принципи узгодження;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина – організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Plenus venter non studet libenter. – Повний живіт не вчиться хоче.

Optimum medicamentum quies est. – Найкращі ліки – спокій.

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «III відміна іменників»

- Перевірка домашнього завдання (С. 84, впр. V, VII, с. 85, впр. 2). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.

- Самостійна робота з теми «III відміна іменників» (10 хвилин)

ВАРІАНТ 1

1. *Виберіть правильний відмінок слова та перекладіть його:*

- *Retibus*–
a) *Dat.Sing.* b) *Gen.Sing.* c) *Acc.Plur.* d) *Dat. Plur.*
- *Articulationes*–
a) *Nom.Plur.* b) *Gen. Plur.* c) *Abl.Sing.* d) *Acc.Sing.*
- *Foramine* –
a) *Abl.Sing* b) *Abl. Plur.* c) *Gen.Sing.* d) *Gen.Plur.*

2. *Визначте основу іменників:*

- foramen, inis n*
- frons, frontis f*
- rete, is n*

3. *Перекладіть анатомічні терміни:*

- 1) Основа язика
- 2) Верхівка кореня зуба
- 3) Лікування виразки шлунка

ВАРІАНТ 2

1. *Виберіть правильний відмінок слова та перекладіть його:*

- *Dentes* –
a) *Abl.Sing.* b) *Acc.Sing.* c) *Gen.Plur.* d) *Dat. Plur.*
- *Phalangium*–
a) *Dat.Plur.* b) *Gen. Plur.* c) *Abl.Sing.* d) *Acc.Plur.*
- *Reti* –
a) *Abl.Sing.* b) *Nom. Plur.* c) *Acc.Sing.* d) *Gen.Plur.*

2. *Визначте основу іменників:*

- 1) *Cartilago, inis f*
- 2) *Tempus, oris n*
- 3) *Pectin, inis m*

3. *Перекладіть анатомічні терміни:*

- 1) носова частина
- 2) хвороба серця
- 3) основи нижньої щелепи

ВАРІАНТ 3

1. Виберіть правильний відмінок слова та перекладіть його:

- Apicem –
a) Dat.Sing. b) Nom.Plur. c) Acc.Sing. d) Acc.Plur.
- Ore –
a) Acc.Plur. b) Gen. Plur. c) Abl.Sing. d) Gen.Sing.
- Cartilagine –
a) Abl.Sing b) Nom.Plur. c) Acc.Sing. d) Gen.Plur.

2. Напишіть прийменники:

- 1) Pancreas, atis n
- 2) Rete, is, n
- 3) Os, ossis n

3. Перекладіть анатомічні терміни:

- 1) Плазма крові
- 2) Захворювання нижньої щелепи
- 3) Головка підшлункової залози

2. Пояснення нового матеріалу (20 хвилин)

Іменники чоловічого роду III відміни

Відмінкові закінчення

<i>Nom.Sing.</i>	<i>Gen.Sing.</i>	<i>Приклади</i>
-o	-onis	pulmo, onis m – легеня
	-inis	homo, inis m – людина
-or	-oris	buccinators, oris m – щічний м'яз
-os	-oris	flos, floris m – квітка
-er	-tris	venter, tris m – черевце, черев
	-eris	vomer, eris m – леміш
	-eris	ureter, eris m – сечівник
-es (нерівно складові)	-itis	polpes, it is m – надколінок
	-etis	paries, etis m – стінка
	-edis	pes, pedis m – стопа
-ex	-icis	apex, icis m – верхівка

Винятки щодо роду

Жіночий рід	Середній рід
gaster, tris f – шлунок mater, tris m – мати/мозкова оболонка	cor, cordis n – серце os, ossis n – кістка os, oris n – рот tuber, eris n – горб

3. Виконання тренувальних вправ (30 хвилин). Підручник: с. 89, впр. I, II (письмово), с. 90, впр. IV, V, VI (усно).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 54-55.
- Вивчити лексичний мінімум (§56), знати нові слова (§55, 56)
- С. 90, впр. VII (письмово), с. 89, впр. III (узгодити та провідмінити словосполучення у Nom.Sing., Nom.Pl., Gen.Sing., Gen.Pl.), с. 91, впр. 2 (письмово)

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №12

Іменники III відміни. Жіночий рід. Винятки. Лексика. Сталі вирази – 2 год

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми III відміна іменників чоловічого роду;
- Вивчити словникову форму іменників III відміни жіночого роду;
- Вивчити парадигму відмінювання іменників III відміни;
- Зазначити принципи узгодження;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Doctrīna multīplex, veritas una. – Учення різноманітні, істина – одна.

In vino veritas, in aqua sanitas. – У вині – істина, у воді – здоров'я.

Repetitio est mater studiorum. – Повторення – мати навчання.

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «III відміна іменників чоловічого роду»
- Перевірка домашнього завдання (с. 90, впр. VII, с. 89, впр. III, с. 91, впр. 2). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.
- Самостійна робота з теми «III відміна іменників чоловічого роду» (10 хвилин)

ВАРІАНТ 1

1. Виберіть правильний відмінок слова та перекладіть його:

- *Florem*–
a) *Dat.Sing.* b) *Gen.Sing.* c) *Acc.Sing.* d) *Dat. Plur.*
- *Ventre*–
a) *Nom.Plur.* b) *Gen. Plur.* c) *Abl.Sing.* d) *Acc.Sing.*
- *Apices* –
a) *Nom.Sing* b) *Abl. Plur.* c) *Gen.Sing.* d) *Gen.Plur.*

2. Визначте основу іменників та їх рід:

- stapes, edis m*
- gaster, tris f*
- mater, tris f*

3. Перекладіть анатомічні терміни:

- 1) Захворювання надколінника
- 2) права стінка
- 3) велика стопа

ВАРІАНТ 2

1. Виберіть правильний відмінок слова та перекладіть його:

- *Pulmonum*–
a) *Abl.Sing.* b) *Acc.Sing.* c) *Gen.Plur.* d) *Dat. Plur.*
- *Phalangium*–
a) *Dat.Plur.* b) *Gen. Plur.* c) *Abl.Sing.* d) *Acc.Plur.*
- *Parietibus* –
a) *Abl.Plur.* b) *Nom. Plur.* c) *Acc.Sing.* d) *Gen.Plur.*

2. Визначте основу іменників та їх рід:

- 1) *os, oris*
- 2) *humor, oris*
- 3) *levator, oris*

3. Перекладіть анатомічні терміни:

- 1) тверда оболонка головного мозку
- 2) верхівка легені
- 3) жувальний м'яз

ВАРІАНТ 3

1. Виберіть правильний відмінок слова та перекладіть його:

- Apicem –
a) Dat.Sing. b) Nom.Plur. c) Acc.Sing. d) Acc.Plur.
- Homini –
a) Acc.Plur. b) Gen. Plur. c) Abl.Sing. d) Dat.Sing.
- Buccinatores –
a) Abl.Sing b) Nom.Plur. c) Acc.Sing. d) Gen.Plur.

2. Визначте основу іменників та їх рід:

- 1) os, ossis
- 2) index, icis,
- 3) adductor, oris

3. Перекладіть анатомічні терміни:

- 1) захворювання верхньої щелепи
- 2) пальці стопи
- 3) коса щілина легені

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

Іменники жіночого роду III відміни

Відмінкові закінчення

<i>Nom.Sing.</i>	<i>Gen.Sing.</i>	<i>Приклади</i>
-as	-atis	extremitas, atis f – кінець
-es	-is	pubes, is f – лобок
-is	-is	auris, is f – вухо
	-idis	glottis, idis f – голосник
-us	-udis	incus, udis f – коваделко
-s		frons, frontis f – лоб
-x	-icis	radix, icis f – корінь
	-gis	phalanx, ngis f – фаланга
-do	-inis	longitude, inis f – довжина
-go	-inis	cartilage, inis f – хрящ
-io	-onis	Sergio, onis f – виділення

Винятки щодо роду

Чоловічий рід		Середній рід	
otlas, ntis m	атлант, перший хребець	vas, vasis n	судина
sanguis, inis m	кров	pancreas, atis n	підшлункова залоза
axis, is m	вісь, другий хребець		
canalis, is m	канал		
unguis, is m	ніготь		
dens, dentis m	зуб		
larynx, ngis m	гортань		
pharynx, ngis m	глотка		
thorax, acis m	грудна клітка		
соссух, ygis m	куприк		
hallux, ucis m	великий палець стопи		
fornix, icis m	склепіння		
varix, icis m	венозний вузол		
tendo, inis m	сухожилок		
margo, inis m	край		

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 95, впр. I (письмово), с. 96, впр. III (письмово), V (усно), с. 97, впр. VIII (усно).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 58-59.

- Вивчити лексичний мінімум (§60), знати нові слова (§58, 59)

- с. 95, впр. II (узгодити та провідмінити словосполучення у Nom.Sing., Nom.Pl., Gen.Sing., Gen.Pl.), с. 97, впр. VI, VII, IX (письмово)

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №13

Іменники III відміни. Середній рід. Винятки. Сталі вирази. Лексика. Особливості відмінювання іменника *vas, vasis n* та іменників грецького походження на *-ma*. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.

2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.

3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.

2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріал з теми III відміна іменників жіночого роду;
- Вивчити словникову форму іменників III відміни середнього роду;
- Вивчити парадигму відмінювання іменників III відміни;
- Зазначити принципи узгодження;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Doctrīna multīplex, veritas una. – Учення різноманітні, істина – одна.

In vino veritas, in aqua sanitas. – У вині – істина, у воді – здоров'я.

Repetitio est mater studiorum. – Повторення – мати навчання.

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «III відміна іменників чоловічого роду»
- Перевірка домашнього завдання (с. 90, впр. VII, с. 89, впр. III, с. 91, впр. 2). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.
- Самостійна робота з теми «III відміна іменників жіночого роду» (10 хвилин)

ВАРІАНТ I

I. Напишіть у формах Наз. і Род. відмінків.

ниркова лоханка

великий піднебінний канал.

II. Перекладіть анатомічні терміни.

звід глотки;

капсула кришталика;

правий край серця

ВАРІАНТ II

I. Напишіть у формах Наз. і Род. відмінків.

оптична вісь (*opticus, a, um*);

поверхнева судина.

II. Перекладіть анатомічні терміни.

основа ниркової піраміди;

запалення коловушної залози

передня область коліна.

ВАРІАНТ III

I. Напишіть у формах Наз. і Род. відмінків.

пальцеве вдавнення

верхній край.

II. Перекладіть анатомічні терміни.

латеральний хрящ носа
 бугристість кубовидної кістки
 вирізка підшлункової залози.

ВАРІАНТ IV

I. Напишіть у формах Наз. і Род. відмінків.

дельтовидна бугристість
 малий таз.

II. Перекладіть анатомічні терміни.

порожнина середнього вуха
 канал шийки матки
 війчастий край райдужки.

1.4. Словниковий диктант за лексичним мінімумом § 95, 96 (5 хвилин)

1. Пояснення нового матеріалу (35 хвилин)

2. 1. До середнього роду III відміни відносяться слова з наступними закінченнями:

Nom.sing	Gen.sing	Пример	Перевод
-us -	or+ is	corpus, oris n	тіло
-us -	- er + is	glomus, eris n	клубок
-us -	- ur + is	crus, cruris n	голінь; ніжка
- en	- in +is	foramen, inis n	отвір
- ar	- ar + is	calcar, aris n	шпора
- ma	- at + is	trauma, atis n	пошкодження
- ut	- it + is	caput, itis n	голова
- ur	- or + is	femur, oris n	стегно
- al	- al + is	animal, alis n	тварина
- e	- is	rete, is n	сітка
- c	- ct + is	lac, lactis n	молоко

NB! 1. Слова на –us зустрічаються не тільки в середньому роді, але і в жіночому.

Відрізняються вони тільки по Gen.sing.: основа іменників середнього роду закінчується на –r; основа іменників жіночого роду- на –t или –d:

Incus, udis f (наковальня) tempus, oris n (висок; час)

Senectus, utis f (старість) glomus, eris n (клубок)

Вийнятки за родом:

Ren, renis m почка

Lien, lienis m селезінка

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 58-59.

- Вивчити лексичний мінімум (§65), знати нові слова (§63, 64)

- с. 100, впр. II (узгодити та провідмінити словосполучення у Nom.Sing., Nom.Pl., Gen.Sing., Gen.Pl.), с. 97, впр. VI, VII, IX (письмово)

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №14

Прикметники III відміни. Дієприкметники теперішнього часу активного стану, їх вживання в анатомічній термінології. Ступені порівняння прикметників в медичній термінології. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми III відміна іменників середнього роду;
- Вивчити словникову форму прикметників III відміни;
- Вивчити парадигму відмінювання прикметників III відміни;
- Зазначити принципи узгодження прикметників III відміни з іменниками;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes – Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «III відміна іменників середнього роду»
- Перевірка домашнього завдання (с. 90, впр. VII, с. 89, впр. III, с. 91, впр. 2). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.
- Самостійна робота з теми «III відміна іменників середнього роду» (10 хвилин)

ВАРІАНТ I

I. Напишіть у формах Називного. і Родового. відмінків.

велика голова, кругла голова
кам'яниста частина, мала частина.

II. Перекладіть анатомічні терміни.

- A) артерія правої нирки; звід глотки.
Б) *mucosa oris; crus mediale cartilaginis alaris majoris.*

ВАРІАНТ II

I. Напишіть у формах Називного. і Родового. відмінків.

під'язикова кістка, латеральна кістка;
правий край, вісцеральний край.

II. Перекладіть анатомічні терміни.

- A) верхня частина дванадцятипалої кишки; різці-
ше отвори піднебінних відростків.
Б) *canalis tendinis musculi flexoris carpi radialis; nucleus et cortex lentis.*

ВАРІАНТ III

I. Напишіть у формах Називного. і Родового. відмінків

куприковий клубок, аортальний клубок;
передня область, п'ятова область.

II. Перекладіть анатомічні терміни.

- A) правий край матки; латеральна артерія стегна.
Б) *labyrinthus osseus auris internae; arcus tendineus fasciae pelvis.*

Пояснення нового матеріалу :

Прикметники III відміни, тобто другої групи, залежно від кількості родових закінчень, поділяються на три підгрупи:

1. Прикметники з трьома родовими закінченнями:

- er (m), - is (f), - e (n).

Напр.: <i>silvester, tris, tre</i>	лісовий
<i>acer, acris, acre</i>	гострий
<i>paluster, tris, tre</i>	болотяний

2. Прикметники з двома родовими закінченнями:

- is (m, f), - e (n).

Напр.: officinālis, e	аптечний
solubīlis, e	розчинний
vernālis, e	весняний

3. Прикметники з одним закінченням, однаковим для всіх трьох родів. В Nom. sing. вони закінчуються на - r, - s, - x.

Напр.: par, paris	рівний
recens, ntis	свіжий
simplex, ĩcis	простий

Прикметники з одним закінченням записуються у словнику як іменники III відміни – повна форма називного відмінка однини і закінчення родового відмінка однини разом із частиною основи.

Основу прикметників з трьома і двома родовими закінченнями визначають шляхом відкидання закінчення – is у називному відмінку однини прикметника жіночого роду, напр.:

Nominatīvus	Основа
silvester, tris, tre	silvestr-
acer, acris, acre	acr-
paluster, tris, tre	palustr-

Основу прикметників з одним родовим закінченням визначають за родовим відмінком однини, відкинувши закінчення –is, напр.:

Nominatīvus	Genetīvus	Основа
par,	paris	par-
recens,	recentis	recent-
simplex,	simplĭcis	simplĭc-

Прикметники III відміни всіх трьох підгруп відмінюються як іменники голосного типу III відміни.

Граматичні категорії прикметника, поділ на групи. Родові закінчення, визначення основи. Узгоджене означення.

Морфологічна і синтаксична структура дво- і кількаслівного анатомічного терміна з різними типами означень. Поточний тестовий контроль.

Іменники I відміни. Лексика. Вирази. Греко – латинські еквіваленти. Грецькі іменники I відміни. Найбільш вживані прийменники з Acc. і Abl.

Зразки відмінювання прикметників III відміни

1. Acer, acris, acre – гострий

Casus	Singularis			Plurālis	
	m	f	n	m,f	n

Nom.	acer	acris	acre	acres	acria
Gen.	acris	acris	acris	acrium	acrium
Dat.	acri	acri	acri	acrībus	acrībus
Acc.	acrem	acrem	acre	acres	acria
Abl.	acri	acri	acri	acrībus	acrībus

2. Aequālis, e – рівний

Casus	Singulāris		Plurālis	
	m, f	n	m, f	n
Nom.	aequālis	aequāle	aequāles	aequalia
Gen.	aequālis	aequālis	aequalium	aequalium
Dat.	aequāli	aequāli	aequalībus	aequalībus
Acc.	aequālem	aequāle	aequāles	aequalia
Abl.	aequāli	aequāli	aequalībus	aequalībus

3. Simplex, ĩcis – простий

Casus	Singulāris		Plurālis	
	m, f	n	m, f	n
Nom.	simplex	simplex	simplices	simplicia
Gen.	simplicis	simplicis	simplicium	simplicium
Dat.	simplici	simplici	simplicibus	simplicibus
Acc.	simplicem	simplex	simplices	simplicia
Abl.	simplici	simplici	simplicibus	simplicibus

Найуживаніші суфікси прикметників III відміни

- Суфікси *-āl(is)*, *-ār(is)*, приєднані до основи іменників, утворюють прикметники, які мають значення належності, відношення. Наприклад: *medicinālis*, e – медичний; *vernālis*, e – весняний.
- Прикметники із суфіксами *-ĭl(is)*, *-bĭl(is)* виражають можливість, здатність (вони приєднуються до дієслівної основи теперішнього часу). Наприклад: *solubĭlis*, e – розчинний; *volatĭlis*, e – летючий, легкий, *facĭlis*, e – легкий (до виконання).
- Прикметники із суфіксами *-ēns(is)* мають значення належності до певної місцевості, регіону. Наприклад: *argvēnsis*, e – польовий; *chinēnsis*, e – китайський.

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 58-59.
- Вивчити лексичний мінімум (§65), знати нові слова (§63, 64)
- с. 100, впр. II (узгодити та провідмінити словосполучення у Nom.Sing., Nom.Pl., Gen.Sing., Gen.Pl.), с. 97, впр. VI, VII, IX (письмово)

в) виставлення оцінок. *Valete, studentes!* – *Vale, magistra!*

ТЕМА №15

Вивчення іменників IV – V відміни. Винятки. Лексика. Сталі вирази. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми III відміна іменників середнього роду;
- Вивчити словникову форму прикметників III відміни;
- Вивчити парадигму відмінювання прикметників III відміни;
- Зазначити принципи узгодження прикметників III відміни з іменниками;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (25 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент.

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «III відміна іменників середнього роду»
- Перевірка домашнього завдання (с. 90, впр. VII, с. 89, впр. III, с. 91, впр. 2). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.

Пояснення нового матеріалу:

ЧЕТВЕРТА ВІДМИНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO QUARTA)

До IV відмини належать іменники чоловічого роду із закінченням *-us* в Nom. et Gen. sing. і середнього роду із закінченням *-u* в Nom. sing. та *-us* в Gen. sing., напр.: *processus, us m* – відросток; *textus, us m* – тканина (гіст.); *cornu, us n* – ріг, ріжок.

Відмінкові закінчення п'яти відмін

Відмінки	Перша	Друга	Третя	Четверта	П'ята
f m	n	mf	n	m n	F

Singulāris

Nom.	-ā	-us; -er-um; -on	різні	різні	-us	-u	-es	
Gen.	-ae	-i	-i	-is	-is	-us	-us	-ei
Dat.	-ae	-o	-o	-i	-i	-ui	-u	-ei
Acc.	-am	-um	=Nom. -em(-im)	=Nom. -um	=Nom. -em	=Nom. -em		
Abl.	-ā -ō	-ō	-e(i)	-e(i)	-u	-u	-ē	

Plurālis

Nom.	-ae	-i	-a	-es	-a(ia)	-us	-ua	-es
Gen.	-ārum	-ōrum		-um(ium)	-uum	-ērum		
Dat.	-is -is		-ībus	-ībus	-ēbus			
Acc.	-as	-os	-a	-es	-a(ia)	-us	-ua	-es
Abl.	-is -is	-is	-ībus	-ībus	-ēbus			

Відміна	Gen.sing.	Приклади
I - ae	costa, ae f	ребро
II - i	nervus, i m	
	labium, i n	нерв
		губа
III - is	apex, ĩcis m	
	radix, ĩcis f	
	forāmen, ĩnis n	верхівка
		корінь
		отвір
IV - us	arcus, us m	
	genu, us n	дуга
		коліно
V - ei	facies, ěi f	поверхня, лице

ВИНЯТКИ З ПРАВИЛА ПРО РІД ІМЕННИКІВ IV ВІДМІНИ

До жіночого роду належать іменники: *acus, us f* – голка; *manus, us f* – рука, кисть; *Quercus, us f* – дуб; *domus, us f* – дім.

Зразки відмінювання

ductus, us m – протока; *genu, us n* – коліно

	Singulāris	Plurālis		
Nom.	<i>ductus</i>	<i>genu</i>	<i>duct-us</i>	<i>gen-ua</i>
Gen.	<i>duct-us</i>	<i>gen-us</i>	<i>duct-uum</i>	<i>gen-uum</i>
Dat.	<i>duct-ui</i>	<i>gen-u</i>	<i>duct-ībus</i>	<i>gen-ībus</i>
Acc.	<i>duct-um</i>	<i>gen-u</i>	<i>duct-us</i>	<i>gen-ua</i>
Abl.	<i>duct-u</i>	<i>gen-u</i>	<i>duct-ībus</i>	<i>gen-ībus</i>

Примітка. Спочатку іменники IV відміни в *Dat. et Abl. plur.* мали закінчення *-ūbus*, яке з плином часу під впливом III відміни змінилося на *-ībus*. Своє первісне закінчення *-ūbus* зберегли лише деякі іменники 4-ої відміни, зокрема ті, основа котрих співпадає з основою іменників III відміни, напр.:

III відміна

arx, arcis f – фортеця

pars, partis f – частина

IV відміна

arcus, arcus m – дуга

partus, partus m – пологи

До таких іменників IV відміни належать: *acus, us f* – голка; *artus, us f* – суглоб; *partus, us f* – пологи; *Quercus, us f* – дуб.

СУФІКСАЛЬНЕ УТВОРЕННЯ ІМЕННИКІВ IV ВІДМІНИ

Багато іменників IV відміни чоловічого роду утворенні шляхом додавання до основи суфікса *-us*, напр.:

audītus, us m – слух (від *audio, audītum, -īre* – слухати)

partus, us m – пологи, роди (від *pario, partum, -ēre* – родити)

plexus, us m – сплетення (від *plecto, plexum, -ēre* – плести)

pulsus, us m – пульс (від *pello, pulsum, -ēre* – бити, штовхати)

sensus, us m – відчуття (від *sentio, sensus, -īre* – відчувати)

textus, us m – тканина (від *texo, textum, -ēre* – ткати)

tactus, us m – дотик, відчуття на дотик (від *tango, tactum, -ēre* – торкатися)

visus, us m – зір (від *video, visum, -ēre* – бачити)

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 58-59.

- Вивчити лексичний мінімум (§65), знати нові слова (§63, 64)

- с. 100, впр. II (узгодити та провідмінити словосполучення у *Nom.Sing.*, *Nom.Pl.*, *Gen.Sing.*, *Gen.Pl.*), с. 97, впр. VI, VII, IX (письмово)

в) виставлення оцінок. *Valete, studentes!* – *Vale, magistra!*

ТЕМА №16

Вступ до клінічної термінології. Греко-латинські дублети іменників I відміни.

Кінцеві терміноелементи I відміни. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Навчити основним засобам словотворення дублетних та одиночних ТЕ.
- Вивчити структурні особливості клінічних термінів.
- Вміти аналізувати формальну та змістовну (семантичну) сторони складних слів.
- Навчити диференційно застосовувати греко-латинські дублети.
- Повторити способи словотворення клінічних термінів латинської мови та значення суфіксів, що вживаються для формулювання клінічних діагнозів.
- Повторити основні грецькі префікси, що вживаються для формування клінічних термінів та закріпити навички їх вживання під час виконання тренувальних вправ.

Загальноосвітня:

- Навчити використовувати на практиці матеріал;
- Навчити осмислювати отриману інформацію;
- Ознайомити із цікавими аспектами життя за темою

Розвиваюча:

- Розвивати навички використання пройденого фонетичного матеріалу;
- Розвивати навички читання;
- Розвивати увагу, мислення

Виховна:

- Виховати інтерес до вивчення іноземної мови;
- Виховати зацікавленість до оточуючої дійсності.

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (15 хв.)

Привітання

Перевірка відсутніх

Ознайомлення студентів з організацією учбового процесу.

II. Основна частина

1. Введення нового фонетичного матеріалу (30 хв.)

2. Закріплення фонетичного матеріалу (35 хв.)

III. Заключна частина (10 хв.)

- пояснення домашнього завдання
- підведення підсумків, виставлення оцінок.

Хід заняття:

I. Початок Тема- організаційний момент.

Привітання *Salvēte, studentes!* (у відповідь *Salvēte, magistra!*).

Вступна бесіда. Постановка цілі заняття. Викладач знайомить студентів з ціллю та планом заняття:

II. Основна частина

1. Повторення вивченого матеріалу. Перевірка домашнього завдання.

1.1. Усне опитування теоретичного матеріалу с. 128-135, матеріалу конспекту.

Особливості клінічної термінології

Терміноелемент

Структура терміну

1.2. Проведення диктанту для перевірки засвоєної лексики с. 128-130 (пар. 16)

1.3. Перевірка домашнього завдання – с. 150 (б, в)

2. Пояснення нового матеріалу:

Клінічна термінологія

Сучасна клінічна термінологія, як і всі інші, формувалася протягом багатьох епох, вдосконалюючись у всіх своїх компонентах. Вона є однією з найскладніших підсистем медичної термінології, яка охоплює як назви хвороб і патологічних станів, так і способів обстеження та лікування, назви операцій тощо. Значна частина її успадкована ще від стародавніх греків. В клінічній термінології переважає лексика грецької мови, хоча в сучасному її складі зустрічаються латинські слова та слова, запозичені з сучасних мов.

Структура клінічного терміну

Більшість клінічних термінів, які означають назви захворювань, патологічних станів, способів лікування тощо, є складними словами, утвореними шляхом сполучення кількох компонентів (коренів, префіксів, суфіксів, терміноелементів), в основному грецького походження.

Однослівні клінічні терміни здебільшого цілком зберегли основні елементи значень класичних мов, напр.: грецькі **asthma**, **ascītes**, **anamnēsis**, **diagnōsis**, **emphysēma** або латинські **abscessus**, **rabies**, **ulcus**, **scabies**, **pulsus** та ін. Однак є цілий ряд термінів, які набули іншого значення в порівнянні з тим, яке вони мали в класичних мовах. Наприклад, лат. **lens** і грецьк. **phakos** в класичних мовах означали сочевиця, а пізніше наукова термінологія використала ці слова для позначення кришталика, який за формою подібний до сочевичного зерна. В стародавній медицині деякі терміни вживалися в дещо іншому значенні, ніж в сучасній. Так, словом **typhos** (чад, дим) грецькі лікарі називали будь-який гострий гарячковий стан, що супроводжувався затьмаренням свідомості. В сучасній медицині слово тиф служить складовою частиною термінів, що означають деякі інфекційні хвороби, для яких характерна наявність тифозного стану.

До іншої групи однослівних клінічних термінів, що складають переважну більшість в клінічній термінології, належать похідні і складні терміни, утворені шляхом сполучення декількох словотворчих елементів.

Похідні терміни утворюються шляхом сполучення: а) кореня і префікса (**hyper + ergia** – підвищена реактивність організму; **dia + rrhoea** – пронос; **dys + pnoë** – задишка); б) префікса, кореня і суфікса (**peri + metr + ĩtis** – запалення очеревини, яка покриває

матку) або кореня і суфікса (**gastr** + **ītis** – гастрит, запалення слизової оболонки шлунка; **lip** + **ōma** – жирова пухлина, ліпома).

Складні однослівні терміни утворюються шляхом сполучення двох або кількох коренів (основ) слів грецького походження за допомогою спеціальної голосної **-o-** чи без неї. Наприклад, **ile-o-stāsis** - скупчення кишкового вмісту в клубовій кишці; **nephr-o-ptōsis** - опущення нирки (нирок); **brady-cardia** – зменшена частота серцевих скорочень.

При утворенні клінічних термінів використовуються, як правило, основи іменників грецького, рідше латинського або латинського і грецького походження, які знаходять шляхом відкидання закінчення від родового відмінка однини, напр., **haema**, **haemat-os** – кров (основа **haemat-**).

Однак бувають випадки, коли при утворенні клінічних термінів вживається не справжня основа грецького іменника, а так звана основа називного відмінка, напр., **haem-o-globīnum** – гемоглобін; **haem-ophthalmus** – крововилив в око.

Двослівні та багатослівні клінічні терміни за своєю структурою подібні до анатомо-гістологічних і так само, як і вони, утворюються згідно з правилами латинської граматики.

<i>№ п/п</i>	<i>Латинський іменник</i>	<i>Грецький іменник</i>	<i>Грецький словотворчий елемент</i>	<i>Значення</i>
1.	aqua, ae f	hydor, hydatos	1. hydr- 2. hydrat-	1. вода 2. рідина; у сполученні з назвами органа або хвороби – накопичення серозної рідини
2.	anima, ae f	psyche	psych-	душа, душевна сила
3.	bucca, ae f	melon	mel-	щока
4.	causa, ae f	aetia	aeti-	причина
5.	cellula, ae f	cytos	cyt-	клітина
6.	columna vertebralis	rhachis	r(h)achi-	хребет, хребтовий стовп
7.	cornea, ae f	keras, keratos	kerat-	рогівка
8.	femina, ae f	gyne, gynaecos	gyn-, gynaec-	жінка, жіночий
9.	gingival, ae f	ulon	ul-	ясна
10.	glandula, ae f	aden, adenos	aden-	залоза, імфатичний вузол
11.	hernia, ae f	cele	cel-	припухлість, грижа
12.	lacrima, ae f	dacryon	dacry-	сльоза
13.	lingua, ae f	glossa	gloss-	язик
14.	mamma, ae f	mastos	mast-	грудна залоза, жіночі груди

15.	maxilla, ae f	gnathos	gnath-	щелепа, верхня щелепа
16.	medulla, ae f (medulla ossium, medulla spinalis)	myelos	myel-, myelo-	мозок (кістковий, спинний)
17.	memoria, ae f	mneme	mnem-	пам'ять, стосується пам'яті, запам'ятовування
18.	natura, ae f	physis	physi-	природа
19.	palpebra, ae f	blepharon	blephar-	повіка
20.	papilla, ae f	thele	thel-	грудний сосочок
21.	planta, ae f	phyton	phyt-	рослина
22.	pupilla, ae f	core	cor-	зіниця
23.	salvia, ae f	ptyalin sialon	ptyal- sial-	слина
24.	tonsilla, ae f	amygdalon	amygdal-	мигдалик
25.	tuba uterina	salpinx, salpingos	salping-	маткова труба, труба
26.	urina, ae f	uron	ur-	сеча, сечовий
27.	vagina, ae f	colpos	colp-	піхва
28.	vena, ae f	phleps, phlebos	phleb-	вена
29.	vertebra, ae f	spondylos	spondyl-	хребець
30.	vesica, ae f	cystis	cyst-	кіста, міхур (мішечок) в організмі
31.	vesica urinaria	cystis		сечовий міхур
32.	vesica fellea	cholcystis	cholecyst-	жовчний міхур
33.	vita, ae f	bios	bio-	життя, життєві процеси

Кінцеві терміноелементи I відміни

<i>Кінцевий терміноелемент</i>	<i>Значення</i>
-aemia	стан крові
-agra	локалізований біль (унаслідок відкладення сечокислих солей у суглобах, хрящах)
-algisia	больове відчуття
-algia, -odynia	біль, болючість
-dermia (-derma)	захворювання шкіри
-ectasia	розширення трубчастого або порожнистого органа, розтяжка
-ectomia	видалення, вирізання
-ectopia	зміщення
-ergia, -urgia	діяльність, реактивність організму; стосується роботи, діяльності
-gramma	рентгенівський знімок, зображення, результат реєстрації

-graphia	процес записування, метод записування (за допомогою рентгенівських променів або електричного струму); рентгенографія
-iatria	стосується лікування хвороби, діяльність лікаря
-lalia	балакання, мовлення
-logia	учення, наука
-malacia	малярія, розм'якшення, ненормальна м'якість
-mania	патологічний потяг, пристрасть
-metria	вимірювання фізичних параметрів (величини, об'єму)
-opsia (-opia)	зір, візуальне обстеження, дослідження на мікроскопічному рівні
-pathia	загальна назва захворювання; відчуття та сприйняття страждання; спосіб лікування
-penia	недостатня кількість, зменшення кількості
-pepsia	стосується травлення
-pexia	прикріплення, фіксація
-phagia	ковтання, поїдання, поглинання
-philia	схильність, потяг, любов
-phobia	боязнь, нав'язливий страх, хвороблива відраза від чого-небудь
-plasia	утворення, формування, розвиток органа або тканини
-plastica	моделювання, оперативне відновлення форми або функції органа, пересадка тканин, пластика
-plegia	параліч, удар
-rrhagia	кровотеча органа
-rraphia	накладання шва, зашивання
-rrhoea	виділення секрету або рідини; теча
-scopia	інструментально-візуальне спостереження або дослідження
-sthenia	сила
--stomia	виведення штучного отвору, фістули, анастомозу
-therapia	лікування, спосіб лікування (нехірургічний)
-tomia	хірургічна операція, розріз, розтин органа або тканини
-tonia (-tensio)	тонус, тиск, напруга
-tripsia	подрібнення
-trophia	живлення

Найуживаніші грецькі префікси

<i>Префікс</i>	<i>Значення</i>	<i>Приклад</i>
a- (перед голосним) an- (перед приголосними)	не, без (заперечення, відсутність)	apathies – емоційна байдужість anaemia – анемія
dys-	розлад функції	dysphagia – затруднене ковтання
hyper-	над, зверху, понад норми	hypertonia – підвищений артеріальний тиск
hypo-	під,знизу, нижче від норми	hypotonia – знижений артеріальний тиск

! NB!

1. Клінічні терміни, що означають «вроджена чи придбана відсутність органу чи частини тіла» будуються за правилом:

Префікс “**a-**, **an-**” + основа грецької назви органу чи частини тіла + закінчення “**-ia**”

Наприклад: **acheiria** – відсутність верхньої кінцівки

apodia – відсутність нижньої кінцівки

acephalia – відсутність частини голови

2. Терміноелемент – **-scopia** означає “методи внутрішнього обстеження за допомогою спеціальних інструментів” Назви цих інструментів будуються за допомогою терміноелементу – **scopus, i m** /інструмент для обстеження/. Наприклад: **endoscopia** – обстеження внутрішніх шарів трубчастих органів за допомогою ендоскопів (**endoscopi**), **gastroscopia** – внутрішнє обстеження порожнини шлунку за допомогою гастроскопу (**gastroscopus**).

3. Грецький терміноелемент –**stoma** (отвір) може означати:

a/ –**stoma** – фістула, зроблена хірургом (результат хірургічної операції)

b/–**anastomosis** – штучне сполучення між порожніми органами, судинами, отворами в людському тілі.

Наприклад: **gastrostoma** – штучна фістула шлунку; **gastroduodenostoma** – штучне оперативне сполучення шлунку та дванадцятипалої кишки

4. Українській суфікс – «**ивний**» відповідає латинському **-ivus,a, um** Наприклад: вегетативний – **vegetativus,aum** – той, що стосується вегетативних функцій або вегетативної нервової системи.

Виконання тренувальних вправ на закріплення нового матеріалу § 90 впр. 1 письмово; впр. 2 усно.

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання

Засвоїти матеріал § 90 впр. 3-7 письмово

Вивчити матеріал § 88

Valete, studentes! – Vale, magistra!

РОЗДІЛ II. Клініко-фармацевтична термінологія.

ТЕМА №1

Греко-латинські дублети іменників II відміни. Кінцеві терміоеlementи II відміни. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шегга та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Навчити основним засобам словотворення дублетних та одиночних ТЕ.
- Вивчити структурні особливості клінічних термінів.
- Вміти аналізувати формальну та змістовну (семантичну) сторони складних слів.
- Навчити диференційно застосовувати греко-латинські дублети.
- Повторити способи словотворення клінічних термінів латинської мови та значення суфіксів, що вживаються для формулювання клінічних діагнозів.
- Повторити основні грецькі префікси, що вживаються для формування клінічних термінів та закріпити навички їх вживання під час виконання тренувальних вправ.

Загальноосвітня:

- Навчити використовувати на практиці матеріал;
- Навчити осмислювати отриману інформацію;
- Ознайомити із цікавими аспектами життя за темою

Розвиваюча:

- Розвивати навички використання пройденого фонетичного матеріалу;
- Розвивати навички читання;
- Розвивати увагу, мислення

Виховна:

- Виховати інтерес до вивчення іноземної мови;
- Виховати зацікавленість до оточуючої дійсності.

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (15 хв.)

Привітання

Перевірка відсутніх

Ознайомлення студентів з організацією учбового процесу.

II. Основна частина

1. Введення нового фонетичного матеріалу (30 хв.)

2. Закріплення фонетичного матеріалу (35 хв.)

III. Заключна частина (10 хв.)

-пояснення домашнього завдання

-підведення підсумків, виставлення оцінок.

Хід заняття:

I. Початок Тема- організаційний момент.

Привітання *Salvēte, studentes!* (у відповідь *Salvēte, magistra!*).

Вступна бесіда. Постановка цілі заняття. Викладач знайомить студентів з ціллю та планом заняття:

II. Основна частина

1. Повторення вивченого матеріалу. Перевірка домашнього завдання.

1.1. Усне опитування теоретичного матеріалу с. 137-144, матеріалу конспекту.

Особливості клінічної термінології

Терміноелемент

Структура терміну

1.2. Проведення диктанту для перевірки засвоєної лексики с. 143-144 (пар. 88)

1.3. Перевірка домашнього завдання – § 90 впр. 3-7 письмово

2. Пояснення нового матеріалу:

Греко-латинські дублети іменників чоловічого роду II відміни

До другої відміни чоловічого роду належать такі іменники, які мають в Nom. sing. закінчення **-us** або **-er**, а в Gen. sing. – закінчення **-i**, напр.: **medicus, i m** – лікар; **morbus, i m** – хвороба; **succus, i m** – сік; **paediater, tri m** – педіатр, дитячий лікар; **cancer, cri m** – рак.

До другої відміни належить також іменник **vir, viri m** – чоловік, муж.

Винятки з правила про рід іменника II відміни чоловічого роду

Серед іменників другої відміни із закінченням **-us** або **-er** є кілька таких, що належать до жіночого або середнього роду.

До жіночого роду належать:

alvus, i f живіт, шлунок

alvus laxa – розвільнений шлунок,

розслаблений живіт

bolus, i f глина

bolus alba – біла глина

crystallus, i f кристал

crystallus lucida – світлий кристал

diameter, tri f діаметр

diameter transversa – поперечний діаметр

humus, i f земля, ґрунт

humus nigra – чорна земля

methodus, i f метод

methodus recta – правильний метод

periodus, i f період

periodus critica – критичний період

До жіночого роду належать також іменники, які є назвами дерев та кущів, напр.:

Amygdalus, i f	мигдаль	Juniperus, i f	ялівець
Cerāsus, i f	вишня	Ricīnus, i f	рицина
Crataegus, i f	глід	Sambūcus, i f	бузина
Eucalyptus, i f	евкаліпт	Sorbus, i f	горобина

До середнього роду належать:

virus, i n 1) вірус, збудник інфекційного захворювання;
2) отрута, отруйні виділення тварин
(в медичній термінології вживається тільки в однині).

vulgus, i n натовп, юрба (від цього іменника утворений прикметник vulgaris, е (звичайний), який часто вживається у біологічній термінології та номенклатурі лікарських засобів).

À Примітка: За зразком іменників другої відміни чоловічого роду відмінюються прикметники першої групи із закінченнями **-us** або **-er** та дієприкметники минулого часу пасивного стану із закінченням **-us**. При відмінюванні іменники та узгоджені з ними прикметники чи дієприкметники мають однакові відмінкові закінчення.

Зразок відмінювання

Periōdus crītica – критичний період

Singularis

Nom.	periōdus	crītica
Gen.	periōd-i	crītic-ae
Dat.	periōd-o	crītic-ae
Acc.	periōd-um	crītic-am
Abl.	periōd-ō	crītic-ā

Pluralis

periōd-i	crītic-ae
periōd-ōrum	crītic-ārum
periōd-is	crītic-is
periōd-os	crītic-as
periōd-is	crītic-is

<i>Латинський іменник</i>	<i>Грецький іменник</i>	<i>Грецький словотворчий елемент</i>	<i>Значення</i>
anīmus, i m	psyche	psych-	душа, духовна сила
angūlus, i m	gonia	goni-	кут
calcūlus, i m	lithos	lithos	камінь
cancer, cri m	carcinos	carcin-	рак
cibus, i m	trophe	troph-	їжа, живлення
digītus, i m	dactylos	dactyl-	палець
locus, i m	topos	top-	місце
medīcus, i m	iater	-iatr	лікар
morbus, i m	nosos, pathos	nos-; -path-	хвороба
muscūlus, i m	mys	my-	м'яз
nasus, i m	rhis	rhin-	ніс
nervus, i m	neuron	neur-	нерв
ocūlus, i m	ophthalmos	ophthalm-	око
pilus, i m	trix	trich-	волосина
popūlus, i m	demos	dem-	народ

somnus, i m	hypnos	hypn-	сон
succus, i m	chylos	chyl-	сік
umbilicus, i m	omphalos	omphal-	пупок
uterus, i m	hystera, metra	hyster-; -metr-	матка
ventriculus, i m	gaster	gastr-	шлунок
vir, viri m	aner	andr-	чоловік

Греко-латинські дублети іменників середнього роду II відміни

<i>Латинський іменник</i>	<i>Грецький іменник</i>	<i>Грецький словотворчий елемент</i>	<i>Значення</i>
caecum	typhlon	typhl-	сліпа кишка
cerēbrum	encephalon	encephal-	головний мозок
crassum	colon	col-	ободова кишка
intestīnum	enteron	enter-	кишка
labium	cheilos	cheil-	губа
ligamentum	desmon	desm-	зв'язка
medicamentum	pharmacon	pharmac-	ліки
ovarium	oophoron	oophor-	яєчник
ovum	oon	oo-	яйце
rectum	proctos	proct-	пряма кишка
intestīnum	enteron	enter-	кишка
scutum	thyreos	thyreo-, thyro-	щит
venēnum	toxicos	toxic-, tox-	отрута

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання

Засвоїти матеріал § 91-97.

§ 97 впр. 3-7 письмово.

Вивчити матеріал § 91-96

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №2

Греко-латинські дублети прикметників I-II відмін. Дієприкметник минулого часу пасивного стану в клінічній термінології. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шегга та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Навчити основним засобам словотворення дублетних та одиночних ТЕ.
- Вивчити структурні особливості клінічних термінів.
- Вміти аналізувати формальну та змістовну (семантичну) сторони складних слів.
- Навчити диференційно застосовувати греко-латинські дублети.
- Повторити способи словотворення клінічних термінів латинської мови та значення суфіксів, що вживаються для формування клінічних діагнозів.
- Повторити основні грецькі префікси, що вживаються для формування клінічних термінів та закріпити навички їх вживання під час виконання тренувальних вправ.

Загальноосвітня:

- Навчити використовувати на практиці матеріал;
- Навчити осмислювати отриману інформацію;
- Ознайомити із цікавими аспектами життя за темою

Розвиваюча:

- Розвивати навички використання пройденого фонетичного матеріалу;
- Розвивати навички читання;
- Розвивати увагу, мислення

Виховна:

- Виховати інтерес до вивчення іноземної мови;
- Виховати зацікавленість до оточуючої дійсності.

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (15 хв.)

Привітання

Перевірка відсутніх

Ознайомлення студентів з організацією учбового процесу.

II. Основна частина

1. Введення нового фонетичного матеріалу (30 хв.)

2. Закріплення фонетичного матеріалу (35 хв.)

III. Заключна частина (10 хв.)

-пояснення домашнього завдання

-підведення підсумків, виставлення оцінок.

Хід заняття:

I. Початок Тема- організаційний момент.

Привітання Salvēte, studentes! (у відповідь Salvēte, magistra!).

Вступна бесіда. Постановка цілі заняття. Викладач знайомить студентів з ціллю та планом заняття:

II. Основна частина

1. Повторення вивченого матеріалу. Перевірка домашнього завдання.

Засвоїти матеріал § 91-97. § 97 впр. 3-7 письмово.

Вивчити матеріал § 91-96 – 25 хвилин

Усне опитування теоретичного матеріалу § 98, 99 стр. 159-161, матеріалу конспекту.

Проведення диктанту для перевірки засвоєної лексики с. 161 (пар. 99)

2. Пояснення нового матеріалу: Словотворення засобом складення. Грецькі терміноелементи – назви органів та тканин. – 30 хвилин

Греко-латинські дублети прикметників I-II відмін

<i>№ п/п</i>	<i>Латинський прикметник</i>	<i>Грецький прикметник</i>	<i>Грецький словотворчий елемент</i>	<i>Значення</i>
1.	acidus, a, um,	oxys	ox-, oxy-	кислий, гострий, різкий, пов'язаний з киснем
2.	albus, a, um	leucos,	leuc-, leuk-	білий
3.	aliēnus, a, um	xenos	xen -	чужий
4.	angustus, a, um	stenos	sten-	вужький
5.	caecus, a, um	typhlos	typhl-	сліпий
6.	crassus, a, um	pachys	pachy-	товстий
7.	flavus, a, um	xanthos	xanth-	жовтий
8.	durus, a, um	scleros	scler-	твердий
9.	griseus, a, um	polios	polio-	сірий
10.	humīdus, a, um	hygros	hygr-	вогкий
11.	latus, a, um	platys	platy-	широкий
12.	longus, a, um	dolichos	dolich-	довгий
13.	magnus, a, um	macros, megas, megale	macr- mega-	великий
14.	malus, a, um	cacos	cac-	поганий
15.	medius, a, um	mesos	mes-	середній
16.	mortuus, a, um	necros	necr-	мертвий
17.	multus, a, um	polys	poly-	числений
18.	niger, gra, grum	melas	melan-	чорний
19.	novus, a, um	neos	neo-	новий
20.	parvus, a, um	micros oligos	micr- olig-	недостатній
21.	pius, a, um	leptos	lept-	ніжний, тонкий

22.	rectus, a, um	proctos orthos	proct- orth-	прямий, правильний
23.	ruber, bra, brum	erythros	erythr-	червоний
24.	siccus, a, um	xeros	xer-	сухий
25.	spurius, a, um	pseudos	pseud-	уявний, несправжній
26.	tardus, a, um	bradys	brady-	повільний
27.	totus, a, um	pas	pan-	весь, цілий

Дієприкметник минулого часу пасивного стану (PARTICIPIUM PERFECTI PASSIVI)

Participium perfecti passivi (P.P.P.) утворюється шляхом додавання до основи супіна прикметникових закінчень прикметників 1-ої групи **-us(m), -a(f), -um(n)**, наприклад:

Дієслово	Основа супіна	Participium perfecti passivi
curo, curātum, āre лікувати	curat-	curātus, a, um вилікуваний
misceo, mixtum, ěre змішувати	mixt-	mixtus, a, um змішаний
solvo, solūtum, ěre розчиняти	solut-	solūtus, a, um розчинений
nutrio, nutrītum, ĩre годувати, кормити	nutrit-	nutrītus, a, um нагодований, накармлений

Participia perfecti passivi відмінюються так само, як і прикметники 1-ої групи, тобто за зразком іменників першої і другої відмін. Вони часто вживаються в анатомічній, гістологічній, фармацевтичній і клінічній термінології. Запам'ятайте найчастіше вживані.

Дієприкметники минулого часу пасивного стану в клінічній термінології.

acquisītus, a, um – набутий
vitium cordis **acquisītum** – набута вада серця

diffūsus, a, um – розлитий
struma **diffūsa** тохіса – дифузний токсичний зоб

dsseminātus, a, um – розсіяний
sclerōsis **dissemināta** – розсіяний склероз

apertus, a, um – відкритий
clausus, a, um – закритий

с

ombinātus, a, um – комбінаторний
vitium mitrāle **combinātum** – комбінаторна мітральна вада

incarcerātus, a, um – защемлений
hernia **incarcerāta** – защемлена грижа

innātus, a, um – вроджений

nephropathia **innāta** – вроджена нефропатія

complicātus, a, um – ускладнений

complētus, a, um – повний

fractūra aperta – (clausa, coplēta, complicāta) перелом відкритий (закритий, повний, ускладнений)

inversus, a, um – перевернений

situs **inversus** viscērum – перевернене положення внутрішніх органів

compensātus, a, um – компенсований

hepatītis **compensāta** – chronīca хронічний компенсований гепатит

laesus, a, um – пошкоджений

functio **laesa** – пошкоджена функція

congenītus, a, um – вроджений

vitium cordis **congenītum** – вроджена вада серця

mixtus, a, um – змішаний

glaucomā **mixtum** – змішана глаукома

morsus, a, um – кусаний

vulnus **morsum** – рана укушена

contūsus, a, um – товчений

vulnus **contūsum** – товчена рана

protractus, a, um – затяжний

decursus **protractus** morbi затяжний перебіг хвороби

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання

Засвоїти матеріал § 101 впр. 1-6 письмово.

Вивчити матеріал § 98-100.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА № 3

Греко-латинські дублети іменників чоловічого роду III відміни. - 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література:

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми прикметники I-ї групи;
- Сформувати вміння
- визначати грецькі дублети іменників чоловічого роду III відміни;
- перекладати клінічні терміни, пояснювати значення словотворчих елементів;
- утворювати клінічні терміни з узгодженим та неузгодженим означеннями;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (30 хв.)

III. Заклучна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Dolor animi morbus multo gravior est quam corporis. – Душевний біль значно важчий, ніж біль тіла.

Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo. - Крапля довбає камінь не силою, а частим падінням.

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «Греко-латинські дублети прикметників 1-ї групи»
- Перевірка домашнього завдання (с. 74, впр. VI, VII, VIII). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

Латинсько-грецькі дублети іменників чоловічого роду III відміни

<i>Лат. іменник</i>	<i>Грецький дублет</i>	<i>Значення</i>
<i>adeps, ipis m</i>	<i>lip- steat-</i>	жир, жировий
<i>aër, aëris m</i>	<i>aër-</i>	повітря
<i>apex, icis m</i>	<i>acr-</i>	верхівка, вершина, кінець
<i>calor, òris m</i>	<i>therm- pyr-</i>	жар, тепло
<i>carbo, onis m</i>	<i>anthrac-</i>	вугілля
<i>color, òris m</i>	<i>chromat-</i>	колір
<i>dens, dentis m</i>	<i>odont-</i>	зуб
<i>dolor, òris m</i>	<i>alg- odyn-</i>	біль
<i>homo, inis m</i>	<i>anthrop-</i>	людина
<i>infans, ntis m/f</i>	<i>paed-, paid-</i>	дитина, дитячий
<i>lien, lienis m</i>	<i>splen-</i>	селезінка
<i>pavor, oris m</i>	<i>phob-</i>	нав'язливий, хворобливий страх
<i>pes, pedis m</i>	<i>pod-</i>	нога, стопа
<i>pulmo, onis m</i>	<i>pneum-</i>	легеня
<i>ren, renis m</i>	<i>nephr-</i>	нирка
<i>sanguis, inis m</i>	<i>haem-, haemat-</i>	кров
<i>sol, solis m</i>	<i>heli-</i>	сонце
<i>sudor, oris m</i>	<i>hidr-</i>	піт
<i>tendo, inis m</i>	<i>ten-</i>	сухожилок
<i>testis, is m</i>	<i>or-, orch-, orchid-</i>	яєчко (чоловіча статева залоза)
<i>tumor, oris m</i>	<i>onc-</i>	пухлина
<i>unguis, is m</i>	<i>onych-</i>	ніготь

Синонімія клінічних термінів

Клінічні терміни можуть мати синонімічні пари (грецький термін-комполит та латинський багатослівний термін).

Наприклад: *haematomyelia* – *apoplexia spinalis*
laryngectomy – *extirpatio laryngis totalis*

lipocele – hernia adiposa
odontolithus – calculus dentalis

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 169, впр. II (усно), с. 171, впр. VI, VII (усно), с. 169, впр. IV (письмово).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 102-105
- Вивчити лексичний мінімум (§103), знати нові слова (§102, 105)
- С. 169, впр. III (письмово), с. 170, впр. V (письмово), с. 171, впр.

VIII (письмово)

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА № 4

Греко-латинські дублети іменників жіночого роду III відміни. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література:

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми греко-латинські дублети іменників чоловічого роду III відміни;
- Сформулювати вміння
- визначати грецькі дублети іменників жіночого роду III відміни;
- перекладати клінічні терміни, пояснювати значення словотворчих елементів;
- утворювати клінічні терміни з узгодженим та неузгодженим означеннями;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:**I. Вступна частина** - організаційний момент (5 хв.)**II. Основна частина:**

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

3. Виконання тренувальних вправ з теми (30 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)**Хід заняття:****Вступна частина** - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Omnis curatio est vel sanonīca, vel coacta. – Всяке лікування базується або на традиції, або на примусі.

Valetūdo bonum optimum est. – Здоров'я – найвище благо.

I. Основна частина**1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)**

Усне опитування на тему «Греко-латинські дублети іменників чоловічого роду III відміни»

Перевірка вивчених термінів (§ 103) – диктант

Перевірка домашнього завдання (С. 169, впр. III, с. 170, впр. V, с. 171, впр. VIII). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)**Латинсько-грецькі дублети іменників жіночого роду III відміни**

<i>Лат. іменник</i>	<i>Грецький дублет</i>	<i>Значення</i>
<i>articuiatio, onis f</i>	<i>arthr-</i>	суглоб
<i>auris, is f</i>	<i>ot-</i>	вухо
<i>cartilago, inis f</i>	<i>chondr-</i>	хрящ
<i>cervix, icis f</i>	<i>trachel-</i>	шийка (матки)
<i>cutis, is f</i>	<i>dermat-</i>	шкіра
<i>curatio, onis f</i>	<i>therap-</i>	лікування
<i>faeces, ium f (Plur.)</i>	<i>copr-</i>	кал, випорожнення
<i>mater, tris f</i>	<i>mening-</i>	мозкова оболонка
<i>mens, mentis f</i>	<i>phren-</i>	розум (стосується психічних властивостей людини)
<i>mors, mortis f</i>	<i>thanat-</i>	смерть
<i>pelvis renalis</i>	<i>pyel-</i>	ниркова миска
<i>section, ionis f</i>	<i>tom-</i>	розріз, розсікання
<i>vox, vocis f</i>	<i>phon-</i>	голос, звук

Суфікси іменників третьої відміни жіночого роду

Суфікс **-itis, itidis** вказує на запальний процес та утворює іменники від основ, що означають назву органа.

Наприклад: *gastritis, gastritidis f* – гастрит, запалення слизової оболонки шлунка
bronchitis, bronchitidis f – бронхіт, запалення бронхів

Суфікс **-osis, is** утворює іменники, які вказують на назви хвороб незапального процесу.

Наприклад: *acidosis, acidosis f* – збільшення вмісту кислих речовин у крові і у тканинах

Суфікс **-iasis, is** вказує на назви хвороб незапального характеру та ознаки хвороб.

Наприклад: *nephrolithiasis, is f* – нирковокам'яна хвороба

psoriasis, is f – псоріаз, шкірна хвороба, лускуватий лишай

Синонімія клінічних термінів

Клінічні терміни можуть мати синонімічні пари (грецький термін-комполит та латинський багатослівний термін або такі, що утворені від латинської та грецької основ).

Наприклад: *curatio – therapia, medication*

hydrarthrosis – hydrops articularis

tensio intraocularis – ophthalmotonus

trachelitis – cervicitis

ilitis - gingivitis

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 178, впр. II (усно), с. 179, впр. IV, V (усно), с. 180, впр. VII, VIII (усно).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 106-107

- Вивчити лексичний мінімум (§108), знати нові слова (§106, 110)

- С. 178, впр. III (письмово), с. 179, впр. VI (письмово), с. 180, впр. IX (письмово), с. 181, впр. 1 (б) (письмово)

в) виставлення оцінок. *Valete, studentes! – Vale, magistra!*

ТЕМА № 5

Греко-латинські дублети іменників середнього роду III відміни. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література:

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.

2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.

3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.

4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми греко-латинські дублети іменників жіночого роду III відміни;
- Сформувати вміння
 - визначати грецькі дублети іменників середнього роду III відміни;
 - перекладати клінічні терміни, пояснювати значення словотворчих елементів;
 - утворювати клінічні терміни з узгодженим та неузгодженим означеннями;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)
2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)
3. Виконання тренувальних вправ з теми (30 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Sol omnibus lucet. – Сонце світить усім.

Ubi pus, ibi incisio. – Де гній, там розтин.

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «Греко-латинські дублети іменників жіночого роду III відміни»
- Перевірка вивчених термінів (§ 108) – диктант
- Перевірка домашнього завдання (С. 178, впр. III, с. 179, впр. VI, с. 180, впр. IX, с. 181, впр. 1 (б)). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

Латинсько-грецькі дублети іменників середнього роду III відміни

Лат. іменник	Грецький дублет	Значення
abdomen, inis n	lapar-	живіт, черво
cadaver, eris n	necr-	труп
caput, it is n	cephal-, kephal-	голова
cor, cordis n	cardi-	серце
corpus, oris n	somat-	тіло
fel, fellis n	chol-	жовч
lac, lactis n	galact-	молоко
os, oris n	stomat-	рот
os, ossis	oste-	кістка
pectus, oris n	steth-	груди
pus, puris n	py-	гній
semen, inis n	spermat-	насіння, сім'я, сперма
tempus, oris n	chron-	час
vas, vasis n	angi-	сосуд
viscus, eris n	splanchn-	нутро, нутрощі, внутрішній орган

Особливості відмінювання іменників грецького походження на -sis

Іменники грецького походження з закінченням **-sis** рівноскладові. Вони відмінюються за голосним типом, але при цьому мають такі особливості:

- в Acc. sing закінчення **-im** (замість **-em**);
- в Abl- sing. - i (замість **-e**);
- в Gen. plur— **-ium** (замість **-um**).

Приклади кінцевих терміноелементів на **-sis**:

- cytosis* збільшення кількості клітин порівняно з нормою
- genesis* походження, утворення, розвиток хвороби
- gnosis* вчення, пізнання, здатність пізнавати, знати
- lithiasis* утворення або наявність каменів
- lysis* розпад
- poësis* утворення
- praxis* виконання
- rrhexis* розрив кровоносної судини або органа
- schisis* розщеплення (вроджені аномалії)
- stasis* застій, стаз (жовчі, крові, молока, калу)

Деякі терміноелементи на **-sis** можуть вживатись як самостійні іменники.

- Наприклад:
- cirrhosis* (*cirrhosis, is f*) цирроз, зморщування органа
 - mycosis* (*mycosis, is f*) грибкове захворювання
 - necrosis* (*necrosis, is f*) змертвіння, некроз
 - ptosis* (*ptosis, is f*) опущення органа
 - sclerosis* (*sclerosis, is f*) склероз, затвердіння тканини або органів
 - stenosis* (*stenosis, is f*) звуження

Суфікси іменників третьої відміни середнього роду

Суфікс **-ema, atis n** вказує на наявність висипки, набряків і наривів.

- Наприклад: *empyema, atis n* – наявність гною в порожнині
erythema, atis n – почервоніння

Суфікс **-oma, atis n** утворює іменники, які вказують на наявність пухлини.

Наприклад: *dermatoma, atis n* – шкірна пухлина
myoma, atis n – м'язова пухлина

Синонімія клінічних термінів

Клінічні терміни можуть мати синонімічні пари (грецький термін-комполит та латинський багатослівний термін або такі, що утворені від латинської та грецької основ).

Наприклад: *angiographia – vasographia*
hepatoma – carcinoma hepatocellulāre
paracentesis abdominis – punctio abdominis
r(h)achicentesis – punctio lumbalis
stenocardia – angina pectōris
thoracocentesis – punctio thorācis

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 188, впр. II (усно), с. 189, впр. VI (а) (усно), с. 190, впр. VII, VIII (усно).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 111-116
- Вивчити лексичний мінімум (§114), знати нові слова (§111, 112,116)
- С. 188, впр. III, IV (письмово), с. 189, впр. V (письмово), с. 190, впр. VI (б) (письмово)

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА № 6

Греко-латинські дублети прикметників III відміни. Дісприкметник теперішнього часу активного стану в клінічній термінології. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література:

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторити та закріпити вивчений матеріалу з теми греко-латинські дублети іменників середнього роду III відміни;
- Сформулювати вміння
 - визначати грецькі дублети прикметників III відміни;
 - перекладати клінічні терміни, пояснювати значення словотворчих елементів;
 - утворювати клінічні терміни з узгодженим та неузгодженим означеннями;
- Засвоїти лексичний мінімум.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5 хв.)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (25-30 хв.)

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

3. Виконання тренувальних вправ з теми (30 хв.)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв.)

Хід заняття:

Вступна частина - організаційний момент

- привітання *Salvete, studentes!* – *Salve, magistra!*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

Ars longa, vita brevis. – Мистецтво довговічне, життя – коротке.

Sapiens mortem non timet. – Розумний не боїться смерті.

I. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання (30 хв.)

- Усне опитування на тему «Греко-латинські дублети іменників середнього роду III відміни»
- Перевірка вивчених термінів (§ 114) – диктант
- Перевірка домашнього завдання (С. 188, впр. III, IV, с. 189, впр. V, с. 190, впр. VI (б)). Студенти читають переклад один за одним, разом з викладачем обговорюють помилки, пояснюють їх.

2. Пояснення нового матеріалу (20 хв.)

Латинсько-грецькі дублети прикметників III відміни

<i>Лат. іменник</i>	<i>Грецький дублет</i>	<i>Значення</i>
<i>aequalis, e</i>	<i>homo-, homeo-</i>	рівний, однаковий
<i>brevis, e</i>	<i>brachy-</i>	короткий
<i>celer, ēris, ěre</i>	<i>tachy-</i>	швидкий, частий

dulcis,e	glyc-, glyk-, gluc-	солодкий, наявність цукру, глюкози
impar, āris	aniso-	нерівний, неспіврозмірний
mollis,e	malac-	м'який
omnis,e	pan-, pant-	весь, всякий, цілковитий
par,paris	iso-	рівний, подібний
puter, tris, tre	sapr-	гнилий
senex, senis senilis,e	ger-, geront- presb-	старий, похилого віку
tenuis,e	lept-	тонкий, слабкий, вузький
viridis,e	chlor-	зелений

Дієприкметники теперішнього часу активного стану

Дієприкметники теперішнього часу утворюються за допомогою суфікса **-ns-**, який додається до основи дієслів I і II дієвідмін, і **-ens-** – до основи дієслів III і IV дієвідмін.

Відмінюються як прикметники III відміни з одним родовим закінченням.

Дієприкметники теперішнього часу активного стану українською мовою перекладаються переважно прикметниковою формою або описово.

Наприклад: *costae fluctuantes* – коливні ребра

aegrotus reconvalescens – одужуючий хворий, або хворий, який одужує.

Деякі дієприкметники теперішнього часу активного стану з клінічним значенням:

agītans, ntis – тремтучий

alternans, ntis – перемінний

ascendens, ntis – висхідний

deformans, ntis – деформуєчий

desquāmans, ntis – лускатий (десквамативний)

differens, ntis – різний, неоднаковий

dominans, ntis – переважаючий

fulminans, ntis – блискавичний, фульмінантний

incipiens, ntis – початковий

intermittens, ntis – переміжний

migrans, ntis – блукаючий

penetrans, ntis – проникаючий, пенетруючий

persistens, ntis – персистуючий, що повільно атрофується

progrediens, ntis – прогресуючий

recipiens, ntis – приймаючий

recrudescens, ntis – повторний

recurrens, ntis – поворотний

rodens, ntis – роз'їдаючий

saliens, ntis – підстрибуючий (швидкий)

serpens, ntis – повзучий

substituens, ntis – замісний, вікарний

tremens, ntis – тремтливий

Синонімія клінічних термінів

Клінічні терміни можуть мати синонімічні пари (грецький термін-комполит та латинський багатослівний термін або такі, що утворені від латинської та грецької основ).

Наприклад: *glucosuria* – *mellituria*

tachycardia – *pulsus frequens*

tachypnoë – *polypnoë*

3. Виконання тренувальних вправ (30 хв.). Підручник: с. 196, впр. I (письмово), впр. II (усно), с. 197, впр. VI (письмово).

III. Заключна частина заняття:

а) підведення підсумків

Що нового дізналися на занятті? Який матеріал був знайомий, а який виявився складним?

б) повідомлення домашнього завдання

- Засвоїти матеріал § 117-120
- Вивчити нові слова (§117, 118)
- С. 196, впр. III (письмово), с. 197, впр. IV, V (письмово), с. 198, впр. 2 (письмово)

в) виставлення оцінок. Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №7

Греко-латинські дублети іменників IV-V відмін. – 2 год.

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Навчити основним засобам словотворення дублетних та одиночних ТЕ.
- Вивчити структурні особливості клінічних термінів.
- Вміти аналізувати формальну та змістовну (семантичну) сторони складних слів.
- Навчити диференційно застосовувати греко-латинські дублети.
- Повторити способи словотворення клінічних термінів латинської мови та значення суфіксів, що вживаються для формулювання клінічних діагнозів.
- Повторити основні грецькі префікси, що вживаються для формування клінічних термінів та закріпити навички їх вживання під час виконання тренувальних вправ.

Загальноосвітня:

- Навчити використовувати на практиці матеріал;

- Навчити осмислювати отриману інформацію;
- Ознайомити із цікавими аспектами життя за темою

Розвиваюча:

- Розвивати навички використання пройденого фонетичного матеріалу;
- Розвивати навички читання;
- Розвивати увагу, мислення

Виховна:

- Виховати інтерес до вивчення іноземної мови;
- Виховати зацікавленість до оточуючої дійсності.

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (15 хв.)

Привітання

Перевірка відсутніх

Ознайомлення студентів з організацією учбового процесу.

II. Основна частина

1. Введення нового фонетичного матеріалу (30 хв.)

2. Закріплення фонетичного матеріалу (35 хв.)

III. Заключна частина (10 хв.)

-пояснення домашнього завдання

-підведення підсумків, виставлення оцінок.

Хід заняття:

I. Початок Тема- організаційний момент.

Привітання Salvēte, studentes! (у відповідь Salvēte, magistra!).

Вступна бесіда. Постановка цілі заняття. Викладач знайомить студентів з ціллю та планом заняття:

II. Основна частина

1. Повторення вивченого матеріалу. Перевірка домашнього завдання.

Засвоїти матеріал § 120 впр. 1-6 письмово.

Вивчити матеріал § 117-119.

1.2 Проведення самостійної роботи

§ 120, вправи для самостійної роботи 1-2 (а,б)

2. Пояснення нового матеріалу: Словотворення засобом складення. Грецькі терміноелементи – назви органів та тканин. – 30 хвилин

Греко-латинські дублети іменників IV відміни

<i>Латинський іменник</i>	<i>Грецький іменник</i>	<i>Грецький словотворчий елемент</i>	<i>Значення</i>
appetites, us m	orexīs	orex-	апетит
auditus, us m	acusis	acu-, acus-	слух
cornu, us n	keras, keratos	kerat-	ріг, рогівка, рогова оболонка, рогоподібне утворення, рогова речовина, рогова тканина, рогові клітини
ductus beliferi	-	cholangi-	жовчні протоки
ductus choledochus	-	choledoch-	спільна жовчна протока
foetus, us m	embryon	embry-	зародок, утробний плід

gelu, us n	cryos	cry-	холод, лід, мороз
genu, us n	gony	gon-	коліно
gustus, us m	geusis	geus-	смак
manus, us f	cheir	cheir-, chir-	рука, кисть
motus, us m	kinesis	kine-, kinem-, kinemat-, kines-	рух (стосується руху)
olfactus, us m	osme	osm-	нюх, запах
partus, us, m	tocos	toc-	пологи
pulsus, us m	sphygmus	sphygm-	пульс
sensus, us m	aesthesia	aesthes-	відчуття, почуття, чуттєвість
spiritus, us m	pneuma, pneumatos	pneum-, pneuma-, pneumo-, pneumat-	дихання, повітря (у складних словах позначає те, що стосується повітря, дихання, легень)
textus, us m	histos	hist-	тканина
visus, us	ops, opos, opsis	op-, ops-, opt- optic-	зір, око, зорове сприйняття, зоровий
vomitus, us m	emetos	emet-	блювання, блювотні маси

Греко-латинські дублети іменників V відміни

<i>Латинський іменник</i>	<i>Грецький іменник</i>	<i>Грецький словотворчий елемент</i>	<i>Значення</i>
dies, ei f	hemera	hemer(a)-	день
facies, ei f	procoron	prosop-	лице, обличчя
rabies, ei f	lyssa	lyss-	каз
species, ei f	eidos	id-	вид

Синонімія клінічних термінів

anaesthesia	analgesia
calvities	alopecia
cryotherapy	frigotherapy
embriotomia	dissectio foetus
facies Hippocratica	facies decomposita
facies leonina	leontiasis
fames canina	bulimia, cynorexia, hiperorexia, lycorexia
nigrities cuties	melanosis cutis, melasma
prolapsus iridis	iridocele
prolapsus recti	proctoptosis
prolapsus uteri	hysteroptosis, metroptosis
prolapsus vaginae	colpoptosis
Rabies	lyssa, hydrophobia

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання

Засвоїти матеріал § 125 впр. 1-2 усно, впр. 3-8 письмово.

Вивчити матеріал § 121-124.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА № 8

Латинські та грецькі префікси. Числівники і прислівники у роді префіксів. Грецькі дублети латинських займенників. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Навчити основним засобам словотворення дублетних та одиночних ТЕ.
- Вивчити структурні особливості клінічних термінів.
- Вміти аналізувати формальну та змістовну (семантичну) сторони складних слів.
- Навчити диференційно застосовувати греко-латинські дублети.
- Повторити способи словотворення клінічних термінів латинської мови та значення суфіксів, що вживаються для формулювання клінічних діагнозів.
- Повторити основні грецькі префікси, що вживаються для формування клінічних термінів та закріпити навички їх вживання під час виконання тренувальних вправ.

Загальноосвітня:

- Навчити використовувати на практиці матеріал;
- Навчити осмислювати отриману інформацію;
- Ознайомити із цікавими аспектами життя за темою

Розвиваюча:

- Розвивати навички використання пройденого фонетичного матеріалу;

- Розвивати навички читання;
- Розвивати увагу, мислення

Виховна:

- Виховати інтерес до вивчення іноземної мови;
- Виховати зацікавленість до оточуючої дійсності.

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (15 хв.)

Привітання

Перевірка відсутніх

Ознайомлення студентів з організацією учбового процесу.

II. Основна частина

1. Введення нового фонетичного матеріалу (30 хв.)

2. Закріплення фонетичного матеріалу (35 хв.)

III. Заключна частина (10 хв.)

-пояснення домашнього завдання

-підведення підсумків, виставлення оцінок.

Хід заняття:

I. Початок Тема- організаційний момент.

Привітання Salvēte, studentes! (у відповідь Salvēte, magistra!).

Вступна бесіда. Постановка цілі заняття. Викладач знайомить студентів з ціллю та планом заняття:

II. Основна частина

1. Повторення вивченого матеріалу. Перевірка домашнього завдання.

Засвоїти матеріал § 125 впр. 1-2 усно, впр. 3-8 письмово.

Вивчити матеріал § 121-124.

1.2 Проведення самостійної роботи

§ 125, вправи для самостійної роботи 1 (а,б)

2. Пояснення нового матеріалу: Словотворення засобом складення. Грецькі терміноелементи – назви органів та тканин. – 30 хвилин:

Словотворення за допомогою латинських і грецьких префіксів:

<i>Грецькі префікси</i>	<i>Латинські префікси</i>	<i>Значення</i>	<i>Приклад</i>
a-, an-	in-, im-, (il-, ir-)	Відсутність (заперечення, не без)	<u>atrophia, ae f</u> – відсутність трофіки . <u>asphyxia, ae f</u> (a + sphugmos пульс) асфіксія, задуха, важкий розлад дихання і кровообігу до повної зупинки як наслідок нестачі або відсутності кисню.
ana-		відновлення	<u>anamnesis, is, f</u> – анамнез – сукупність довідок, які надаються при медичному огляді шляхом опитування самого обстежуваного або осіб, які знають його. <u>anabiosis, is, f</u> – анабіоз – пожвавлення, стан організму, який характеризується зворотнім, практично повним закінченням життєдіяльності при відсутності зовнішніх проявів життя.
auto-		сам, само	<u>autoplastica, ae, f</u> – автопластика – метод

			хірургії при якому відновлення здійснюється завдяки власним тканинам <u>autointoxicatio, onis, f</u> – аутоінтоксикація – отруєння утвореними в ньому отруйними речовинами
cata-		напрямок дії зверху вниз	<u>catamnesis, is, f</u> – катамнез – історія стану хворого після закінчення лікування або виписування його з лікарні <u>cataracta, ae, f</u> – катаракта – (гр. водопад) – часткове або повне помутніння речовини або капсули кришталика
dys-		порушення функції, розлад	<u>Dysenteria, ae f (dys+enteron – кишковик)</u> – інфекційне захворювання, пов'язане з розладом кишковика, - дизентерія
endo-	intra-, intro-	всередині	<u>endocarditis, idis, f</u> – ендокардит, запалення ендокарда <u>endogenous, a, un</u> – ендогенний, який виникає всередині організму
epi-	supra-, super-	над	<u>epidermolysis, is, f</u> – епідермоліз – відсутність епідермісу. <u>epidemia, ae, f</u> – епідемія – рівень захворювання певною інфекційною хворобою, що істотно перевищує звичайну реєстровану кількість хворих
eu-		гарний, правильний	<u>euproteinaemia, ae, f</u> – еупротейнемія – нормальний стан основних груп білків в плазмі крові <u>eupnoë, es, f</u> – еупное – нормальне дихання <u>eurhythmia, ae, f</u> – еуритмія – правильний ритм
hyper-	supra-, super-	підвищення норми, надмірний	<u>hyperaemia, ae, f (hyper + haema - кров)</u> – місцеве переповнення кров'ю
hypo-	infra-, sub-sus	зменшення норми	<u>hypoxia, ae, f (hypo + oxu - окислений)</u> – гіпоксія, киснева недостатність в тканинах
meso-		середній (у назвах бриж)	<u>mesogastrium, i n</u> – брижа шлунка
meta-	per-, trans-	переміщення	<u>metastasis, is, f (metastasis - стан)</u> – метастаз – переміщення хворобливого чинника по крові і лімфи в інші місця
mono-		один	<u>monoplegia, ae f</u> – параліч однієї

			кінцівки, одного м'яза або однієї групи м'язів
olig-		мало	<u>oliguria, ae, f</u> – олигурія – незначне виділення сечі <u>oligophrenia, ae, f</u> – олигофренія – слабкий розум, психічна (головним чином, розумова) недорозвиненість
para-	circum-	1. схожість	1) <u>paratyphus, i, m</u> (para + typhus - тиф) – паратиф – хвороба, викликана паратифозної бактеріями (типу А, В, С), схожі на легку форму черевного тифу.
para-	circum-	2. біля, поруч	2) <u>parametritis, idis, f</u> – параметрит, запалення маткової сполучної тканини
peri -	circum-	навколо, з усіх боків	<u>perineuritis, idis, f</u> – запалення сполучної оболонки нерва
poly-		багато	<u>polydactilia, ae, f</u> – полідактилія, багатопалості, аномалія розвитку: шість і більше пальців на руці або нозі NB! <u>policlinica</u> (от греч. polis – місце + <u>klinike</u> – мистецтво лікування) - поліклініка -многопрофільна лікувально-профілактична установа, що надає медичну допомогу хворим
syn-[sym]	con- (від прийменника cum-), col-, com-, co-, cor-	поєднання, зв'язок	<u>syndactilia, ae, f</u> – зрощення пальців <u>syndromum, i, m</u> – сукупність симптомів, поєднаних загальним патогенезом

Числівник (Nomen numerāle)

Латинські числівники діляться на чотири розряди:

1. **кількісні** (відповідають на питання скільки?) – numeralia cardinalia
2. **порядкові** (котрий?) – numeralia ordinalia
3. **розподільні** (по скільки?) – numeralia distributiva
4. **числівники-прислівники** (скільки разів?) – numeralia adverbial

ЦИФРИ		ЧИСЛІВНИКИ	
Араб-ські	Римські	Кількісні	Порядкові
1	I	unus, una, unum (один, одна, одне)	primus, a, um (перший, перша, перше)
2	II	duo, duae, duo	secundus (alter), a, um
3	III	tres, tria	tertius, a, um
4	IV	quattuor	quartus, a, um
5	V	quinque	quintus, a, um
6	VI	Sex	sextus, a, um
7	VII	Septem	septimus, a, um

8	VIII	Octo	octāvus, a, um
9	IX	Novem	nonus, a, um
10	X	Decem	decimus, a, um
11	XI	undecim	undecīmus, a, um
12	XII	duodecim	duodecīmus, a, um
13	XIII	tredecim	tertius(a, um)decīmus, a, um
14	XIV	quattuordecim	quartus(a, um)decīmus, a, um
15	XV	quindecim	quintus(a, um)decīmus, a, um
16	XVI	Sedecim	sextus(a, um)decīmus, a, um
17	XVII	septendecim	septīmus(a, um)decīmus, a, um
18	XVIII	duodeviginti	duodevicesīmus, a, um
19	XIX	undeviginti	undevicesīmus, a, um
20	XX	viginti	vicesīmus, a, um
21	XXI	viginti unus seu unus et viginti	vicesīmus primus seu unus et vicesīmus
22	XXII	viginti duo seu duo et viginti	vicesīmus alter seu alter et vicesīmus, a, um
23	XXIII	viginti tres seu tres et viginti	vicesīmus tertius seu tertius et vicesīmus, a, um
28	XXVIII	duodetriginta	duodetricesīmus, a, um
29	XXIX	undetriginta	undetricesīmus, a, um
30	XXX	triginta	tricesīmus, a, um
40	XL	quadraginta	quadragesīmus, a, um
50	L	quingenta	quingagesīmus, a, um
60	LX	sexaginta	sexagesīmus, a, um
70	LXX	septuaginta	septuagesīmus, a, um
80	LXXX	octoginta	octogesīmus, a, um
90	XC	nonaginta	nonagesīmus, a, um
100	C	centum	centesīmus, a, um
200	CC	ducenti, ae, a	ducentesīmus, a, um
300	CCC	trecenti, ae, a	trecentesīmus, a, um
400	CD	quadringenti, ae, a	quadringentesīmus, a, um
500	D	quingenti, ae, a	quingentesīmus, a, um
600	DC	sescenti, ae, a	sescentesīmus, a, um
700	DCC	septingenti, ae, a	septingentesīmus, a, um
800	DCCC	octingenti, ae, a	octingentesīmus, a, um
900	CM	nongenti, ae, a	nongentesīmus, a, um
1000	M	mille	millesīmus, a, um
2000	MM (IIM)	duo milia	bis millesīmus, a, um
3000	MIIM	tria milia	ter millesīmus, a, um
4000	IVM	quattuor milia	quater millesīmus, a, um
1000000	IXI	decies centena milia	decies centies millesīmus

Кількісні числівники в основному не відмінюються. Відмінюються лише:

- 1) **unus, a, um** – тільки в однині;
- 2) **duo, duae, duo; tres, tria** – тільки у множині;
- 3) сотні (від двохсот до дев'ятисот включно як прикметники 1 – 2 відмін);

4) **milia** – тисячі (**mille** – не відмінюється) як іменники середнього роду голосного типу з відміни у множині.

Порядкові числівники відмінюються як прикметники I-II відмін.

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання

Засвоїти матеріал § 135 впр. 1-2 усно, впр. 3-8 письмово.

Вивчити матеріал § 126-134.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №11

Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, солей, оксидів, складних ефірів. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Знати генеральні фармацевтичні терміни, способи словотворення та типові структури найменувань лікарських засобів та препаратів, структуру та написання рецептів.
- Уміти транслітерувати українські назви хімічних елементів латинською мовою;
- Уміти перекладати назви хімічних елементів латинською мовою;
- Знати алгоритм утворення назв кислот латинською мовою;
- Уміти використовувати алгоритм утворення назв оксидів, пероксидів;
- Знати особливості утворення назв закисів латинською мовою;

- Уміти знаходити частотні відрізки в українських назвах хімічних елементів і грамотно транслітерувати їх латинською мовою.
- Знати алгоритм утворення найменувань аніонів в латинських назвах солей;
- Знати особливості утворення назв складних ефірів в латинській термінології.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови)

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (15хв),
2. Словниковий диктант та проведення самостійної роботи (25 хв)
3. Пояснення нового матеріалу (40 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

1.Перевірка домашнього завдання: повторення вивченого матеріалу Засвоїти матеріал § 188 – 190.

§ 198 впр. 2 письмово.

§ 201 впр. 2 письмово.

2.Перевірка засвоєної лексики § 191 с.233-234, словниковий диктант та самостійна робота № 21 за посібником .

3.Пояснення нового матеріалу (за підручником)

Хімічна номенклатура. Назви хімічних елементів, кислот, оксидів.

Всі латинські назви хімічних елементів–іменники сер. р. II відміни, окрім двох: *Sulfur, -uris* (n) (III відміна) – сірка, *Phosphorus, -i* (m) (м. р.) – фосфор. Хімічні символи походять від латинських назв елементів і відображають їх орфографічні особливості:

Ca – *Calcium*,

K – *Kalium*,

P – *Phosphorus*,

Fe – *Ferrum* та ін.

Слід запам'ятати орфографію наступних частотних відрізків з хімічним значенням:

hydr- (грец. *hydor* – «вода»), відображає наявність водороду, води або гідроксильної групи:*hydrocortisonum, -i* (n) – гідрокортизон;

hydrochloridum, -i (n) – гідрохлорид;

ox(y)- (грец. *oxys* – «кислий»), позначає наявність кислороду:

oxylidinum, -i (n) – оксилідин;

ocholinum, -i (n) – оксолін;
peroxydum, -i (n) – пероксид.

2. Назви кислот

Латинські назви кислот складаються з іменника **acidum, -i (n)** – «кислота» та узгодженого з ним прикметника 1-ї групи. До основи найменування кислотоутворюючого елемента додається суфікс **-ic-um** або **-os-um**.

Суфікс -ic- вказує на максимальний ступінь окислення і відповідає в українських прикметниках суфіксам -н- (а), -єв- (а) або ов (а), **наприклад:** acidum sulfur-ic-um – сірчана кислота; acidum barbitur-ic-um – барбітурова кислота; acidum fol-ic-um – фолієва кислота.

Суфікс -os- вказує на низьку ступінь окислення і відповідає українському прикметнику з суфіксом -ист-(а); **наприклад:** acidum sulfur-os-um – сірчиста кислота; acidum nitros-um – азотиста кислота.

3. Назви оксидів

Назви оксидів складаються з двох слів: перше - найменування елемента (катіона) у род. відм. (неузгоджене означення), друге - групове найменування оксиду (аніон) у наз. відм. (відмінюється). Відрізок -оху- вказує на присутність кисню, а приставки уточнюють структуру з'єднання:

oxydum, -i (n) – оксид; **peroxydum, -i (n)** – пероксид; **hydroxydum, -i (n)** – гідроксид.

Приклади

назва

оксидів:

ZnO	zinci oxydum	цинка оксид
H ₂ O ₂	hydrogenii peroxydum	водорода пероксид
Al(OH) ₂	aluminii hydroxydum	алюмінія гідроксид

4. Принципи утворювання назв солей

Назви солей утворюють з двох іменників: найменування катіона, що стоїть на першому місці у род. відм., і найменування аніона, що стоїть на другому місці у назив. відм. Деякі назви ефірів утворені таким же чином.

Найменування аніонів утворюють шляхом приєднання до коренів латинських назв кислот стандартних суфіксів -as, -is, -idum.

З суфіксами -as та -is утворюють найменування аніонів в солях кислородних кислот, а з суфіксом -id-um – в солях безкислородних кислот. Найменування аніонів з суфіксами -as, -is – іменники III відміни чол. р., а найменування аніонів з суфіксом -id-um – іменники II відміни сер. р.

Найменування аніонів

Модель словарной формы		Род	Склонение	Примеры на латинском языке	Примеры на русском языке	
Nom	Gen.				суффикс	наименование анионов
-as	-atis	m	III	sulfas, atis m	-ат	сульфат
-is	-itis	m	III	sulfis, itis m	-ит	сульфит
-id-um	-id-i	n	II	sulfidum, i n	-ид	сульфид

Назви аніонів основних солей утворюються з префіксом sub-, а назви аніонів кислих солей – з префіксом hydro-, наприклад: subgallas, -atis (m) – основний галлат; hydrocarbonas, -atis (f) – гідрокарбонат.

Приклади назв солей

Magnii sulfas – сульфат магнія.

Natrii nitris – натрія нітрат.

Platyphyllini hydrotartras – гідротартрат платифіліна.
Bismuthi subnitras – основний нітрат вісмута.
Hydrargyri cyanidum – ціанід ртуті.
Cocaini hydrochloridum – гідрохлорид кокаїну.

Назви складних ефірів. Частотні відрізки в найменуваннях вуглеводневих радикалів.

1. Найменування вуглеводневих радикалів, утворені з суфіксом -yl, зазвичай входять до складу складного слова - назви лікарської речовини, наприклад: benzylpenicillinum, aethylmorphinum, acidum acetylsalicylicum.

2. Слід запам'ятати орфографію наступних частотних відрізків з хімічним значенням, що відображають наявність:

- а) **meth**-метильної групи;
- б) **aeth**-етильної групи;
- в) **phen**-фенільної групи;
- г) **benz**-бензольної групи.

3. Дуже рідко назви радикалів виступають як самостійні слова. У такому випадку вони закінчуються на -ium, -ii (n), наприклад: Methylii salicylas – метилсаліцилат (метильний ефір саліцилової кислоти); Phenylīi salicylas – фенілсаліцилат (фенільний ефір саліцилової кислоти); Amylii nitris – амільнітрил (ізоамільний ефір азотної кислоти). Ці назви ефірів латинською мовою складаються з двох слів, а українською - з одного.

Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу

§ 213 впр. 3 письмово.

§ 216 впр. 4 письмово.

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 217.

§ 219 впр. 1, 3, 4 письмово.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №12

Відомості про фармацевтичну термінологію. Фармацевтичні частотні відрізки в назвах препаратів. -- 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

Латинский язык и основы медицинской терминологии / Под общ. ред. М.Н. Чернявского. – Мн.: Выш. шк., 1989. – 352 с.

Додаткова література:

1. Кондратьев Д.К. Латинская фармацевтическая терминология и рецептура. Учебно-методическое пособие для студентов лечебного, педиатрического и медико-психологического факультетов / Д.К. Кондратьев, Е.Н. Хомич, М.И. Бушма. – 3-е изд. – Гродно: ГрГМУ, 2007. – 143 с.

2. Рудова А.И. Латинский язык и основы терминологии: Учебное пособие / А.И. Рудова. – Оренбург: ГОУ ОГУ, 2003. – 128 с.

3. Цисык А. З., Шевченко Г. И. Латинский язык для биологов: Учеб. пособие / А. З. Цисык, Г. И. Шевченко. – Мн.: БГУ, 2008 г. – 132 с.

4. Тананушко К.А. Учебник латинского языка. Lingua Latina / Сост. К.А. Тананушко. – Минск: Харвест, 2007. – 448 с.

Мета заняття:

Практична:

- Закріпити знання з теми грецькі терміноелементи.
- Закріпити вміння формулювати дефініції клінічних термінів з точки зору їх термінологічного складу, аналізувати та утворювати складні терміни із заданим значенням.
- Знати генеральні фармацевтичні терміни, способи словотворення та типові структури найменувань лікарських засобів та препаратів.
- Вміти з'єднувати особливості написання найменувань та, частково, значень із зазначеними в їх склад регулярними частотними відрізками.
- Знати назви найуживаніших лікарських форм.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (25хв),
2. Введення нового матеріалу Фармацевтична термінологія (40 хв)
3. Виконання тренувальних вправ (15 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

Перевірка домашнього завдання § 165 впр. 7 письмово, повторити матеріал § 162, обговорення помилок з контрольної роботи з теми клінічна термінологія.

Пояснення нового матеріалу:

Фармацевтична термінологія – термінологія, яка застосовується в ФАРМАЦІЇ (від грецького “*pharmakon*” – «ліки») – отраслі наукових знань, присвячені виробництву, стандартизації, дослідженню, зберіганню та випуску лікарських засобів, які застосовуються для діагностики, профілактики та лікуванню хвороб. Протягом багатьох століть в європейській медицині у назвах лікарських засобів традиційно використовується латинська мова. Практично усі назви лікарських засобів є іменниками II відміни середнього роду на *-um(-ium)* та завжди пишуться з великої літери; напр. *Amidoruginum*, *Validolum*.

при транслітерації

-враховуйте орфографію грецьких коренів;

-зверніть увагу на особливості транслітерації лікарських засобів, які закінчуються на – фарм, -ій, а;

Тривіальні найменування лікарських засобів та їх запис латинською та українською мовами:

Для зручності застосування в рецептах, на етикетках, в аптечній торгівлі використовуються тривіальні, тобто умовні назви лікарських засобів і речовин. (. Від лат *trivialis*, е- буденний, звичайний).

Тривіальні найменування, на відміну від наукових, не містять точної хімічної інформації, проте зручні і доступні завдяки своїй стислості. наприклад:

тривіальне найменування	Етакридин	Фенацетин
наукове найменування	лактат 2-етокси-6,9-діаміноакридин	1-етокси-4-ацетамінобензол

Тривіальні найменування лікарських засобів не перекладаються, а транслітеруються, тобто російські назви відрізняються від латинських тільки транскрипцією і відсутністю закінчення -um або -ium. Більшість латинських найменувань лікарських засобів являють собою іменники середнього роду II відміни із закінченням -um і наголосом на предостаньому складі:

корвалол	Corvalōlum, i n
атропін	Atropīnum, i n
дикаин	Dicaīnum, i n

Українським назвам на -ій, відповідають латинські іменники на -ium:

калій	Kalium, i n
камфоній	Camphonium, i n
хлороформ	Chloroformium, i n

Назви лікарських засобів жіночого роду із закінченням -а транслітеруються, як правило, без змін українською і латинською мовами:

камфора – Camphōra, ae f

Однак терміни, що закінчуються українською на -за, передаються на латинську мову іменниками середнього роду на -um:

глюкоза – Glucōsum, i n

Назви зарубіжних препаратів наводяться в прийнятій за кордоном англо-американської транскрипції - із закінченням -e або без нього (Nifedipine, Neomycin), які можна умовно латинізувати із закінченням -um. У родовому відмінку подібні найменування приймають закінчення -i:

Nifedipīn(um), i n – ніфедипін

Neomycīn(um), i n – неоміцин

Виняток становлять слова на -а, які в родовому відмінку змінюються на -ae:

Nom. sing.: No-spa – но-шпа

Gen. sing.: No-spae – но-шпи

Правила використання великих і малих літер в латинській фармацевтичній термінології.

З прописної (великої) літери в фармацевтичному	З маленької літери пишуться:

найменуванні і в рецепті пишуться:	
1) назви лікарських засобів і речовин (Analgīnum, і n – анальгін; Sacchārum, і n – цукор);	1) назви лікарських форм (tabuletta, ae f – таблетка; oleum, і n – масло);
2) назви лікарських рослин (Chamomilla, ae f – ромашка);	2) назви частин рослин (herba, ae f – трава);
3) назви хімічних елементів (Calcium, і n – кальцій);	3) назви аніонів солей (sulfas, ātis m – сульфат);
4) рецептурні дієслівні формулювання (Miscē - Змішай);	4) прикметники (Mentha piperīta – м'ята перцева).
5) початкове слово кожного нового рецептурного рядка;	
6) початкове слово в назвах ліків на етикетках в аптечній торгівлі.	

Іменники вода (aqua, ae f), кислота (acidum, і n), спирт (spiritus, us m), ефір (aether, ēris m), вітамін (vitaminum, і n), вугілля (carbo, ōnis m), глина (bolus, і f) пишуться з великої літери, якщо стоять на початку назви конкретної речовини, тобто у складі терміна:

Aqua destillāta — дистильована вода;

Acidum sulfuricum — сірчана кислота;

Vitaminum A — вітамін А.

Назви препаратів, які включають в свій склад зазначення лікарської форми.

Найменування лікарської речовини чи рослини ставиться в родовий відмінок однини та пишеться з великої літери, напр. Solutio Imizini розчин імізина, Tabuletae Analgini таблетки анальгіна, Unguentum Streptocidi-мазь стрептоцидова.

ЧАСТОТНІ ВІДРІЗКИ, ЯКІ ВКАЗУЮТЬ НА ХІМІЧНИЙ СКЛАД ПРЕПАРАТУ

-aeth -eth	Наявність етилової групи радикалу	Aethazōlum Aethylmorphīnum Ethoforme
-amin-	Наявність аміногрупи	Aminocānum
-barb-	Барбітурати (заспокійливі, снодійні, наркотичні засоби)	Barbital Barbinal
-benz-	Наявність ароматичного ядра в молекулі препарату	Benzotephum Benzonaphthōlum
-chlor-	Наявність хлору	Chlorohex
-hydr(o)-	Наявність кисню	Dehydrocholin
-meth(yl)- -met-	Наявність метилового або метиленового радикала	Methyltestosterōnum Metanol
-naphth- -phth-	1) Нафта 2) Наявність нафталанового ядра	Naphthalānum Naphthyzīnum
-phen- -fen-	Наявність фенілу або фенілену	Phenasālum Phenamīnum Fenisan
-oxy-	Наявність кисню, кислий	Oxystin
-phosph-	Наявність фосфору і його сполук	Phosphothiamīnum Cytosphosphan
-sulf-	Наявність сірки (антимікробні, сульфаніламід)	Sulfamidyl Sulphanilamide
-thi(o)- -ti(o)-	Наявність атому сірки, утворює назви тіосолей і тіокислот	Thionembutal Tioctan
-yl-	Суфікси у назвах вуглеводневих та кислотних	Amylii nitris

	радикалів	Methylum methylicus, a, um salicylicus, a, um
- (a)z- - (a)zid- - (a)zol- - (a)zin-	Наявність азотогрупи	Ampazin Amiprazid Evazol Aminazīnum

**ЧАСТОТНІ ВІДРІЗКИ ТЕРАПЕВТИЧНОГО, АНАТОМІЧНОГО,
ФІЗІОЛОГІЧНОГО ТА ФАРМАКОЛОГІЧНОГО ХАРАКТЕРУ**

- aesth(es)-	Анестезуючий, знеболюючий препарат	Anaesthesīnum Anaestheticin
- andr- - vir- - test- - ster-	Препарати чоловічих статевих гормонів та їх аналоги	Androfort Virormone Testolutin Sterandryl
- angi- - vas-	Спазмолітичні препарати, судинорозширювальні та судинозахисні	Anginal Nitrangin Vasolan
- alg- - dol-	Знеболювальні препарати, анальгетики	Analgīn Panadōlum
- allerg-	Протиалергійні препарати	Allergan
- ap- - apis-	Препарати з бджолоїної отрути й інші продукти, що виробляють бджоли	Apiphōrum Apisarthrōnum
- asthm(at)-	Препарати протиастматичної дії	Antasthmin Antasthman Asthmatōlum
- bil-	Жовчогінні засоби	Biletan Biligrafin Bilamid
- cid-	Засоби антибактеріальної дії	Bilocid Streptocīdum
- cillin-	Антибіотики-пеніциліни	Ampicillīnum Bicillīnum – 5 Oxacillinum Penicillin V
- chol-(col-)	Жовчогінні засоби	Allochōlum Cholagōlum Cholosāsūm
- cor- - card-	Серцево-судинні препарати	Corglycōnum Cordarone
- cut-	Препарати проти шкірних	Cutivitol

- derm(at)-	захворювань	Dermatōlum
- dorm- - somm- - hypn- - noct— sed- - stress- - tranqu- - zepam-	Снотворні, седативні, заспокійливі засоби	Dormīcum Somnotropon Hypnofer Noctivāne Sedalgin Anastress Tranquisan Nitrazepāmum
- flog- - phlog-		Floginax Phlogex
- gastr-	Засоби для лікування шлункових захворювань	Gastropharm
- haem(at)- (-aem-)	Препарати, які очищають кров, стимулюють кровотворення, виготовлені з крові	Haemostimulīnum Haematogenum
- myc(et)- - myc(et)in- - fung-	Антибіотики – похідні грибка Streptomyces; Протигрибкові засоби	Laevomycefīnum Streptomycīnum Mycoseptin Nitrofungin
- nephri- - ren-	Препарати для лікування захворювання нирок; вказує на походження препарату	Nephridin Renex Renostypticīnum
- pancr-	Препарати підшлункової залози	Pancreatīnum
- py(o)-	Антисептичні засоби	Pyocīdum Pyopan
- pyr-	Антипіретики, засоби проти гарячки	Antipygīnum Pyrameīnum
- thyr(eo)- - tyr-	Препарати щитовидної залози	Thyreoidīnum Diodthyrosīnum Dityrin
- ur-	Діуретики, сечогінні засоби для лікування захворювань сечових шляхів	Uregit Novurit
- vip(e)r-	Препарати зміїної отрути	Viperalgin Vipratox

- vir-	Противірусні препарати, препарати отруйних тваринних виділень	Virosol Virofral
- vit-	Комбінований препарат вітамінів	Undevitum Polyvitaplex

Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу § 176 впр. 4 письмово.

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 167-170, 172 – 173.

§ 176 впр. 6 письмово.

Вивчити лексику § 174, 177.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №13

Рецепт, його структура. Розгорнуті і скорочені прописи рецептів. Латинська номенклатура лікарських форм. Додаткові написи в рецептах. Найуживаніші дієслівні форми у рецепті. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Знати генеральні фармацевтичні терміни, способи словотворення та типові структури найменувань лікарських засобів та препаратів.

- Вміти з'єднувати особливості написання найменувань та, частково, значень із зазначеними в їх склад регулярними частотними відрізками.
- Знати найуживаніші назви твердих, м'яких, рідких лікарських форм у словниковій формі.
- Знати поняття терміна “тривіальна назва”.
- Навчити особливості транслітерації лікарських засобів латинською мовою.
- Вивчити назви основних комбінованих препаратів та фармакологічні групи.
- Знати граматичні категорії дієслова, словникову форму дієслова.
- Знати наказовий спосіб дієслів. Вживання наказового способу в рецептах. Дійсний спосіб теперішнього часу активного і пасивного станів.
- Ознайомитися з документом, який називається “рецепт”;
- Знати будову та зміст кожної частини рецепта, розуміти її значення в структурі рецепта;
- Сприймати свідомо граматичну будову рецептурного рядка;
- Розуміти сучасні способи виписування рецепта;
- Знати основні правила виписування простих та складних рецептів латинською мовою (прописна, рядкова літера, послідовність виписування інгредієнтів).
- Вміти виписувати рецепти латинською мовою.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (25хв),
2. Словниковий диктант (15 хв)
3. Пояснення нового матеріалу (40 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

Пояснення нового матеріалу

Рецепт – це письмове звернення лікаря в аптеку з проханням про виготовлення, видачу та спосіб вживання ліків.

Наприклад: *Recipe: Tincturae Convallariae 15 ml*

Da.

Signa: По 15 крапель 3 рази на добу.

Структура рецепта

Inscriptio – штамп лікувального закладу

Datum-дата виписування рецепту

Nomen aegroti-прізвище, ініціали хворого

Aetas aegroti-вік хворого

Nomen medici-прізвище та ініціали лікаря

Invocatio-традиційне звернення до лікаря

Designatio materiарum-позначення речовин з вказанням їх кількості

Praescriptio-«пропись» на латинській мові

Signatura-«позначення», яке складається зі слова *Signa* познач чи *Signetur* позначити

Subscriptio et sigillum personale medici – підпис лікаря, яка скріплена особистим друком.

1. запам'ятайте схеми граматичної залежності рецептурного рядка:

-розгорнутого припису

-скороченого припису;

2. при виписуванні таблеток, драже, супозиторіїв, очних плівок скороченим приписом назви лікарських форм вказуються в Acc. plur.:

Recipe: Tabulettas... obductas

Recipe: Dragees...

Recipe: Suppositoria...

3. при розгорнутому приписі таблетки і драже вказуються в Acc. plur., а супозиторії- в Nom. sing.:

Da tales doses N.... in tabulettis (obductis).

Da tales doses N.... in dragees.

Misce, fiat suppositorium rectale (vaginale)

4. схема сучасних приписів:

розгорнутий (традиційний)

скорочений

інгредієнти в Gen. Sing.

лікарська форма в Acc. plur.

лікарська речовина в Gen. sing.

дозування

кількість ліків в 1 таблетці

рецептурні формули:

кількість ліків на курс

Misce, fiat suppositorium rectale.

лікування

Da tales doses N...in tabulettis.

5. запам'ятайте керування прийменників (Accusativus, Ablativus, подвійне керування).

Структура рецептурного рядка

Основний зміст рецепта представлено в *designatio materiарum*. Зі звернення *Recipe* починається латинська частина рецепта, побудована за правилами латинської граматики.

Кожний лікарський засіб виписують на окремому рецептурному рядку і з великої літери. З великої літери пишуть також назви лікарських речовин і рослин всередині рядка.

Назви лікарських речовин або препаратів граматично залежать від їх дози (кількості) і ставляться у родовому відмінку.

Правила пропису рецептів

Recipe: Solutionis Iodi spirituosae 5% 2 ml

Візьми: спиртового розчину йоду 5% 2 мл

Tannini 3,0
Glycerini 10,0
Misce. Da
Signa: для змазування ясен

Таніна 3,0
Гліцерина 10,0
Змішай. Видай
Познач: для змазування ясен

Recipe: Iodoformii 2,5
Vaselini ad 25,0
Misce fiat unguentum
Signa: мазь

Візьми: Йодоформа 2,5
Вазеліна до 25,0
Змішай, нехай утвориться мазь
Познач: мазь

Кількість твердих або сипучих лікарських речовин виписують в грамах, причому слово «грам» опускають, а цифра позначається десятковою дріб'ю, наприклад:

Recipe: Unguenti Zinci 30,0
Recipe: Anaesthesini 0,3
Recipe: Extracti Belladonnae 0,015.

Кількість рідких лікарських засобів вказують в об'ємних одиницях - в мілілітрах, рідше в грамах, наприклад:

Recipe: Olei Vaselini 30 ml (30,0)
Recipe: Extracti Crataegi fluidi 20 ml
Recipe: Solutionis Acidi borici 2% – 1,5 ml.

Якщо прописують рідкий лікарський засіб в кількості менше 1 мл, то він дозується в краплях: слово крапля (краплі) ставлять у знахідний відмінок однини (guttam) або множину (guttas); кількість крапель позначають римською цифрою. наприклад:

Recipe: Solutionis Adrenalini hydrochloridi 0,1% guttam I

Recipe: Olei Menthae piperitae guttas V.

При прописуванні антибіотиків дозування зазвичай вказується в біологічних одиницях дії (ОД), наприклад:

Recipe: Benzylpenicillini-natrii 250000 ОД.

Якщо два або кілька лікарських засобів прописують поспіль в однаковій кількості, то дозу вказують тільки один раз при останньому з них, а перед цифрою ставлять слово ana (порівну), наприклад:

Recipe: Amidopyrini
Analgini ana 0,25
Da tales doses numero 12 in tabulettis
Signa: По 1 таблетке при головному болю.

Якщо пропис не умістився на одному рядку, то його продовжують на наступному, відступивши від початку рядку так, щоб позначення дози знаходилося праворуч.

Існує два способи прописування деяких лікарських препаратів:

Розгорнутий спосіб прописування лікарського препарату передбачає перелік всіх вхідних в нього інгредієнтів (лат *ingrediens*, *-ntis* - «вхідний») із зазначенням кількості кожного з них. Такий пропис часто закінчується формулюванням - *Misce, fiat*.

Наприклад:

Recipe: Xeroformii 1,0
 Zinci oxydi 5,0
 Lanolini
 Vaselini ana 10,0
 Misce, fiat unguentum
 Da.
 Signa: Наносити на уражені ділянки шкіри.

При **скороченому способі** прописування препарату в одному рецептурному рядку вказують лікарську форму, діючу лікарську речовину і дозу або кількість на курс лікування. наприклад:

Recipe: Unguenti Xeroformii 3% 10,0
 Detur
 Signetur: Очна мазь.

Переважає скорочений спосіб виписування рецептів, так як більшість лікарських препаратів стандартні і надходять в аптечну мережу в готовому вигляді.

Додаткові написи на рецептах

При необхідності термінового виготовлення і відпуску ліків пишеться зверху праворуч Cito! - Швидко! або Statim! - Незайно! (Особливо при отруєнні). Надпис підкреслюють і в кінці її ставлять знак оклику.

Для тривалого курсу лікування зверху праворуч можна написати Repete! - Повтори! Repete bis! Repete ter! - Повтори двічі! Повтори тричі!

Дієслово – загальні відомості. Наказовий спосіб. Вживання дієслів у рецептах.

Рецепт (receptum - «узятє» від recipio, -ere - «взяти», «брати») - це письмовий припис лікаря фармацевту, складене за визначеною формою, про виготовлення, видачу та спосіб прийому ліків.

У рецептурі дієслово вживається тільки в теперішньому часі (Praesens) у формах пасивного (passivum) і дійсного (activum) залогу, а також у наступних способах: дійсному (indicativus), наказовому (imperativus) і умовному (conjunctivus). У рецептах використовуються тільки два останніх.

Латинські дієслова відмінюються.

I спряжение	-а
II спряжение	-е
III спряжение	согласный звук, реже -и
IV спряжение	-і

NB! В I, II, IV дієвідмінах основи закінчуються на голосний, а в III - найчастіше на приголосний.

Інфінітив - невизначена форма. Щоб правильно виділити основу і визначити по її кінцевому звуку, до якого з чотирьох дієвідмін належить дієслово, необхідно пам'ятати інфінітив цього дієслова. Інфінітив - вихідна форма дієслова; вона не змінюється по особах, числах і нахилам. Ознака інфінітива у всіх дієвідмінах - закінчення -re. В I, II і IV дієвідмінах воно приєднується безпосередньо до основи, а в III - за допомогою з'єднувального голосного -e-.

I спряження	sterilisa-re	стерилізувати
II спряження	miscere	смішувати
III спряження	solv-e-re	растворити
IV спряження	fini-re	закінчити

Основа дієслова практично визначається з форми інфінітива шляхом відділення закінчення -re у дієслів I, II, IV дієвідмін і -ere - у дієслів III дієвідміни.

Спряження	Інфінітив	Основа
I	sterilizare	sterilisa-
II	miscere	miscere-
III	olvere	solv-
IV	finire	fini-

На відміну від звичайних повних словників латинської мови в навчальних словниках для студентів-медиків дієслово дається у скороченій словникової формі: повна форма 1-ї особи однини теперішнього часу дійсного способу дійсного застави (закінчення -o), потім вказується закінчення інфінітива -re разом з попередньою голосною, тобто три останні букви інфінітива. Наприкінці словникової форми цифрою зазначається відмінювання, наприклад:

steriliso, are, I	стерилізувати
miscere, ere, II	смішувати
solv, ere, III	растворити
finio, ire, IV	закінчити

Наказовий спосіб

У рецептах звернення лікаря до фармацевта про виготовлення ліків має характер наказу, спонування до певної дії. Таке значення дієслова виражається наказовим або умовним способом.

Як і в російській мові, наказ звернено до 2-го особи. У рецепті використовується тільки форма 2-ї особи однини імперативу. Ця форма повністю збігається з основою у дієслів I, II і IV дієвідмін, у дієслів III дієвідміни до основи приєднується -e. Практично для утворення імперативу треба відкинути закінчення інфінітива -re у дієслів всіх дієвідмін, наприклад:

I	sterilisa	простерилізуй!
II	miscere	смішай!
III	solve	раствори!
IV	fini	закінчи!

Наказовий спосіб у формі 2-ї особи множини утворюється шляхом приєднання закінчення -te: у дієслів I, II, IV дієвідміни - безпосередньо до основи, у дієслів III дієвідміни - за допомогою з'єднувального голосного -i - (-ITE).

Умовний спосіб

Значення. У рецептурі використовується тільки одне з багатьох значень латинського умовного способу - наказ, спонукання до дії. На російську мову форми кон'юнктива з таким значенням переводяться дієсловом у поєднанні зі словом нехай або невизначеною формою дієслова, наприклад: нехай буде змішано або змішати.

Утворення. Кон'юнктив утворюється шляхом зміни основи: в I відмінюванні -а замінюється на -е, в II, III і IV - до основи додається -а. До зміненої основи приєднуються особисті закінчення дієслів.

Значение глагола	Словарная форма глагола	Основа	Изменная основа
Обозначать	signo, are I	signa-	signe-
Смешивать	misceo, ere II	misce-	miscea-
Повторять	repeto, ere III	repet-	repeta-
Заканчивать	finio, ire IV	fini-	finia-

Утворення основи кон'юнктиву

Латинські дієслова мають 3 особи; в медичній термінології використовується тільки третя особа. Особисті закінчення дієслів у 3-му особі наведені в таблиці.

Залог	Singularis	Pluralis
Activum	-t	-nt
Passivum	-tur	-ntur

Дієслово **fiō, fieri** в рецептурних формулюваннях

Якщо в рецепті прописано кілька інгредієнтів, яким повинна бути додана якась певна лікарська форма, лікар звертається до фармацевта зі стандартним формулюванням: «Змішай, щоб вийшла (. Мазь, емульсія і т д.)». У кожному такому формулюванні використовується у формі кон'юнктива дієслово **fiō, fieri** - «виходити», «утворюватися».

Модель рецептурного формулювання з дієсловом **fiō, fieri** - «виходити», «утворюватися»:

misce (ut) fiat + назва лікарської форми в Nom. sing.

Misce, ut fiat pulvis. - Змішай, щоб вийшов порошок.

Саме дієслово і назва лікарської форми ставляться в однину при виписуванні порошків, мазей, паст, лініментів, емульсій, супозиторіїв і в множині - при виписуванні зборів. Слово **species, -erum (F)** у значенні «збір», що відноситься до V відміни, вживається тільки у множині **Pluralis: Misce, fiant species.**

Зразок рецепту з формулюванням **fiō, fieri**

I. Перекласти рецептурні формули:

1. Змішай, нехай утвориться мазь.
2. Змішай, нехай утвориться збір.

II. Перекласти рецепт. Написати слова з *Designatio materiarum* у словниковій формі.

Візьми: Кофеїну 0,1

Цукру 0,2

Змішай, нехай утвориться порошок.

Видай такі дози числом 10

Познач: По 1 порошку 2 рази на день.

Еталон відповіді

- I. 1. *Misce, fiat unguentum.*
2. *Misce, fiant species.*

II. D.m.: Coffeinum, i n кофеїн
 Saccharum, i n цукор
 Recipe: Coffeini 0,1
 Sacchari 0,2
Misce, fiat pulvis.
 Da tales doses numero 10
 Signa: По 1 порошку 2 рази на день.

Дієслівні форми в рецепті

При виписуванні рецепта використовуються лаконічні дієслівні формули в наказовому способі. Кількість цих формул невелика, вони стандартні і їх потрібно запам'ятати.

Recipe	Візьми
Misce	Змішай
Sterilisa!	Простерилізуй!
Da	Видай
Da tales doses numero...	Видай такі дози числом...
Signa	Познач

Крім форм наказового способу можуть бути використані форми латинського умовного способу пасивного залогоу, які мають практично те ж значення.

Misceatur	Нехай буде змішано (Змішати)
Sterilisetur!	Нехай буде простерилізовано! (Простерилізувати!)
Detur	Нехай буде видано (Видати)
Dentur tales doses numero...	Нехай будуть видані такі дози числом... (Видати такі дози числом...)
Signetur	Нехай буде позначено. (Позначити)

Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу § 183 впр. 1, 2 усно; впр. 3 письмово.

III. Заключна частина заняття: (5хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 178 – 182.

§ 183 впр. 4, 5 письмово.

Вивчити лексику § 186.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №14

Рецепт. Виписування рецептів на рідкі лікарські форми. Скорочення в рецептах. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Знати структуру назв ліків та їх вживання в рецептах;
- Уміти використовувати ці назви при випишуванні рецептів;
- Уміти візуально визначати в назві лікарського засобу частотні відрізки;
- Знати порядок слів у багатослівному фармацевтичному терміні.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (15хв),
2. Словниковий диктант та проведення самостійної роботи (25 хв)
3. Пояснення нового матеріалу (40 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання: повторення вивченого матеріалу:

Засвоїти матеріал § 217.

§ 219 впр. 1, 3, 4 письмово.

2. Перевірка засвоєної лексики § 217, словниковий диктант та самостійна робота № 23 за посібником для самостійних робіт для студентів медичних факультетів. 15 хв.

3. Пояснення нового матеріалу: (за підручником).

Рідкі лікарські форми (Formae medicamentorum fluidae)

Розчини (Solutiones, -um) - це рідка лікарська форма, отримана шляхом розчинення одного або декількох лікарських речовин в розчиннику. Розчини є універсальною лікарською формою, оскільки їх можна застосовувати зовнішньо, парентерально і всередину, дія настає швидше, а вплив - найповніший.

Розчин складається з основної речовини (*basis*), на дію якої розраховує лікар, і розчинника (*constituens*). Залежно від розчинника розчини розрізняють: водні, спиртові і олійні. Як розчинники найчастіше застосовують очищену воду (*aqua purificata*), а також спирт етиловий (*spiritus aethylicus*), рідкі олії (*oleum Amygdalarum, oleum Persicorum, oleum Helianthi, oleum Vaselinum* і ін).

Розчини для зовнішнього застосування (Solutiones ad usum externum)

До форм для зовнішнього застосування відносять розчини для промивання, полоскання, обмивання, спринцювання, змазування, для тампонів, компресів, пульверизації, інгаляції, клізм, примочок, як очні, вушні і носові краплі. Розчини виписують двома способами - розгорненим і скороченим. У розгорненій формі вказують найменування всіх інгредієнтів і їх маси. Спочатку перераховують назви лікарських речовин, потім розчинник. Масу порошоків виражають в грамах, об'єм рідин - в мілілітрах. Пропис закінчують вказівкою - змішай, дай, познач "Misce. Da. Signa" (M.D.S.) та способом прийому.

Приклад рецепту.

Виписати 500 мл розчину хлораміну (*Chloraminum*). Призначити для дезінфекції рук.

Rp.: *Chloramini* 10,0

Aq. pur. ad 500 ml

M.D.S. Для дезінфекції рук

Частка "ad" означає "до", її застосовують при розгорненому пропису і означає, що розчинник слід додати до речовини, яка розчиняється, в кількості, необхідній для отримання загальної маси виписаного розчину.

При виписуванні розчинів скороченим способом після Rp.: вказують лікарську форму в родовому відмінку (*solutionis*), потім назву лікарської речовини, концентрацію і об'єм розчину. Далі слідує - видай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклади рецептів.

Виписаний вище рецепт може бути оформлений таким чином:

1. Концентрація розчину виражена у відсотках (%):

Rp.: Sol. Chloramini 2% 500 ml

D.S. Для дезінфекції рук

2. Концентрація розчину виражена у вигляді співвідношення:

Rp.: Sol. Chloramini (1:50) 500 ml

D.S. Для дезінфекції рук

3. Концентрація розчину виражена у масово-об'ємному відношенні («ex» - означає «з розрахунку» - скільки грамів речовини необхідно для приготування розчину):

Rp.: Sol. Chloramini ex 10,0 500 ml

D.S. Для дезінфекції рук

Очні краплі (Oculoguttae, -arum)

Очні краплі - це розчини, призначені для введення в кон'юнктивальний мішок.

Розчинники для очних крапель: вода для ін'єкцій (Aqua pro injectionibus), oleum Amygdalarum, oleum Persicorum. Очні краплі випишують розгорненим і скороченим способом об'ємом 5-20 мл.

Приклад рецепту.

Виписати 10 мл 2% розчину ацеклідину (Aceclidinum) в очних краплях. Призначити по 2 краплі 3 рази на день в обидва ока.

Розгорнений спосіб:

Rp.: Aceclidini 0,2

Aq. pro injectionibus ad 10 ml

M.D.S. Очні краплі. По 2 краплі 3 рази на день в обидва ока

Скорочений спосіб:

Rp.: Sol. Aceclidini 2% 10 ml

D.S. Очні краплі. По 2 краплі 3 рази на день в обидва ока

Лікарські форми для ін'єкцій (Formae medicamentorum pro injectionibus)

До лікарських форм для ін'єкцій відносяться водні і олійні розчини, суспензії, емульсії, а також порошки і таблетки, які розчиняють в стерильному розчиннику безпосередньо перед застосуванням.

Розчини для ін'єкцій (Solutiones pro injectionibus)

Розчини для ін'єкцій - рідка лікарська форма, призначена для парентерального ведення (під шкіру, в м'язи, у вену). Розчинниками для більшості лікарських речовин, призначених для парентерального введення, можуть бути: вода для ін'єкцій (Aq. pro injectionibus), ізотонічний розчин натрію хлориду (solutionis Natrii chloridi isotonicae), персикова олія (oleum Persicorum), оливкова олія (oleum Olivarum), розчин глюкози 5% (solutionis Glucosi), спирт етиловий 20-30% (spiritus aethylicus). Обов'язковою вимогою до розчинів для ін'єкцій є стерильність. Прописують їх скороченим і розгорненим способом.

Приклади рецептів:

Виписати 500 мл розчину, що містить 5% глюкози (Glucosum). Призначити для введення під шкіру.

Скорочений спосіб:
Rp.: Sol. Glucosi 5% 500 ml
Sterilisetur!
D.S. Ввести під шкіру 100 мл

Розгорнений спосіб:
Rp.: Glucosi 25,0
Aq. pro injectionibus ad 500 ml
M.Sterilisetur!
D.S. Ввести під шкіру 100 мл

Виписати 200 мл 0,25% розчину новокаїну (Novocainum). Розчинник - ізотонічний розчин натрію хлориду (Solutio Natrii chloridi isotonicae). Призначити для інфільтраційної анестезії.

Розгорнений спосіб:
Rp.: Novocaini 0,5
Natrii chloridi 1,8
Aq. pro injectionibus ad 200 ml
M.Sterilisetur!
D.S. Для інфільтраційної анестезії

Напівскорочений спосіб:
Rp.: Novocaini 0,5
Sol. Natrii chloridi isotonicae ad 200 ml
M.Sterilisetur!
D.S. Для інфільтраційної анестезії

Виписати 10 ампул, що містять по 20 мл 40% розчину глюкози (Glucosum). Призначити по 1 мл під шкіру.

Rp.: Sol. Glucosi 40% 20 ml
D.t.d. N. 10 in ampull
S. По 20 мл внутрішньовенно повільно.

Виписати 10 ампул, що містять по 0,25 г добутаміну (Dobutamini). Вміст однієї ампули розчинити в 500 мл 5% розчину глюкози вводити внутрішньовенно крапельно зі швидкістю 20 крапель на хвилину.

Rp.: Dobutamini 0,25
D.t.d. N.10 in ampull.
S. Вміст однієї ампули розчинити у 500 мл 5% розчину глюкози, вводити внутрішньовенно крапельно зі швидкістю 20 крапель на хвилину.

Розчини для внутрішнього застосування (Solutiones ad usum internum)

Мікстури (Mixture, -arum)

Мікстура - рідка лікарська форма, що є сумішшю різних лікарських засобів у розчиннику або суспендованих рідинах. Найчастіше розчинник у мікстурах – це вода очищена (aqua purificata). Мікстури призначають ложками - столовими, десертними (призначають дітям від 4 до 10 років), чайними (призначають дітям до 4-х років), що містять відповідно 15, 10, 5 мл рідини. Виписуються розгорненим способом на 12 прийомів. Після Rp.: вказують лікарські речовини і розчинник, розраховуючи дози на 12 прийомів. Далі вказують - змішай, дай, познач (M.D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати мікстуру, яка містить кофеїн-бензоат натрію (Coffeinum-natrii benzoas) в дозі 0,1 г і натрію бромід (Natrii bromidum) в дозі 0,5 г. Призначити по 1 столовій ложці 3 рази на день.

Rp.: Coffeinum-natrii benzoatis 1,2
Natrii bromidi 6,0
Aq. pur. ad 180 ml
M.D.S. По 1 столовій ложці 3 рази на день

Краплі (Guttae, -arum)

Краплі - це рідка лікарська форма, призначена для внутрішнього або зовнішнього застосування у вигляді крапель. У краплях можна призначати розчини, настойки, рідкі екстракти. Розчинником для розчинів найчастіше є вода очищена (aqua purificata), інколи - спирт етиловий (spiritus aethylicus), в окремих випадках - ефір медичний (aether medicinalis) та також олії.

При температурі 20 0C 1 мл води очищеної містить 20 крапель, 1 мл олії - 30 крапель, 1 мл спирту - 50 крапель, 1 мл ефіру - 60 крапель. Вписують краплі об'ємом 5-50 мл, доза на 1 прийом 10-20 крапель. Прописують краплі на 30 прийомів. Після Rp.: вказують лікарські речовини, їх масу з розрахунку на 30 прийомів, розчинник об'ємом на 30 прийомів, далі зазначають - змішай, дай, познач (M.D.S.) та спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати папаверину гідрохлорид (Papaverini hydrochloridum) в дозі 0,02 г в краплях всередину. Призначити по 10 крапель на прийом.

Розрахунок: краплі виписуються на 30 прийомів. Папаверину гідрохлориду необхідно узяти $0,02 \cdot 30 = 0,6$ г. Кількість крапель розраховують виходячи з того, що розчинника необхідно узяти: $10 \cdot 30 = 300$ крапель, у 1 мл води міститься 20 крапель, а 300 крапель в мілілітрах це: $300 : 20 = 15$ мл

Rp.: Papaverini hydrochloridi 0,6
Aq. pur. ad 15 ml
M.D.S. Приймати по 10 крапель 3 рази на день

Настойки (Tincturae, -rarum)

Настойка - це спиртова, спиртоводна, спиртоєфірна витяжка з лікарської рослинної сировини. Настойки відносять до галенових препаратів та стійких лікарських форм. Краплямі виписують на 30 прийомів, об'ємом 5-30 мл. Найчастіше, зважаючи на те, що настойки є офіційними, їх виписують у кількості, яка дорівнює кількості призначених на прийом крапель. Прописуючи настойку, після Rp.: вказують лікарську форму (Tincturae), назву лікарської рослини, загальний об'єм в мл. Далі - видай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати настойку полину (Absinthium) у краплях всередину. Призначити по 20 крапель 3 рази на день до їди.

Розрахунок: настойки виписують на 30 прийомів, доза на 1 прийом - 20 крапель, отже, загальний об'єм настойки складе: $20 \cdot 30 = 600$ крапель. 1 мл спиртної рідини містить 50 крапель, отже 600 краплин - це: $600 : 50 = 12$ мл

Rp.: Tinct. Absinthii 12 ml
D.S. По 20 крапель 3 рази на день до їди

Або скороченим способом

Rp.: Tinct. Absinthii 20 ml

D.S. По 20 крапель 3 рази на день до їди.

Екстракти (Extracta, -orum)

Екстракт - це концентрована витяжка з лікарської рослинної сировини. Розрізняють: Рідкі екстракти (extracta fluida), Густі екстракти (extracta spissa), Сухі екстракти (extracta sicca).

Екстрагуючою рідиною найчастіше є вода, іноді спирт різної концентрації. При оформленні рецепту обов'язково указувати консистенцію екстракту. Сухі екстракти дозуються в одиницях маси (г) і виписуються в капсулах, порошках, супозиторіях і таблетках. Рідкі екстракти дозують в краплях. Екстракти це галенові офіційні лікарські препарати, які виписують скороченим способом. У рецептах їх виписують на 30 прийомів (3 рази на день на 10 днів) або стільки мілілітрів, скільки крапель на один прийом призначено. При виписуванні рідкого екстракту після Rp.: вказують лікарську форму, назву рослини, з якої приготований екстракт, кількість препарату у мілілітрах. Далі - дай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати 25 мл рідкого екстракту жостеру (Frangula). Призначити по 25 крапель 3 рази на день.

Rp.: Extr. Frangulae fluidi 25 ml

D.S. По 25 крапель 3 рази на день

Настой і відвари (Infusa, -orum et Decocta, -orum)

Настій - це рідка лікарська форма, водна витяжка з рослинної лікарської сировини. Настой готують з м'яких часток рослин (листя, кольорів, трави).

Відвар - це рідка лікарська форма, водна витяжка з грубих часток рослин (кори, коріння, кореневищ). Настой і відвари готують шляхом екстракції рослинної сировини на воді при температурі +100°C (настой - 15 хвилин, відвари - 30 хвилин). Настой і відвари призначають всередину у вигляді мікстур ложками (столовими, десертними, чайними), прописуючи на 12 прийомів.

Виписують настой і відвари тільки скороченим способом. Після Rp.: вказують лікарську форму (infusi або decocti), потім обов'язково указують частину рослини, з якої готують настій або відвар, і назву рослини. Далі вказують кількість сировини в грамах на весь об'єм і загальну масу готової лікарської форми. Далі - видай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати настій трави горицвіту (herbae Adonis vernalis) 0,5 г pro dosi. Призначити по 1 столовій ложці 3 рази на день.

Розрахунок: трави горицвіту на приготування настою буде потрібно (на 12 прийомів):

$0,5 \cdot 12 = 6,0$ г

Об'єм настою, якщо призначати столовими ложками, складе: $15 \cdot 12 = 180$ мл

Rp.: Inf. herbae Adonidis vernalis ex 6,0 180 ml

D.S. По 1 столовій ложці 3 рази на день

Якщо до складу мікстури, що складається з настою або відвару, додають настойку, то розрахунок всіх вхідних в неї компонентів проводять на 12 прийомів. У такому випадку настой або відвар є основою і тому виписується на першому місці, як базис, і немає необхідності додавати воду очищену.

Приклад рецепту.

Виписати настій з кореня валеріани (radix Valerianae) 0,5 г pro dosi, додати настойку пустирника (Leonurus) 25 крапель pro dosi.

Розрахунок: кореня валеріани на приготування настою буде потрібно (на 12 прийомів)

0,5 $\square \square 12 = 6$ г

Об'єм настою, якщо призначати столовими ложками, складе: 15мл

$\square 12 = 180$ мл

Загальна маса настойки пустирника складає: 25 крап \square крапель. Щоб виразити 300 крапель настойки (спиртова витяжка) в мілілітрах, необхідно: $300 \text{ крап} : 50 \text{ крап} = 6$ мл.

Rp.: Inf. rad. Valerianae ex 6,0 180 ml

Tinct. Leonuri 6ml

M.D.S. По 1 столовій ложці 3 рази на день

При виписуванні настою або відвару для зовнішнього застосування виходять з необхідної концентрації, яка виражається співвідношенням маси лікарської сировини в грамах до спільного об'єму в мілілітрах.

Приклад рецепту.

Виписати відвар кори дуба (Quercus) в співвідношенні 1:10 для полоскання горла.

Rp.: Dec. corticis Quercus ex 20,0 200 ml

D.S. Застосовувати для полоскання горла

Збори (Species, -erum)

Збори - лікарська форма, що являє собою суміш декількох видів різаної, крупноподрібненої або суцільної лікарської рослинної сировини, іноді з додаванням солей, ефірних олій або інших лікарських речовин. Лікарська рослинна сировина у зборах є висушеною, щоб при заварюванні або кип'ятінні екстрагувались діючі речовини. Збори - недозована лікарська форма. Виписують їх масою від 50,0 до 200,0 г. При виписуванні рецепту після Rp.: пишуть лікарську форму, назву збору і загальну масу в грамах. Далі - видай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати 100 г протиастматичного збору. Призначити для спалювання і вдихання.

Rp.: Specierum Antiasthmaticarum 100,0

D.S. Для спалювання і вдихання під час нападу бронхіальної астми

Виписати 100 г збору, що містить квіти календули (Flores Calendulae) 30 г, трави шавлії (Herb. Salviae) 30 г, квіти ромашки (Flores Chamomillae) 40 г. Одну чайну ложку збору заварити 1 склянкою окропу, настоювати як чай, процідити, а після охолодження полоскати ротову порожнину.

Rp.: Flor. Calendulae Antiasthmaticarum 100,0

Herb. Salviae ana 30,0

Flor. Chamomillae 40,0

M.f.spec.

D.S. Одну чайну ложку збору заварити 1 склянкою окропу, настоювати як чай, процідити, а після охолодження полоскати ротову порожнину.

Слизи (Mucilagines, -um)

Слизами є дисперсні системи, в яких найдрібніші частки речовин, що є гідрофільними колоїдами, утворюють з водою стійкі комплекси. Застосовують: крохмальний слиз (Mucilago Amyli), слиз аравійської камеді (Mucilago Gummi Arabici), слиз абрикосової камеді (Mucilago Gummi Armeniacaе), слиз насіння льону (Mucilago seminum Lini), слиз кореня алтея (Mucilago radidis Althaeae).

Слизи застосовують частіше як соргігени у мікстурах або клізмах для попередження подразнюючої дії.

До мікстур слизи додають в кількості 10-30 %, у клізми - до 50 % від загального об'єму. Усі слизи офіційальні. При виписуванні вказують назву і масу в мілілітрах.

Приклади рецептів.

Виписати мікстуру на 6 прийомів, яка містить хлоралгідрат (Chlorali hydras) 0,5 г pro dosi і крохмальний слиз (Mucilago Amyli). Призначити по 1 столовій ложці 3 рази на день.

Rp.: Chlorali hydratis 3,0

Mucil. Amyli 20,0

Aq.pur. ad 90 ml

M.D.S. По 1 столовій ложці 3 рази на день

Виписати 100 мл розчину для лікарської клізми, яка містить 1,5 г хлоралгідрату (Chlorali hydras) та крохмальний слиз (Mucilago Amyli) порівну з водою. Призначити для однієї лікарської клізми після очисної.

Rp.: Chlorali hydratis 2,0

Mucil. Amyli

Aq.pur. āā 50 ml

M.D.S. Для однієї лікарської клізми після очисної клізми

Сиропи (Sirupi, -orum)

Сиропи - густуваті, прозорі рідини для внутрішнього вживання, в яких концентрація цукру становить 64%. В менш концентрованих (нижче 64%) розчинах розвивається мікрофлора, в більш концентрованих сиропях цукор випадає в осад. Усі сиропи офіційальні.

Сироп лікарський - це рідка лікарська форма, призначена для внутрішнього застосування, є розчином лікарської речовини в концентрованому розчині цукру.

Сиропи розрізняють смакові і лікарські. Смакові: цукровий сироп (sirupus simplex), вишневий сироп (sirupus Cerasi), малиновий сироп (sirupus Rubi idaei), мандариновий сироп (sirupus Citri unshiu). Лікарські сиропи : алтейний сироп (sirupus Althaeae), сироп ревеню (sirupus Rhei), сироп шипшини (sirupus fructum Rozae).

Сиропи виправляють смак лікарських речовин (corrigenс у мікстурах). При їх виписуванні вказують назву і об'єм та додають до мікстур в кількості 5-20% від загального об'єму. Для спрощення розрахунку, як corrigenс до мікстур припустимо додавати 20-24 мл сиропу.

Приклад рецепту.

Виписати кофеїн-бензоат натрію (Coffeinum-natrii benzoas) 0,1 г pro dosi в мікстурі з простим сиропом. Призначити по 1 десертній ложці 3 рази на день.

Rp.: Coffeinum-natrii benzoatis 1,2
Sir. simpl. 24 ml
Aq. pur. ad 120 ml
M.D.S. По 1 десертній ложці 3 рази на день

Емульсії (Emulsa, -um; emulsiones, -um)

Емульсії – це рідка лікарська форма, що є дисперсною системою, де дисперсійне середовище - вода, а дисперсна фаза - олія. Емульсії застосовують для внутрішнього і зовнішнього застосування.

Розрізняють емульсії з насіння і олійні. Для емульсій використовують насіння з багатим вмістом олії: насіння солодкого мигдалю (semen Amygdali dulcis), насіння маку (semen Papaveris), насіння гарбуза (semen Cucurbitae), співвідношення насіння і води становить 1:10. При виписуванні розгорненим способом вказують назву насіння, його вагу, воду і загальний об'єм емульсії. Далі пишуть: змішай, зроби емульсію (M.f.emuls.), видай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати емульсію з 20 г насіння солодкого мигдалю. Призначити по 1 столовій ложці 3 рази на день.

Rp.: Sem. Amygdali dulcis 20,0
Aq. pur. ad 200 ml
M.f.emuls.
D.S. По 1 столовій ложці 3 рази на день

Цей же рецепт можна виписати скорочено:

Rp.: Emuls. sem. Amygdali dulcis ex 20,0 200 ml

D.S. По 1 столовій ложці 3 рази на день

Олійні емульсії складаються з олії, емульгатора та води. Для олійних емульсій застосовують: мигдалеву олію (oleum Amygdalarum), персикову олію (oleum Persicorum), касторову олію (oleum Ricini), вазелінову олію (oleum Vaselinei). Як емульгатор застосовують: желатозу (gelatosa), абрикосову камедь (gummi Armeniacaе), аравійську камедь (gummi Arabicum), жовток курячого яйця (vitellum ovi). В олійній емульсії на 2 частки олії беруть 1 частку емульгатора і 17 часток води. В рецепті після Rp.: вказують назву олії, емульгатор, води і їх об'єм. Далі: змішай, зроби емульсію (M.f.emuls.), видай, познач і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати емульсію виготовлену з 20 г касторової олії. Прийняти всередину за 30 хвилин столовими ложками.

Rp.: Ol. Ricini 20,0

Gelatosae 10,0

Aq. pur. 170 ml

M.f.emuls.

D.S. Прийняти столовими ложками протягом півгодини

Цей же рецепт можна виписати скороченим способом.

Rp.: Emuls. ol. Ricini ex 20,0 200 ml

D.S. Прийняти столовими ложками протягом півгодини

Суспензії (Suspensiones, -um)

Суспензія – це рідка лікарська форма, що є дисперсною системою, де тверда речовина суспендована в рідині. Суспензії утворюються в тих випадках, коли лікарська речовина нерозчинно в рідині. Дисперсійна середа - це вода, рослинні олії та інш, а дисперсна фаза - частки твердих лікарських речовин. Суспензії застосовують для внутрішнього, зовнішнього і парентерального застосування. При розгорненому способі після Rp.: вказують всі компоненти (у родовому відмінку однини) та їх маси. Далі пишуть - змішай, зроби суспензію (M.f.susp.), дай, познач (D.S.) і вказують спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати 50 мл стерильної суспензії на вазеліновій олії (oleum Vaselinei), що містить 0,5% трихомонациду (Trichomonacidum). Призначити для введення в сечовий міхур по 10 мл. Перед вживанням збовтати.

Rp.: Trichomonacidi 0,25

Olei Vaselinei ad 50 ml

M.f.suspensio

Sterilisetur!

D.S. Вводити в сечовий міхур по 10 мл, перед вживанням збовтати

Скороченим способом суспензію можна виписати, коли дисперсійною середою в ній є вода. Після Rp.: вказують лікарську форму (Suspensionis), лікарську речовину (у родовому відмінку однини), концентрацію суспензії і її масу. Далі - видай, познач (D.S.) і спосіб застосування.

Приклад рецепту.

Виписати 5 мл водної суспензії 2,5% гідрокортизону ацетату (Hydrocortisoni acetatis).
Виписати 5 флаконів. Призначити для введення в нижньощелепний суглоб. Перед вживанням збовтати.

Rp.: Suspensionis Hydrocortisoni acetatis 2,5% 5 ml

D.t.d.N. 5

S. Вводити в нижньощелепний суглоб по 5 мл, попередньо збовтати.

Елексири (Elixiria, -orum)

Це прозорі, ароматні рідини, які є водно-спиртовими розчинами лікарських речовин.

Еліксири призначають для внутрішнього вживання ложками і краплями, іноді додають до бальзаму мірку для дозування.

Rp.: Elixiris pectoralis 25 ml

D.S. По 30 крапель всередину 4 рази на день

Виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу: § 219 впр. 5, 6 письмово-за підручником.

Виконання додаткових вправ:

Перекладіть рецепти українською мовою:

1. Rp.: Tabulettas Ephedrīni hydrochlorīdi 0,025 numĕro 10.

Da. Signa: По 1 таблетці 1-2 рази на день

2. Rp.: Tabulettas Dimecolīni 0,025 obductas numĕro 50

Da. Signa. По 1 таблетці 2 рази на день.

3. Rp.: Amidopyrīni 0,25

Coffeīni-natrii benzoātis 0,1

Da tales doses numĕro 10 in tabulettis

Signa: По 1 таблетці 3 рази на день

4. Rp.: Ephedrīni hydrochlorīdi

Dimedrōli ana 0,025

Misce, fiat pulvis

Dentur tales doses numĕro 10

Signa: По 1 порошку 3 рази на день

5. Rp.: Pulvēris Xeroformii subtilissīmi 10,0

Misce. Da. Signa: Присипка

6. Rp.: Ferri reducti 1,0

Dentur tales doses numĕro 15 in capsūlis gelatinōsis

Signa: По 1 капсулі 3 рази на день після їди

7. Rp.: Corticis Frangūlae

Foliōrum Menthae piperītae

Rhizomātis cum radicibus Valeriānae ana 15,0

Misce, fiant species

Detur in saccūlo chartaceo

Signĕtur: 1 столову ложку заварити склянкою кип'ятку, настояти

20 хв., процідити. Приймати по півсклянки 2 рази на день.

8. Rp.: Speciērum antiasthmaticārum 100,0

Da. Signa. Під час приступів бронхіальної астми курити, як цигарку.

9. Rp.: Granulōrum Orāzi 100,0

Da. Signa: По 1 чайній ложці гранул 3 рази на день під час їди.

10. Rp.: Granulōrum Aethazōli-natrii pro infantibus 60,0

Da. Signa: Розчинити гранули в свіжокип'яченій воді, підігрітій до 30-40⁰С, періодично взбовтувати протягом 30 хв.

Дітям у віці 3-4 р. – 15 мл через кожні 4 години.

11. Rp.: Dragee Aminazīni 0,025 numēro 12

Da. Signa: По 1 драже 2 рази на день

12. Rp.: Membranūlas ophthalmicas cum Neomycīni sulfate 0,0012 numēro 30.

Da. Signa: Класти в кон'юнктивальний мішок по 1 плівці 2 рази на день.

13. Rp.: Dragee "Hendevītum" numēro 50

Da. Signa: По 2 драже на день.

14. Rp.: Tabulettas Furadonīni 0,03 enterosolubīles pro infantibus numēro 20.

Da. Signa: По 1 таблетці 3 рази на день.

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 222 впр. 2, 4, 5, 6, 7 письмово, підготуватися до контрольної роботи з фармацевтичної термінології та підсумкового модульного контролю, повторити матеріал.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №15

Рецепт. Виписування рецептів на м'які лікарські форми. Скорочення в рецептах. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинский терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторення та закріплення вивченого матеріалу з теми «Фармацевтична термінологія»
- Актуалізація знань з теми структура та правила написання рецептів, генеральних фармацевтичних термінів.
- Уміти візуально визначати в назві лікарського засобу частотні відрізки;
- Знати порядок слів у багатослівному фармацевтичному терміні.
- Вміти виписувати рецепти на мекы лікарськы форми

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хв)

II. Основна частина:

1. Перевірка домашнього завдання, повторення та систематизація вивченого матеріалу (15хв),
2. Словниковий диктант та проведення самостійної роботи (25 хв)
3. Пояснення нового матеріалу (40 хв)

III. Заключна частина – підведення підсумків заняття, подача домашнього завдання (5 хв)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

1. Перевірка домашнього завдання: повторення вивченого матеріалу:

Засвоїти матеріал § 217.

§ 219 впр. 1, 3, 4 письмово.

2. Перевірка засвоєної лексики § 217, словниковий диктант та самостійна робота № 23 за посібником для самостійних робіт для студентів медичних факультетів. 15 хв.

Пояснення нового матеріалу:

Мазі (Unguenta) — лікарська форма м'якої консистенції для зовнішнього застосування. За допомогою мазі лікарську речовину наносять на шкіру чи слизові оболонки. До складу мазі крім лікарської речовини входить мазева основа (constituens). Мазевою основою можуть бути вазелін, ланолін, свинячий жир, нафталан, озокерит, парафін, гліцерин, віск, смоли, фітостерини, бентонітові глини. Мазеві основи повинні бути хімічно чистими, біологічно індиферентними (неактивними), мати відповідну консистенцію, бути сумісними з лікарськими речовинами, несприятливими для розмноження мікроорганізмів, і легко видалятися з місця їх нанесення. Вазелін (Vaselinum) — суміш твердих і рідких вуглеводів, які добуваються з нафти. Під дією повітря не псується. Вазелін не проникає в глибоку шкіру, а тому лікарська речовина з цією мазевою основою діє тільки на її поверхні. Ця властивість вазеліну використовується для зменшення подразливої дії лікарських речовин на шкіру при лікуванні виразок, ран, поверхневих пошкоджень шкіри.

Вазелін буває білий і жовтий. Відмінність між ними лише в ступені очищення від забарвлюючих речовин. Якщо в рецепті не зазначається, який саме вазелін треба взяти, аптека готує мазь із жовтим.

Ланолін (Lanolinum) — жовто-бура жироподібна речовина із специфічним запахом, що виробляється потовими залозами овець. Добувають його при промиванні овечої вовни. Чистий ланолін, позбавлений води, має назву безводного (Lanolinum anhydricum). Суміш 70 ч. безводного ланоліну з 30 ч. води називається водним ланоліном (Lanolinum hydricum).

Ланолін, особливо безводний, має здатність вбирати багато води. У ньому не розмножуються мікроорганізми, тому його використовують при виготовленні мазі для лікування хвороб шкіри з вираженими ексудативними явищами. Ланолін, а разом з ним і лікарська речовина, добре проникає в глибоку шкіру, впливає на глибоко локалізований патологічний процес у ній, а також забезпечує резорбційну дію препаратів.

При виписуванні рецептів треба вказувати, який саме ланолін, водний чи безводний, потрібно взяти для виготовлення мазі. Якщо цього не зазначити, то аптека приготує мазь на водному ланоліні. Часто мазі виготовляють на суміші ланоліну з вазеліном. Свинячий жир (Adeps suilus, seu axungia porcina depurata) хоч і є доброю основою для мазі, однак швидко гіркне і псується на повітрі.

Нафталан, або нафталанову мазь (Naphthalanum, seu ting. Naphthalani), виготовляють, змішуючи 80 ч. очищеної нафталанової нафти з 20 ч. парафіну. Нафталан має своєрідний запах, містить сірку і магній, викликає розширення судин, сприяє розсмоктуванню запального інфільтрату, зменшує свербіння, діє протимікробно. Він є доброю основою для виготовлення мазей.

Рецепти на мазь виписують розгорнутим і укороченим способами. В першому випадку в Designatio materiarum перелічується назва лікарських речовин і мазева основа, їх кількість, а в приписі зазначається: «Змішай, зроби мазь» (M. f. ung.). Скороченим способом виписуються офіційні мазі і ті, до складу яких входить лише одна лікарська речовина.

Rp.: Furacilini 0,025 Rp.: Ung. Furacilini 0,1 % 25,0

Vasellini ad 25,0 D.S. Змащувати ушкоджені

M.f. ung. ділянки шкіри (скорочений

D.S. Змащувати ушкоджені спосіб виписування мазі)

ділянки шкіри

Якщо в рецепті немає вказівки, яку саме мазеву основу взяти, аптека завжди приготує мазь на вазеліні, а очну мазь — на суміші безводного ланоліну (1 ч.) з очищеним вазеліном (9 ч.). Очні мазі мають бути виготовлені асептично. Загальна кількість

виписаної мазі залежить від потреби та використання, але звичайно не перевищує 10-100 г.

У Фармакопеї подаються такі офіційні мазі: аміказолова (Ung. Amicazoli), ксероформна (Ung. Xeroformii), цинкова (Ung. Zinci) та ртутні: біла (Ung. Hydrargyri album) і жовта (Ung. Hydrargyri flavum).

Пасти (Pastae) — це густі мазі, в яких кількість порошкоподібної речовини становить від 25 до 60-65 % усієї лікарської форми. Крім лікарської речовини до складу пасти входять індиферентні порошки (тальк, крохмаль, оксид цинку) і мацева основа. Завдяки великому вмісту порошоків пасти мають підсушувальну дію.

Прості пасти можна виписувати скороченим і розгорнутим способами, а складні — лише розгорнутим способом.

Rp.: Zinci oxydi Rp.: Ac. arsenicosi anhydrici 1,0

Amyli aa 10,0 Sovcaini 3,0

Vaselini 20,0 PHenoli 0,5

M.f. pasta Glycerini 5,0

D.S. Наносити на уражену M.f. pasta ділянку шкіри D.S. Вкладати в дупло хворого зуба

Лініменти (Linimenta) — рідкі мазі, що мають вигляд однорідної драгледодібної маси або густої рідини, яка плавиться при температурі тіла. Застосовуються лініменти зовнішньо для втирання у шкіру, накладання на рани, виразки. Виготовляють їх способом омилення жирних олій водним розчином лугів або змішуванням водних чи спиртових розчинів мила з іншими лікарськими речовинами та твердих жирів і жироподібних речовин з жирними оліями. Перед вживанням лінімент потрібно збовтати. Лініменти виписують розгорнутим способом із зазначенням усіх складових частин і їх доз.

Супозиторії (Suppositoria) — лікарська форма, що має тверду консистенцію при кімнатній температурі і м'яку при температурі тіла. Супозиторії призначені для введення лікарських речовин у пряму кишку (per rectum) — ректальні свічки (supp. rectalia), у піхву (per vaginam) — піхвові свічки (supp. vaginalia), у рану — палички (bacilli).

Ректальні супозиторії мають форму циліндра, конуса, сигари, їх маса може коливатися від 1,4 до 4 г; для дітей масу свічки треба зазначати в рецепті.

Піхвові супозиторії за формою бувають сферичні (globuli), яйцевидні (ovula) або мають вигляд плоского тіла з закругленими кінцями (pessaria). Маса їх 2-4 г.

Для виготовлення супозиторіїв за основу беруть масло какао (Oleum seu Butyrum Cacao), сплави парафіну і гідрогенізованих жирів (бутирол — Butyrolum), поліетиленоксиди, желатино-гліцеринове желе. Лікарські речовини змішують з основою, яку розтоплюють перед цим, після чого розливають у форми. Виготовляють супозиторії також заводським способом, пресуючи в спеціальних пристроях, потім загортають в парафіновий папір, станіоль, целофан. Хворому треба чітко роз'яснити, як вводити супозиторії.

Фармакологічні речовини, які з допомогою ректальних супозиторіїв вводять у пряму кишку, всмоктуються швидше, ніж при введенні у шлунок. Крім цього, лікарські речовини, введені таким шляхом, потрапляють у нижню порожнисту вену, минаючи печінку. Ось чому при захворюваннях стравоходу, шлунка, кишок, печінки, а також хворим, які знаходяться у непритомному стані, доцільно вводити лікарські засоби у вигляді ректальних супозиторіїв.

Rp.: Barbitali natrii 0,3

Butyrolu 3,0

M.f. suppositorii rectaliae

D.t.d. N. 10 S. Вводити по 1 свічці на ніч у пряму кишку

Пластири (Emplastra) — це лікарська форма для зовнішнього застосування, тверда при кімнатній температурі, а при температурі тіла людини стає клейкою і міцно прилипає до шкіри.

Пластири крім лікарської речовини містять смоли, каучук, жири, віск, солі жирних кислот, вазелін, парафін, які після розплавлення добре змішуються з лікарськими речовинами.

При виписуванні пластиру вказуються його назва, маса, розмір.

Rp.: Empl. Plumbi sirnpućis 30,0

D.S. Прикладати на шкіру в ділянці ураження

Rp.: Empl. adhaesivi elastici extensi 10 x 15 sm

D.S. Для фіксації пов'язок

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

а) підведення підсумків, виставлення оцінок

б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 167-170, 172 – 173.

§ 176 впр. 6 письмово.

Вивчити лексику § 174, 177.

Valete, studentes! – Vale, magistra!

ТЕМА №16

Рецепт. Виписування рецептів на тверді лікарські форми. Скорочення в рецептах. – 2 год.

Методичне забезпечення заняття:

Основна література

1. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, П.А. Содомора, Д.Г. Шега та ін.; за ред. Л.Ю. Смольської. – 3-є вид., переробл. і доповн. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 472 с.
2. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О.Г., Власенко О. Р. та ін.].— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
4. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

Додаткова література:

1. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
2. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
3. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.

Мета заняття:

Практична:

- Повторення та закріплення вивченого матеріалу з теми «Фармацевтична термінологія»
- Актуалізація знань з теми структура та правила написання рецептів, генеральних фармацевтичних термінів.
- Уміти візуально визначати в назві лікарського засобу частотні відрізки;
- Знати порядок слів у багатослівному фармацевтичному терміні.

Розвиваюча:

- Розвиток пам'яті (зорової та слухової);
- Розвиток фонетичних вмінь та навичок
- Розширення лексичного запасу студентів

Виховна:

- Прищеплювати інтерес до вивчення іноземної мови (зокрема до латинської мови);

План заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент (5хвилин)

II. Основна частина:

1. Повторення вивченого матеріалу, перевірка домашнього завдання (35 хвилин)
2. Написання підсумкової контрольної роботи з теми «Фармацевтична термінологія» (45 хвилин)
3. Виконання контрольних тестів (45 хвилин)

III. Заключна частина – підведення підсумків Тема (10 хвилин)

Хід заняття:

I. Вступна частина - організаційний момент – 5 хв

- привітання *Salvete, studentes* – *Salve, magistra*
- перевірка відсутніх
- фонетична зарядка:

II. Основна частина

1. Повторення вивченого матеріалу. Перевірка домашнього завдання. Засвоїти матеріал § 222 впр. 2, 4, 5, 6, 7 письмово-студенти читають один за одним, викладач здійснює контроль.
2. Написання підсумкової контрольної роботи з теми «Фармацевтична термінологія»

ПОРОШКИ (Pulveres, -um).

Порошок (*pulvis, -eris*)— це тверда лікарська форма для внутрішнього або зовнішнього застосування, що складається з однієї або кількох подрібнених речовин і має властивості сипучості. Стерильний порошок застосовують також для парентерального введення після попереднього розчинення у певному стерильному розчиннику.

Виписуючи простий неподілений порошок, (*Anaesthesinum*) після *Recipe* зазначають назву лікарської речовини (в родовому відмінку однини), її загальну кількість. Далі пишуть: *Da. Signa.* — *D. S.* (Видай. Познач) і зазначають спосіб вживання мовою, зрозумілою для хворого.

Приклади. Виписати 25 г анестезину для присипання рани.

Rp.: Anaesthesini subtilissimi 25,0 D. S. Для присипання рани

Виписати 50 г магнію оксиду (*Magnesii oxydum*). Призначити всередину по 1/2 чайної ложки тричі на день після їди.

Rp.: *Magnesii oxydi* 50,0

D. S. Приймати всередину по 1/2 чайної ложки тричі на день після їди

Виготовляючи поділені порошки, в кожному окрему упаковку (паперову, желатинову капсулу) вміщують точну дозу на одне приймання. Поділені порошки виписують майже виключно для застосування всередину в кількості 3; 6; 10; 12 штук або більше. Правильно виготовлена, ця форма вважається найкращою за точністю дозування і зручністю приймання.

Приклад. Виписати 12 порошків панкреатину (*Pancreatinum*) по 0,5 г. Призначити по 1 порошок тричі на день до їди.

Rp.: *Pancreatini* 0,5 D. t. d. N. 12

S. Приймати по 1 порошок всередину тричі на день до їди

Виписуючи прості порошки, слово *Pulvis* пишуть у рецепті тоді, коли лікарська речовина є рослинного походження (наприклад, *Pulvis foliorum Digitalis*, *pulvis radiceis Rhei*). У такому разі після *Recipe* пишуть: *Pulveris* — *Pulv.* (Порошку), далі — назву лікарської речовини (у родовому відмінку однини) і дозу на одне приймання. Зазначають, скільки потрібно видати порошків (*D. t. d. N ...*) і спосіб їх приймання.

Приклад. Виписати 20 порошків листя наперстянки (*Folium Digitalis*) по 0,05 г.

Призначити по 1 порошок всередину тричі на день. Rp. *Pulv. fol. Digitalis* 0,05 D. t. d. N. 20

S. Приймати по 1 порошок всередину тричі на день

Складні поділені порошки виписують розгорнутим способом. Після назви кожної лікарської речовини (у родовому відмінку однини) вказують дозу на одне приймання. В *Subscriptio* зазначають лікарську форму, спосіб виготовлення (*M. f. pulv.*) і кількість порошків, яку потрібно видати хворому: *D. t. d. N ...* (Видати таких доз кількістю ...). Далі сигнатура — спосіб застосування.

Приклад. Виписати 12 порошків папаверину гідрохлориду (*Papaverini hydrochloridum*) по 0,02 г з анестезином (*Anaesthesinum*) по 0,3 г. Призначити по одному порошок тричі на день після їди.

Rp.: *Papaverini hydrochloridi* 0,02 *Anaesthesini* 0,3 *M. f. pulv.* D. t. d. N. 12

S. Приймати всередину по 1 порошок тричі на день після їди

Виписуючи в поділених порошках сильнодіючу речовину, коли її маса становить менше 0,1 г, потрібно додати формоутворювальну речовину (*Constituens*) масою 0,3 — 0,5 г. Формоутворювальними речовинами для поділених порошків для приймання всередину можуть бути: тростинний або буряковий цукор (*Saccharum*), молочний цукор (*Saccharum lactis*), глюкоза (*Glucosum*, -і або *Glucosa*, -ae), порошок кореня солодки (*Pulvis radiceis Glycyrrhizae*). Цукор і глюкоза відіграють водночас роль виправляючої неприємний смак речовини (*Corrigens*).

Приклад. Виписати 50 порошків кислоти фолієвої (*Acidum folicum*) по 0,001 г. Призначати по 1 порошок всередину тричі на день.

Rp.: *Ac. folici* 0,001 *Sacchari* 0,3 *M. f. pulv.* D. t. d. N. 50 S. Приймати всередину по 1 порошок тричі на день

Поділені порошки упаковують і видають з аптеки у звичайному папері. Якщо порошки містять леткі, пахучі чи гігроскопічні речовини, їх видають у воскованому (*Charta cerata*) або парафінованому (*Char-ta paraffinata*) папері.

Приклад. Виписати 20 порошків камфори (*Camphora*) по 0,25 г. Видати у воскованому папері. Призначати всередину по 1 порошок тричі на день.

Rp.: *Camphorae* 0,25

D. t. d. N. 20 in *charta cerata* S. Приймати всередину

по 1 порошок тричі на день

Складні порошки (*pulveres compositi*) виготовляють з двох або більше окремих речовин. Виписуючи складний неподілений порошок, після *Rescipe* слід писати назви лікарських речовин із зазначенням маси кожної. В *Subscriptio* належить зазначити лікарську форму і спосіб її виготовлення словами *Misce fiat pulvis* — *M. f. pulv.* (Змішати, щоб зробити порошок). Далі, з нового рядка, пишуть сигнатуру — спосіб приймання.

Приклад. Виписати складний порошок натрію хлориду — 15 г і натрію гідрогенкарбонату — 20 г. Призначити по 1 чайній ложці на склянку теплої води для полоскання горла.

Rp.: *Natrii chloridi* 15,0

Natrii hydrogencarbonatis 20,0 *M. f. pulv.*

D. S. По чайній ложці на склянку теплої перевареної води для полоскання горла

Якщо до складного порошку входять дві чи більше речовин з однаковою масою, то її зазначають після назв усіх речовин, вказавши: *aa* (порівну).

Приклад. Виписати порошок магнію оксиду (*Magnesii oxydum*) і натрію гідрогенкарбонату (*Natrii hydrogencarbonas*) порівну, по 20 г. Призначити всередину по 1/2 чайної ложки тричі на день після їди.

Rp.: *Magnesii oxydi*

Natrii hydrogencarbonatis *aa* 20,0

M. f. pulv.

D. S. Приймати по 1/2 чайної ложки всередину тричі на день після їди

Виписуючи у вигляді неподіленого порошку речовини, які не можуть застосовуватись у чистому вигляді (*Per se*), а тільки в певній концентрації, потрібно додати формоутворювальну речовину (*Remedium constituens*). Для недозованого (для зовнішнього

застосування) порошку — присипки формоутворювальними речовинами можуть бути індиферентні речовини: крохмаль пшеничний (*Amylum Triticici*), кукурудзяний (*Amylum Maydis*), картопляний (*Amylum Solani*), рисовий (*Amylum Ory-zae*), тальк (*Talcum*), магнієва сіль силіцієвої (кремнієвої) кислоти, біла глина (*Bolus alba*) — каолін, лікоподій, або спори плауна (*Lycopodium*).

ПРИСИПКИ (*Aspersiones*).

Найдрібніший порошок (*aspersio, -onis*) це суміш лікарських та індиферентних (формоутворювальних) речовин (наприклад, тальк, крохмаль). Його застосовують місцево як присипки (дуети). Присипки мають антисептичну та протизапальну дію, підсушують шкіру.

Виписати 50 г присипки, яка містить 2 % кислоти борної (*Acidum boricum*).

Призначити для присипання уражених ділянок шкіри.

Загальна маса присипки 50 г, що становить 100 %. Вирахуємо 2 % цієї маси: $X = 50 \cdot \frac{2}{100} = 1,0$ Отже, маса борної кислоти становить 1 г, а решта, до (ad) 50 г — формоутворювальна речовина (*Constituens*).

Rp.: Ac. borici 1,0 Talci ad 50,0 M. f. pulv.
D. S. Присипати уражені ділянки шкіри

Складний неподілений порошок (присипку) з двох або більше компонентів можна виписати не тільки розгорнутим, а й скороченим способом. У такому разі, після *Recipe* пишуть: *Aspersio* або *Aspers.* (Присипки), назву лікарської речовини (у родовому відмінку однини), зазначають її концентрацію у відсотках і загальну кількість. Рецепт, зазначений вище, може мати такий вигляд:

Rp.: *Aspers.* Ac. borici 2 % 50,0 D. S. Присипати уражені ділянки шкіри

КАПСУЛИ (*Capsulae, -arum*) — це оболонка для дозованих порошків, гранульованих, пастоподібних, напіврідких або рідких лікарських речовин для приймання всередину. Застосування капсул дає змогу уникнути відчуття неприємних властивостей (смак, запах) або подразнювальної дії речовин на слизові оболонки. Капсули виготовляють з желатину, води і гліцерину (*Capsulae gelatinosae*). Желатинові капсули можуть бути твердими, з покриттям і м'якими, або еластичними, закритими. Вміст капсул від 0,1 до 1,5 г лікарської речовини.

Виписуючи лікарську речовину в капсулах, після *Recipe* пишуть її назву (у родовому відмінку однини), дозу на одне приймання. В *Subscriptio* зазначають: — D. t. d. N... in caps. (Дай таких доз кількістю ... в капсулах).

Виписати 50 капсул прокар-базину (*Procarbazinum*) по 0,05 г. Призначити всередину по 2 капсули тричі на день.

Rp.: Procarbazini 0,05
D. t. d. N. 50 in caps. S. Приймати всередину по 2 капсули тричі на день

Виписати 15 капсул рицинової олії (*Oleum Ricini*) по 1 г. Призначити всі капсули протягом 15 хв.

Rp.: Ol. Ricini 1,0
D. t. d. N. 15 in caps. S. Прийняти всередину всі капсули протягом 15 хвилин

ТАБЛЕТКИ (Tabulettae, -arum) -- тверда дозована лікарська форма, що виготовляється шляхом пресування лікарських речовин або суміші лікарських і допоміжних (цукор, молочний цукор, глюкоза тощо) речовин. Таблетки приймають усередину (Tabulettae ad usum internum), під язик (Tabulettae sublinguals), зовнішньо (Tabulettae ad usum externum), для підшкірної імплантації (Tabulettae implantatae). Таблетки виготовляють промисловим способом. Вони можуть бути вкриті оболонкою, для чого використовують пшеничне борошно, крохмаль, цукор, порошок какао, барвники, харчові лаки.

Виписуючи лікарську речовину в таблетках, потрібно зазначити назву лікарської речовини та її дозу на один прийом. У Subscriptio пишуть, скільки таблеток потрібно видати — *Dentur tales doses N... in tabulettis*, або *D. t. d. N... in tab.* Обов'язково слід зазначити виписувану форму — таблетки. У сигнатурі зазначають спосіб приймання. При оформленні рецепта на таблетки ніколи не зазначають формоутворювальні речовини, оскільки їх виготовляють виключно промисловим способом, і до аптеки вони надходять у вигляді готової лікарської форми. Магістральних таблеток немає.

Виписати 50 таблеток резерпіну (Reserpinum) по 0,00025 г. Призначити всередину по 1 таблетці двічі на день

Rp.: Reserpini 0,00025 D. t. d. N. 50 in tab. S. Приймати всередину по 1 таблетці двічі на день

Виписати 50 таблеток кислоти фолієвої (Acidum folicum) по 0,0008 г і кислоти аскорбінової (Acidum ascorbinicum) по 0,1 г. Призначити всередину по 1 таблетці тричі на день

Rp.: Ac. folicum 0,0008 Ac. ascorbinicum 0,1 D. t. d. N. 50 in tab. S. Приймати всередину по 1 таблетці 3 рази на день

Деякі таблетки, до складу яких входить кілька лікарських речовин, мають спеціальні (офіційні) назви, наприклад «Алохол», «Аспаркам», «Вікалін» та ін. Виписуючи рецепт на офіційні таблетки, після Rp. зазначають назву лікарської форми — *Tabulettas* (у знахідному відмінку множини), далі назву таблеток (у лапках), їх кількість, вказівку фармацевтові — *Da. Signa.* (Видай. Познач) і спосіб приймання.

Приклад. Виписати 50 таблеток «Алохол» (*Allocholum*). Призначити всередину по 1 таблетці тричі на день до їди.

Rp.: *Tabulettas «Allocholum»* N. 50 D. S. Приймати по 1 таблетці 3 рази на день до їди

ДРАЖЕ (Dragee, -ee) — тверда дозована лікарська форма для приймання всередину. Отримують промисловим способом шляхом нашаровування (дражування) лікарських і додаткових речовин на гранули. Допоміжними речовинами є цукор, крохмаль, пшеничне борошно, тальк, порошок какао, харчові лаки, барвники тощо. Для захисту лікарських речовин від впливу шлункового соку драже вкриті оболонкою, яка розчиняється лише в тонкій кишці. Драже мають приємний вигляд, зручні для приймання. Маса одного драже від 0,1 до 1 г.

Виписуючи рецепт, після Rp. зазначають назву лікарської форми (*Dragee*), далі назву лікарської речовини (у родовому відмінку однини), дозу на одне приймання, загальну кількість драже та сигнатуру — спосіб вживання.

Приклад. Виписати 20 драже діазоліну (*Diazolinum*) по 0,1 г. Призначити всередину по 1 драже двічі на день

Rp.: Dragee Diazolini 0,1 D. t. d. N. 20 S.
Приймати всередину по 1 драже 2 рази на
день після їди

Rp.: Dragee Diazolini a 0,1 N. 20 D. S.
Приймати всередину по 1 драже 2 рази на
день після їди

ГРАНУЛИ (Granula, -arum) – тверда лікарська форма у вигляді однорідних частинок округлої, циліндричної або неправильної форми для застосування всередину. До складу гранул входять лікарські й допоміжні речовини. Як допоміжні використовують тростинний, буряковий або молочний цукор, натрію гідрогенкарбонат, кислоту виннокам'яну, крохмаль, декстрин, глюкозу, тальк, цукровий сироп, спирт, воду, харчові барвники тощо. При зберіганні гігроскопічних речовин у гранулах зростає їх стійкість, поліпшується смак, розчинність.

Розмір гранул 0,2 —3 мм. Вони повинні бути однорідно забарвлені. Гранули ~~, це офіційна лікарська форма. Їх виготовляють промисловим способом.

Виписуючи рецепт, після Recipe зазначають назву лікарської форми (у родовому відмінку множини): гранул (Granularum), назву лікарської речовини (у родовому відмінку однини) і загальну масу. Далі: Da. Singa. (Видай. Познач.) і спосіб приймання.

Приклад. Виписати 100 г гранул уродану (Urodanum). Призначити всередину по 1 чайній ложці в 1/2 склянки води тричі на день.

Rp.: Granularum Urodani 100,0 D. S. Приймати всередину по 1 чайній ложці на 1/2 склянки води 3 рази на день

СУПОЗИТОРІЇ (Suppositoria, -um) -- дозована лікарська форма, при кімнатній температурі твердий, при температурі тіла розплавляється або розчиняється. Призначають для введення в порожнини тіла. Розрізняють три види супозиторіїв: супозиторії прямокишкові (ректальні), піхвові (вагінальні) і палички.

Прямокишкові (ректальні) супозиторії (suppositoria rectalia) мають циліндричну або конусоподібну форму. Маса ректального супозиторія — від 1,1 до 4 г. Якщо лікар не зазначає цього параметру, то їх виготовляють масою близько 3 г.

Піхвові (вагінальні) супозиторії (suppositoria vaginalia) мають сферичну, яйцеподібну або плоску форму із заокругленим кінцем. Маса піхвового супозиторія 1,5— 6 г. Якщо лікар не зазначає маси, їх виготовляють масою близько 4 г.

Палички (bacilli) мають вигляд циліндрів із загостреним кінцем, від 2 до 5 мм завтовшки і до 10 см завдовжки. Палички використовують для введення у сечівник, норицеві ходи.

Супозиторії складаються з лікарської речовини та основи. Як основу використовують масло какао (oleum Cacao), бутирол (Butyrolum), желатино-гліцеринову суміш (massa gelatinosa), синтетичну масу — поліетиленоксид (polyaethylenoxydum) та ін.

Супозиторії виписують розгорнутим способом. Після Rp. зазначають назву кожної речовини — основної, формоутворювальної (родовий відмінок однини) і дозу на один супозиторій. В Subscriptio зазначають: *Misce fiat suppositorium rectale (vaginale) — m. fiat suppr. rectale*. Слід також написати, скільки супозиторіїв потрібно видати хворому — *D. t. d. N...* . Далі сигнатура — спосіб вживання.

Виписати 10 ректальних супозиторіїв по 0,015 г екстракту беладонни (Ext-ractum Belladonnae). Призначити по 1 супозиторію у пряму кишку тричі на день.

Rp.: Extr. Belladonnae 0,015
Olei Cacao 3,0
M. f. suppositorium rectale
D. t. d. N. 10
S. По I супозиторію у пряму кишку 3 рази на день (попередньо зняти обгортку)

Виписати 10 вагінальних супозиторіїв по 0,05 г трихомонациду (Trichomonaacidum). Призначити по 1 супозиторію в піхву двічі на день

Rp.: Trichomonacidi 0,05 Olei Cacao 4,0 M. f. suppositorium vaginale D. t. d. N. 10
S. По I супозиторію в піхву 2 рази на день (попередньо • зняти обгортку)

Більшість супозиторіїв виготовляють на підприємствах фармацевтичної промисловості. При виписуванні рецепта можна користуватись також скороченою формою. При цьому після Rp. зазначають назву лікарської форми — Suppositorium (знахідний відмінок однини). Далі, після прийменника з (*%*) пишуть назву лікарської речовини (орудний відмінок однини) та її дозу на одне приймання. Зазначають, скільки супозиторіїв потрібно видати — D. t. d. N... Далі — сигнатура.

Виписати 10 ректальних супозиторіїв по 0,2 г іхтіолу (Ichthyolum). Призначити по 1 супозиторію у пряму кишку.

Rp.: Suppositorium cum Ichthyolo 0,2 D. t. d. N. 10
S. По I супозиторію у пряму кишку (попередньо зняти обгортку)

Цей рецепт можна написати інакше. Після Rp. назву лікарської форми пишуть у родовому відмінку множини (Suppositorium), прийменник (cum), назву лікарської речовини (орудний відмінок однини), дозу на одне приймання і кількість. Після того пишуть D. S. і спосіб застосування.

Rp.: Suppositorium cum Ichthyolo 0,2 N. 10
D. S. По I супозиторію у пряму кишку (попередньо зняти обгортку)

Деякі офіційні супозиторії мають спеціальні назви. їх виписують без зазначення окремих речовин і їх доз. Після Rp. пишуть назву лікарської форми в родовому відмінку множини (Suppositorium), далі назву супозиторію в називному відмінку в лапках і зазначають кількість. Після того пишуть D. S. і спосіб застосування.

Приклад. Виписати 10 супозиторіїв «Анузолу».

Rp.: Suppositorium «Anusolum» N. 10
D. S. По 1 супозиторію у пряму кишку (попередньо зняти обгортку)

III. Заключна частина заняття: (5 хвилин)

- а) підведення підсумків, виставлення оцінок
 - б) подача домашнього завдання Засвоїти матеріал § 167-170, 172 – 173. § 176 впр. 6 письмово.
- Вивчити лексику § 174, 177.
Valete, studentes! – Vale, magistra!

Рекомендована література

Основна:

1. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учеб. для высш. мед. учеб. заведений III-IV уровней аккредитации / Л. Ю. Смольская [и др.] ; под ред. Л. Ю. Смольской. - Київ : Медицина, 2011. - 456 с.
2. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]— К. : Медицина, 2008. — 360 с.
3. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.
4. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2004. – 404 с.
5. Практикум за латинської мови. Частина I. «Анатомічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 208 с.
6. Практикум за латинської мови. Частина II. «Клінічна термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
7. Практикум за латинської мови. Частина III. «Фармацевтична термінологія». Для студентів I курсу медичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 164 с.
8. Практикум за латинської мови в таблицях і вправах. Для студентів I курсу медичних та фармацевтичних факультетів. / Куліченко А. К., Скрипник Ю. С., Хітрова І. О. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 106 с.
9. Латинська мова та основи медичної термінології : навч. посіб. для студ. I курсу мед. ф-тів / [Уклад. : А.К. Куліченко, Ю.С. Скрипник, І.О. Хітрова]. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2015. – 275 с.
10. Латинский язык и основы медицинской терминологии : учеб. пособие для студ. I курса междунар. ф-тов / [Сост. : А.К. Куличенко, Ю.С. Скрипник, И.А. Хитрова]. – Запорожье : ЗГМУ, 2015. – 292 с.
11. Латинська мова. Методичний посібник для викладачів / Т.В.Тітєвська, О.О. Хабарова, Ю.С. Скрипник.– Запоріжжя, 2015. – 115 с.
12. Латинська мова (модуль I) Збірка тестових завдань для студентів медичних факультетів/ Т.В.Тітєвська, М.Є. Мартянова, Ю.С. Скрипник, О.О.Хабарова. – Запоріжжя, 2016. – 76 с.
13. Латинська мова. Модуль 2. Збірник тестових завдань для студентів медичних факультетів. / Тітєвська Т. В., Скрипник Ю.С., Хабарова О.О. – Запоріжжя, 2016. – 83 с.

Допоміжні:

1. Авксентьева А. Г. Латинский язык и основы терминологии / Альбина Георгиевна. — [3-е изд., доп.]. — Ростов-на-Дону : Изд-во "Феникс", 2002. — 288 с.
2. Беляева О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. — К. : ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.
3. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. — 424 с.
4. Навчальний словник латинських клінічних термінів. З українськими еквівалентами і тлумаченням / Олена Миколаївна Беляєва. — Полтава : Полтавський літератор, 2010. — 172 с.

5. Паласюк Г. Б. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл. III–IV рівнів акредит.] / Г. Б. Паласюк, В. В. Чолач. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2000. — 344 с.
6. Петрова, Г.В. Ермичева В.И.. Латинская терминология в медицине. — М., 2002.
7. Стельмашук, Н.Н Т.В. Титиевская. Сборник поурочних тематических заданий по лат. языку для студентов мед. факультета, Запорожье, 2001.
8. Хітрова І.О. Практикум з латинської мови в таблицях і вправах (для медичного факультету). — Запоріжжя:ЗДМУ, 2010.
9. Цисык А. З. Латинский язык : [учебн. для студ. учреждений, обеспечив. получ. высш. мед. образ.] / Андрей Зиновьевич Цисык. — [2-е изд, испр. и доп.]. Минск : ТетраСистемс, 2009. 448 с.
10. Цисык А.З.–Латинский язык. The Latin Language: [учеб. пособие] / А.З. Цисык; пер. на англ. яз. А.З. Цисык]. — Минск: БГМУ, 2010. — 212 с.

Інформаційні ресурси:

1. <http://studentus.net/book/6-latinska-mova>
2. <http://coollib.com/b/251418/read>
3. <http://ukrkniha.org.ua/>
4. <http://linguaeterna.com/vocabula/>
5. <http://intranet.tdmu.edu.ua/>

Список використаних джерел:

1. Беляєва О. М. Латинська мова з основами рецептури і клінічної термінології : [навч. посібн. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / О. Беляєва, І. Сологор. — К. : ВСВ «Медицина», 2011. — 256 с.
2. Закалюжний М. М. Латинська мова і основи медичної термінології : [підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит.] / М. М. Закалюжний, Г. Б. Паласюк. — Тернопіль : Укрмедкнига, 2004. — 424 с
3. Закалюжний М. М. Посібник з анатомічної і клінічної термінології / М. М. Закалюжний, М. А. Андрейчин. — К. : Здоров'я, 1993. — 224 с.
4. Закалюжний Т.Т.. Посібник з анатомічної та клінічної термінології. – Київ, 1997.
5. Казаченок Т.Г. Фармацевтический словарь. Латинско-русский. Русско-латинский. — Минск, Высшая школа, 1977.
6. Козовик І. Я. Латинська мова : [підр. для студ. вищ. мед. закл.] / І. Я. Козовик, Л. Д. Шіпайло. — [2-е вид., перероб.]. К. : Вища школа, 1993. - 248 с.
7. Краковецька Г. О. Латинська мова. Рецепттура. Клінічна термінологія : [підруч. для студ. вищ. закл. освіти III–IV рівнів акредит.] / Г. О. Краковецька, В. М. Бобирьов, О. М. Беляєва. — К. : Здоров'я, 1999. — 360 с.
8. Краковецька Г.О., Бобирьов В.М, Беляєва О.М. Латинська мова. Рецепттура. Клінічна термінологія. - К.: Здоров'я, 1999.
9. Латинский язык и основы медицинской терминологии : [учебн. для мед.учебн. завед. III—IV уровней аккред.] / [Смольская Л. Ю., Содомора П. А., Коваль-Гнатив Дз. Ю. и др.] ; под.общей ред. Л. Ю. Смольской. — К. : ВСИ "Медицина", 2011. — 454 с.
10. Латинська мова і основи медичної термінології : [підр. для студ. вищ. мед. навч. закл.] / [Смольська Л. Ю., Кісельова О. Г., Власенко О. Р. та ін.]. К. : Медицина, 2008. - 360 с.
11. Латинська мова і основи медичної термінології. Підручник / Л.Ю. Смольська, О.Г. Кісельова, О.Р. Власенко та ін. - К.: Медицина, 2008.

12. Рудова А.И. Латинский язык и основы терминологии: Учебное пособие / А.И. Рудова. – Оренбург: ГОУ ОГУ, 2003. – 128 с.
13. Світлична Є.І. Латинська мова: Підруч. для студ. вищ. навч. закладів/ Є.І. Світлична, І.О. Толок. – Х.: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2004. – 404 с.
14. Тананушко К.А. Учебник латинського языка. *Lingua Latina* / Сост. К.А. Тананушко. – Минск: Харвест, 2007. – 448 с.
15. Тітєвська Т. В., Мироничева О. Ю. Практикум з латинської мови та клінічної термінології для самостійної роботи студентів I курсу медичного факультету. Спеціальність: педіатрія. – Запоріжжя: ЗДМУ. – 2011, - 40с.
16. Хітрова І.О.. Практикум з латинської мови в таблицях і вправах (для медичного факультету). – Запоріжжя:ЗДМУ, 2010
17. Цисык А. З. Латинский язык : [учебн. для студ. учреждений, обеспечив. получ. высш. мед. образ.] / Андрей Зиновьевич Цисык. — [2-е изд, испр. и доп.]. - Минск : ТетраСистемс, 2009. - 448 с.
18. Цисык А.З. Латинский язык. *The Latin Language*: [учеб. пособие] / А.З. Цисык; пер. на англ. яз. А.З. Цисык]. — Минск: БГМУ, 2010. — 212 с.
19. Энциклопедический словарь медицинских терминов/ Под ред. Б. В. Петровского, М., 1983 /3 тома/.
20. *Atlas of Human Anatomy Sobotta* / R. Putz, R. Pabst, R. Putz. – 13th edit. Translat. – Munich, Jena: Urban & Fischer, 2001. – Vol. 1: Head, neck, upper Limb. – 2001. – 417p.; Vol. 2: Thorax, abdomen, pelvis, lower Limb. – 2001. – 405p.